

V.A.
H. a 9047

Ex Libris

Nasjonalbiblioteket

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I OSLO

87GA85428

P. CHR. ASBJØRNSENS

ILLUSTREREDE EVENTYR

NY SAMLING

GYLDENDALSKE BOGHANDEL • NORDISK FORLAG

P. CHR. ASBJØRNSENS
ILLUSTREREDE EVENTYR

P. CHR. ASBJØRNSENS ILLUSTREREDE EVENTYR

UDVALGTE FOLKEEVENTYR

NY SAMLING

UDGIVET AF MOLTKE MOE

ILLUSTRERET AF
TH. KITTELSEN

A KRISTIANIA OG KØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

1907

НІЗОВІ
ДЛЯ НУЖД

CENTRALTRYKKERIET KRISTIANIA 1906

FORORD

Ashjørnsen og Moe's gjenfortælling af norske folke-eventyr foreligger i to forskjellige originalsamlinger: fællessamlingen, »Norske Folke-Eventyr fortalte af P. CHR. ASBJØRNSEN og JØRGEN MOE» (1ste udgave 1842, 7de 1904), og Asbjørnsens enesamling, »Norske Folke-Eventyr fortalte af P. CHR. ASBJØRNSEN. Ny Samling. Med Bidrag fra Jørgen Moe's Reiser og Optegnelser» (1ste udgave 1871, 2den 1876).

Alle her meddelte eventyr stammer fra den sidste samling. Størstedelen af denne¹ var allerede af Asbjørnsen optaget i de illustrerede udvalg, som han fra 1879 af udsendte paa den Gyldendalske boghandels forlag. Med de 21 eventyr som Th. Kittelsen nu har illustreret, er Asbjørnsens enesamling i sin helhed indgaat i illustrationsudgaverne.

Som meddelt i mit forord til 6te og 7de udgave af Asbjørnsen og Moe's fællessamling, har begge fortællere paalagt mig at lade kommende udgaver af disse folkebøger »folge sprogsprofelets voksende sans for det hjemlige». Jeg har derfor revideret de her fremlagte eventyr med hensyn til sprog, stil, og retskrivning, væsentlig i overensstemmelse med min revision af fællessamlingen. I et par punkter har jeg gaat lidt videre, tildels tvungen af »det brede østlandske særpræg», som karakteriserer Asbjørnsens enesamling, i modsætning til hans og Moe's fællessamling med dens mere almennorske tone. — Efter forlagets forslag er smaa forbogstaver gjennemført i substantiverne.

4 af disse eventyr grunder sig paa Jørgen Moe's optegnelser, og til 2 andre har hans manuskripter afgivet udfyldende træk.

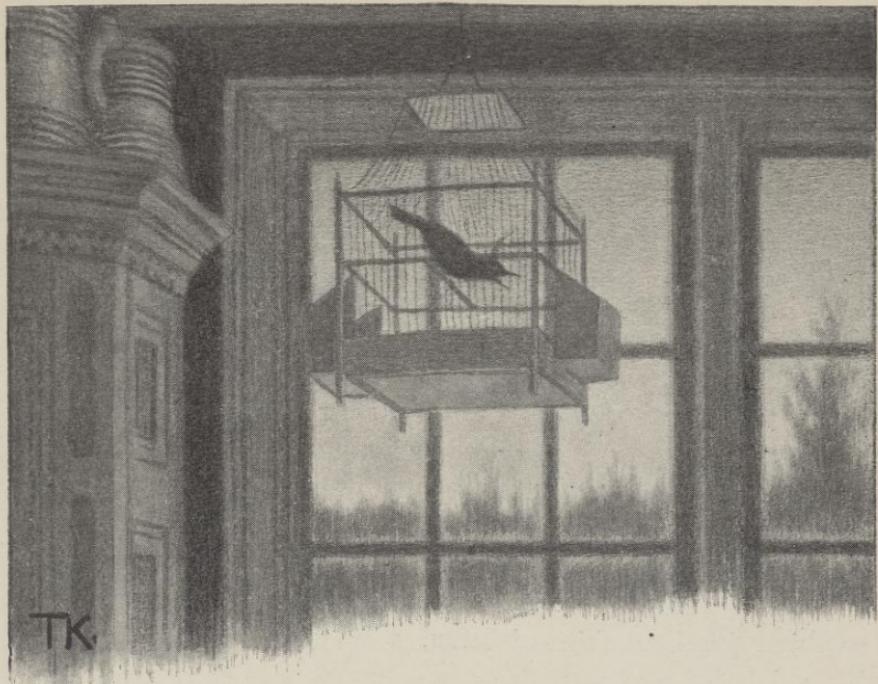
November 1906.

MOLTKE MOE

¹ Derimod bare en mindre del af fællessamlingen.

INDHOLD

	Side
Kjæresten i skogen (optegnet af Jørgen Moe).	1
Venner i liv og død	7
Gutten som skulde tjene tre aar uden løn	12
Tre citroner	25
Ikke kjørende og ikke ridende.	32
Skipperen og Gamle-Erik	34
Gutten som gjorde sig til løve, falk og maur	37
Tobaksgutten (optegnet af Jørgen Moe).	45
Guldslottet som hang i luften.	52
Røderev og Askeladden.	68
Gutten som vilde blive handelskar	79
Den grønne ridder (optegnet af Jørgen Moe).	87
Gale-Mattis (optegnet af Jørgen Moe)	93
Klokkeren i bygden vor	109
Hvidebjørn kong Valemon	123
»God dag, mand!« »Økseskraft«	134
Krambodgutten med gammelostlasten	137
Kjetten som var saa fæl til at æde	142
Fanden og futen	151
»Tsju pus, vil du ned af bordet!«	153
Syv aars gammel grød	155

Kjæresten i skogen.

Der var en gang en mand som havde en datter. Hun var saa vakker at hun var navnspurt over mange kongeriger, og friere kom der til hende saa mange som blekker i løvfald. En af dem gjorde sig til af det at han var rigere end alle andre; vakker og gild var han og; saa skulde han faa hende. Og siden kom han tit og ofte paa besøg.

Da det led om lidt, saa vilde han at hun skulde komme til ham og se hvorledes han havde det; han kunde ikke hente hende og følge hende, men den dagen hun skulde komme, skulde han strø erter efter veien lige hjem i husdøren til sig. Men hvorledes det var eller ikke var, saa strødde han erterne en dag for tidlig.

Hun gik baade langt og længe gjennem skog og mark, og til sidst kom hun til et stort gildt hus, som laa paa en grøn

vold midt i skogen; men han var ikke hjemme, og ikke fandt hun folk i huset heller. Først kom hun ind i kjøkkenet; der var ingen anden end en underlig fugl, som hang i et bur under taget. Saa gik hun ind i stuen, og der var det saa staseligt at det var rent utroligt. Efter som hun gik, saa ropte fuglen til hende:

»Skjøn jomfru, vær dristig, men vær ikke altfor dristig!» Da hun kom ind i kammeret, ropte den det samme igjen. Der stod det en hel hob med dragkister; hun drog skufferne ud, og de var fulde af guld- og sølvstas og alt det som gildt var. Da hun gik ind i næste kammer, ropte fuglen igjen:

»Skjøn jomfru, vær dristig, men vær ikke altfor dristig!» Der hang det fuldt af gilde kvindfolk-klær rundt alle væggene. Da hun gik ind i det næste kammeret, satte fuglen i at skrige:

»Skjøn jomfru, skjøn jomfru, vær dristig, men vær ikke altfor dristig!»

Her stod der mange saaer fulde med blod.

Men da hun gik ind i det næste kammer, illskreg fuglen:

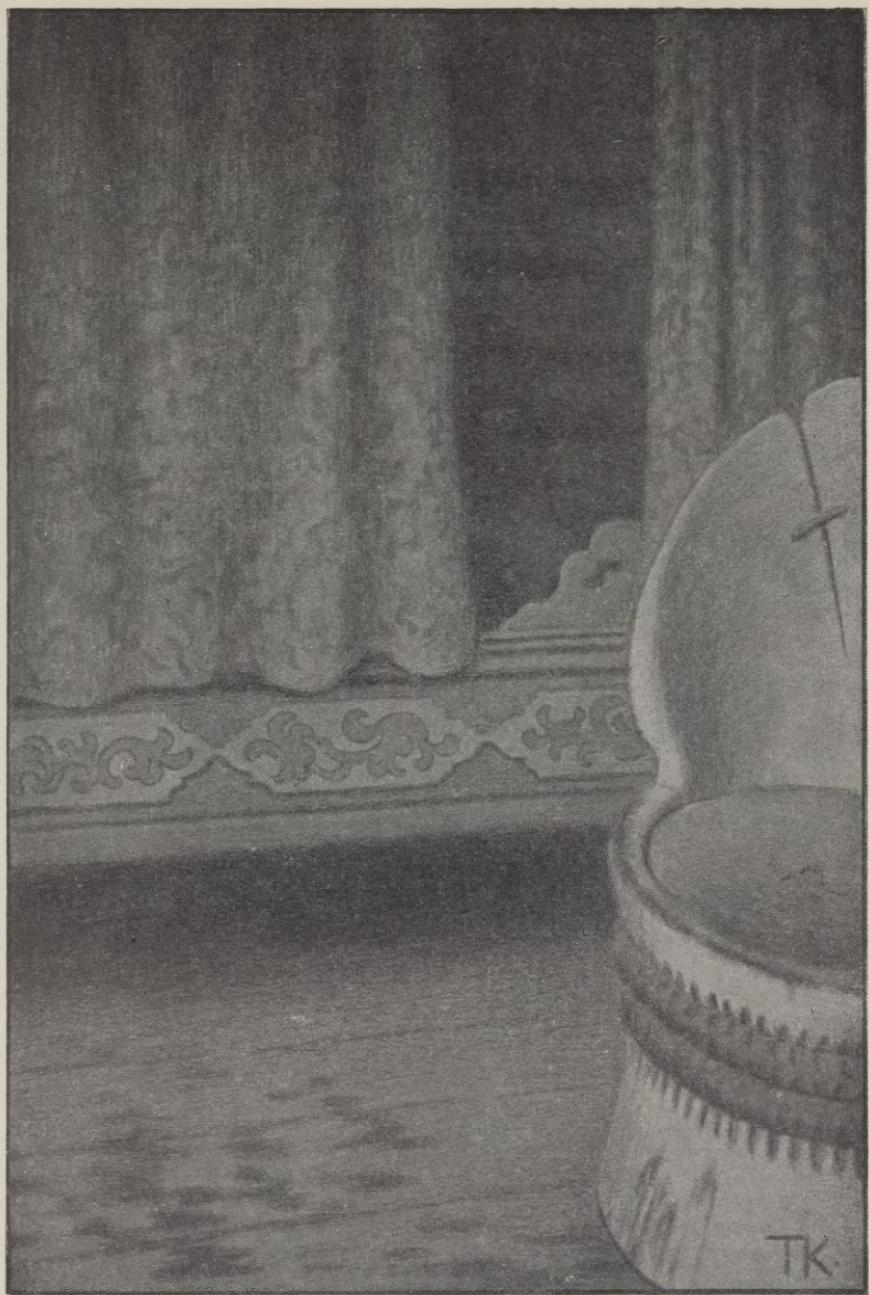
»Skjøn jomfru, skjøn jomfru, vær dristig, men vær ikke altfor dristig!»

Der laa det fuldt med døde kropper og benrangler af dræbte kvindfolk. Hun blev saa følen at hun vilde springe ud igjen; men hun kom ikke længer end i nærmeste kammeret, hvor alt blodet stod. Da ropte fuglen til hende:

»Skjøn jomfru, skjøn jomfru, spring under sengen, under sengen; nu kommer han!»

Hun var ikke sen til at lyde fuglen og gjemme sig under sengen; hun krøb saa langt ind til væggen som hun kunde, ja hun var saa ræd, at hun gjerne havde krøbet ind i væggen, om det havde været raad.

Saa kom kjæresten hendes med en anden jomfru. Hun bad saa smaat og saa vent at han skulde spare livet, saa skulde hun aldrig opdage ham for nogen; men der hjalp

Hun krøb saa langt ind til væggen som hun kunde.

TK

ingen bøn. Han rev af hende alt, baade klærne og guldet, saa nær som en ring hun havde paa fingeren. Den sled han i, men kunde ikke faa den af, og saa hakked han af fingeren, saa den spratt under sengen, og jomfruen som laa der, tog den til sig og gjemte den. Kjæresten sa til en liden gut som var med ham, at han skulde krybe under sengen og tage frem fingeren; ja, han la sig ned og tog indunder, og kjendte hende som laa der; men hun klemte ham haardt i haanden, og saa skjønte han meningen. »Den ligger saa langt indunder at jeg ikke kan række den,» sa han; »det faar være til det blir dag, saa skal jeg tage den.»

Tidlig om morgenens før røveren ud igjen, og gutten skulde være hjemme og passe huset, og tage imod den jomfruen han vented; men han skulde ikke slippe hende ind i de to rummene han vidste.

Da han vel var kommet til skogs, gik gutten ind og sa at nu kunde hun komme frem.

»Du var heldig du, som kom saa tidlig, ellers havde han dræbt dig, som alle de andre,» sa han.

Hun stansed ikke længe, kan du tro, men skyndte sig hjem det forteste hun kunde, og da faren spurte hvorfor hun kom saa snart, saa fortalte hun hvad kjæresten var for en, og det hun havde hørt og set.

Da det led om nogen tid, kom frieren reisende igjen, og var saa gild at det lavde af ham, og spurte hvorfor hun ikke kom og besøgte hām, som hun havde lovet.

»Der var kommet en mand med en kjelke i veien for det,» sa faren; »men nu fik han tage til takke med det huset de kunde skaffe ham»; og saa bad han ham blive der, »for han havde bedt til gjestebuds; det skulde være ligesom fæsterøl.»

Da de havde spist og sad ved bordet endda, sa datteren i huset at hun havde havt slig en underlig drøm for et par nætter siden; havde de lyst til at høre, skulde hun for-

tælle den; men alle maatte love at de skulde blive siddende i ro, til hun var færdig.

Ja de vilde gjerne høre, og de skulde blive siddende, det lovede de alle; kjæresten ogsaa.

»Jeg drømte at jeg gik paa en bred vei, og der hvor jeg gik frem, var der strødd erter.«

»Ja det er ligesom naar du gaar til mig det, ven min,« sa kjæresten.

»Saa blev veien smalere og smalere, og det bar langt bort igjennem skog og ødemark.«

»Det er ligesom veien til mig det, ven min,« sa han.

»Saa kom jeg til en grøn vold og til et stort gildt hus.«

»Det er ligesom hos mig det,« sa han.

»Saa kom jeg ind i kjøkkenet. Jeg saa ikke noget menneske der; men under taget hang der en underlig fugl i et bur, og da jeg gik ind i stuen, ropte den efter mig: »Skjøn jomfru, vær dristig, men vær ikke altfor dristig!«

»Det var ligesom hos mig det, ven min,« sa kjæresten.

»Saa gik jeg ind i kammeret; fuglen ropte det samme som den sa før. Derinde var det saa mange dragkister, og da jeg drog skufferne ud og saa ned i dem, var de fulde af sølvtoi og guldstas og alt det som gildt var.«

»Ja det var hos mig det, min ven,« sa han »Jeg har ogsaa mange skuffer fulde med guld og sølv og kostbare ting.«

»Saa gik jeg ind i et andet kammer; fuglen ropte til mig igjen og sa det samme som han havde sagt, og der hang det fuldt af gilde kvindfolk-klær rundt alle væggene.«

»Ja det var ogsaa hos mig, min ven,« sa han; »der er klær og stas baade af silke og fløiel.«

»Da jeg gik ind i det næste kammer, satte fuglen i at illskrige: »Skjøn jomfru, skjøn jomfru, vær dristig, men vær ikke altfor dristig!« Og i det kammeret stod der tønder og saaer rundt alle væggene, og de var fulde af blod.«

»Fy, det er følt, det er slet ikke som hos mig, ven min,» sa kjæresten; nu fik han vondt og vilde ud.

»Det er jo bare en drøm jeg fortæller,» sa datteren i huset; »bliv du siddende, du kan altid taale at høre paa det.»

»Da jeg gik ind i næste kammeret, tog fuglen paa at illskrige det samme som den sa før: »Skjøn jomfru, skjøn jomfru, vær dristig, men vær ikke altfor dristig!» Der laa det mange døde kropper og benrangler af dræbte mennesker.»

»Nei, det var slet ikke hos mig,» sa kjæresten, og vilde ud.

»Sid du,» sa hun; »det er jo ikke andet end en drøm, og den taaler du nok at høre. Jeg syntes ogsaa det var følt, og sprang ud igjen; men jeg kom ikke længer end ud i det andre kammeret, hvor alle blodtønderne stod; da skreg fuglen at jeg skulde springe under sengen og gjemme mig, for nu kom han. Og saa kom han, og han havde med sig en jomfru, som var saa deiligt at jeg syntes jeg ikke havde set mage til hende. Hun bad saa vakkert for sig, at han skulde spare livet; men han brydde sig ikke et grand om det. Hun graat og bad; han rev af hende klærne og tog alt hun havde, og sparte hverken livet eller nogen ting. Men paa den venstre haanden havde hun en fingerring som han ikke kunde faa revet af; saa hakked han fingeren af hende, og den spratt under sengen til mig.»

»Fy, det er slet ikke som hos mig, min ven,» sa kjæresten.

»Jo, hos dig var det! Der er fingeren, og der er ringen, og der er manden som hakked den af,» sa hun.

Saa tog de ham og slog ham ihjel og brændte baade ham og huset i skogen.

Venner i liv og død.

Der var en gang to karer, som var saa gode venner at de svor hverandre til at de skulde ikke skilles, hverken i liv eller i død. Den ene blev ikke gammel, før han døde, og en stund efter fridde den andre til en gaardmandsjente, fik hende til kjæreste og skulde gifte sig. Da de bad til bryllups, gik brudgommen selv til kirkegaarden, der vennen laa, banked paa graven og ropte paa ham. Nei, han kom ikke. Han banked igjen, og han ropte igjen; men der kom ingen. Tredje gangen banked han haardere, og ropte høiere at han skulde komme, saa han kunde faa snakke med ham. Langt om længe hørte han det rusled, og endelig kom dødningen op af graven.

»Det var godt du kom nu,» sa brudgommen; »jeg har staat længe her og banket og ropt paa dig.»

»Jeg var langt væk herfra,» sa dødningen, »saa jeg hørte det ikke rigtig skjellig før den sidste gangen.»

»Ja ja, idag skal jeg staa brudgom,» sa gutten, »og du mindes vel vi snakked om det før, at vi skulde følges og komme i brylluppet til hverandre.»

»Jeg mindes det,» sa dødningen, »men du faar stanse et grand, saa jeg faar flidd og stelt mig lidt; jeg er ikke klædt til at komme i bryllupsfølge.»

Gutten havde lidet tid, for han skulde hjem til selskabet, og de skulde snart til kirken; men saa maatte de give lidt taal og lade den døde faa et værelse for sig selv, som han bad om, saa han kunde pudse sig og komme i kirkepynt som de andre, for han maatte være med i kirken.

Ja, dødningen fulgte ham baade til kirken og fra kirken, men da det led saa langt ud i brylluppet at de havde taget kronen af bruden, vilde han reise. For gammelt kjendskab og venskab vilde brudgommen følge ham til graven igjen. Som de gik til kirkegaarden, spurte brudgommen om han havde set mangt merkeligt, eller sligt som kunde være gildt at vide.

»Ja, det har jeg,» sa dødningen; »mangt og meget har jeg set,» sa han.

»Det skulde være rart at se,» sa brudgommen; »jeg skulde have hug til at slaa lag og faa se det, jeg og,» sa han.

»Det kan du nok,» sa dødningen; »men det kan komme til at vare en stund du blir borte.»

Det fik saa, mente brudgommen, og fulgte med igjennem graven. Men før de gik ned i graven, tog dødningen og flekked en græstorv af kirkegaarden og la paa hodet af gutten; det bar langt bort igjennem stummende mørke, kjærr og myrlænde, til de kom til en stor svær port, som lukked sig op, da dødningen rørte ved den. Indenfor den tog det lige som til at blive lysere, i førsten som maaneskin, men til længer de kom, til lysere blev det. Langt om længe kom de frem ensteds hvor der var slige grønne bakker med gildt fedt græs, og der gik en stor buskap som drev paa og aad; men alt den aad, saa kjørne stygge, tomme, og usle ud.

TK.

Alle undred sig over denne skikkelsen, som gik der og saa ud som en folkeskræmme.

»Hvad skal dette være for noget?» sa gutten som var brudgom, »at de er saa magre og ser saa ilde ud, endda de æder som de havde betaling for det?»

»Det er en lignelse paa dem som aldrig kan faa nok, om de faar og skraber sammen aldrig saa meget,» sa den døde.

Saa reiste de langt og længer end langt, til nogen fjeldbeiter hvor der ikke var andet end bare knauser og skarvefjeld med en og anden liden græsflek iblandt. Her gik der en stor buskap med dyr, som var saa vakre og fede og blanke saa det skinte i dem.

»Hvad?» sagde brudgommen; »disse som har saa skrint beite og endda ser saa godt ud, hvad er det for noget?»

»Det er en lignelse paa dem som er velnøide med det vesle de har», sa dødningen.

Saa gik de langt og længer end langt igjen, til de kom til et stort vand. Der var det saa lyst og saa blankt at brudgommen ikke talte at se paa det.

»Nu faar du sætte dig her du, til jeg kommer igjen,» sa dødningen; »nu blir jeg borte en stund.»

Dermed reiste han afsted, og brudgommen satte sig ned, og som han sad, rendte øvnen paa ham, og det var som alt blev borte for ham i en tryg og fast søvn.

Om en tid kom dødningen igjen.

»Det var bra, at du blev siddende, saa jeg finder dig igjen her,» sa han. Men da brudgommen skulde lette paa sig, var han overvokset med mose og busker, saa han sad ligesom i et kvistebol. Da han havde greiet af sig dette, reiste de tilbage, og dødningen fulgte ham samme vei lige til graven. Der skiltes de og sa farvel til hverandre, og da brudgommen kom op, gik han bent hjem til bryllupsgaarden. Men da han kom frem did han syntes det skulde være, kunde han ikke kjende sig igjen. Han saa sig om paa alle kanter, og han spurte alle han mødte; men han fik hverken hørt eller spurt brud eller bryllup eller slegt eller forældre, ja

han fik ikke spurt nogen som han kjendte. Alle undred sig over denne skikkelsen som gik der og saa ud som en folkeskræmme. Da han ikke kunde finde nogen han kjendte, tog han veien til presten og fortalte ham om skyldfolkene sine, og hvordan det gik til den tid han stod brudgom, og om at han var gaat bort i brylluppet. Presten vidste ingen ting om det, men da han havde ledt igjennem de gamle kirkebøgerne sine, saa fandt han ud, at brylluppet havde staat for lang, lang tid tilbage, og de folkene han talte om, havde levet for fire hundrede aar siden.

Efter den tid var der vokset op en stor, svær ek i prestegaarden. Da han fik se den, kløv han op i den og vilde se sig om; men gammelen som havde siddet i himmerige og sovet i fire hundred aar og var kommet hjem igjen, kom ikke vel ned af eken. Han var støl og stiv, som rimeligt kunde være, og da han skulde ned igjen, fomlede han, saa han faldt, brækked nakkebenet og slog sig ihjel.

Gutten som skulde tjene tre aar uden løn.

Der var en gang en fattig husmand, som havde en eneste søn; men han var saa lad og uskikkelig, denne sønnen, han vilde hverken folke sig eller tage sig til nogen verdsens ting. Skal jeg ikke blive fødende paa denne lange gutten, saa maa jeg have ham saa langt bort at ingen kjender ham, tænkte faren ved sig selv; rømmer han da, saa er det ikke saa let-fængt at komme hjem igjen. Ja, manden tog med sig sønnen sin og før baade vidt og bredt og bød ham frem til tjenestegut; men der var ikke nogen som vilde have ham.

Langt om længe kom de til en riking, som havde det ordet

paa sig, at han snudde skillingen syv gange før han slap den. Han skulde tage gutten til gaardsgut, og der skulde han tjene i tre aar uden løn; men naar de tre aarene var ude, skulde manden gaa til byen to morgener og kjøbe det første han mødte, som var at faa, og den tredje morgen skulde gutten gaa til byen og kjøbe det første som han mødte: det skulde han faa istedenfor løn. Ja, gutten tjente aarene ud, og han skikked sig bedre end nogen kunde tænkt. Han var ikke af de bedste gaardsdrengene, det er sikkert nok; men husbonden vår ikke af det bedste slaget, han heller, for han lod ham gaa der hele tiden med de samme klærne han havde da han kom, saa til sidst var de ikke andet end bot paa bot og lap paa lap.

Da manden skulde i veien og kjøbe, la han ud i otten længe før dag. »Dyre varer maa sees ved dagens lys: de farer ikke i byveien saa tidlig,» sa han ved sig selv; »dyrt nok kan det blive ligevel, for det er paa von og vaage hvad jeg finder.»

Den første han mødte paa bygaden, var en gammel kjærring, og hun bar en kurv med et laag over. »Goddag, gamlemor,» sa manden. »Goddag igjen, far,» sa kjærringen. »Hvad har du i kurven din?» sa manden. »Skulde du vidst det?» sa kjærringen. »Jeg skulde saa,» sa manden, »for jeg skulde kjøbe det første jeg mødte.» »Ja vil du vide det, saa kjøb!» sa kjærringen. »Hvad koster det da?» sa manden. Ja, fire skilling maatte hun have, sa hun. Det var ikke saa urimelig pris endda, syntes manden; han fik nok blive ved det da, sa han og letted paa laaget; det var en hundehvalp som laa nedi kurven.

Da manden kom hjem fra byreisen, stod gutten paa traakken og undredes paa hvad han skulde faa til løn for det første aaret. »Er du alt hjemme igjen, husbond?» sa gutten. Ja, han var da det. »Hvad kjøbte du da?» sa han. »Det blev laakt, det jeg kjøbte,» sa manden; »jeg ved mest ikke

om jeg skal vise det frem; men jeg kjøbte det første som var at faa, og det var en hundehvalp,» sa han. »Det skal du rigtig have tak for,» sa gutten, »hunder har jeg altid likt saa vel,» sa han.

Den andre morgen gik det ikke likere. Manden var ude i otten igjen, og han var ikke inde paa bygaden før han mødte kjærringen med kurven. »Goddag, gamlemor,» sa manden. »Goddag igjen, far,» sa kjærringen. »Hvad har du i kurven idag?» spurte manden. »Skulde du vidst det, saa kjøb!» sa kjærringen. »Hvad koster det da?» sa manden. Ja, det var fire skilling det, hun havde ikke mer end én pris hun. Hun fik have det da, sa manden; det var vel vandt han fik noget som var bedre kjøb paa. Han letted paa laaget; saa var det en katunge den gangen.

Da han kom til gaards, stod gutten paa traakken igjen og vented og undredes paa hvad han skulde faa til løn for det andre aaret. »Er du alt der, husbond?» sa gutten. Ja, han var da det. »Hvad kjøbte du idag da?» sa han. »Aa, det blev værre og ikke bedre,» sa manden; »men det var efter som vi var forligt om det; jeg kjøbte det første jeg mødte, og det var ikke andet end denne katungen,» sa han. »Du kunde aldrig have raaket det bedre,» sa gutten, »for katter har jeg altid likt vel saa godt som hunder,» sa han. »Det kom jeg ikke saa ilde fra endda; men det blir vel andre tag, naar han skal i veien selv,» tænkte manden.

Den tredje morgen la gutten afsted, og som han kom ind paa bygaden, mødte han den samme gamle kjærringen med kurven paa armen. »Godmorgen, gamlemor,» sa gutten. »Godmorgen igjen, gutten min,» sa kjærringen. »Hvad har du i kurven din?» sa gutten. »Skulde du vidst det, saa kjøb!» sa kjærringen. »Vil du sælge da?» sa gutten. Ja, det vilde hun, og fire skilling skulde det koste. Det var godt kjøb, mente gutten, og han maatte have det, for han skulde kjøbe det første kjøbende han mødte. »Nu kan du tage hele sta-

sen,» sa kjærringen, »baade kurven og det som er i den; men se ikke paa det før du kommer hjem, hører du det,» sa hun. Nei, han skulde ikke se paa det, var det ligt sig.

Men han gik og undredes og undredes paa hvad der kunde være i kurven, og enten han vilde eller ikke, saa kunde han ikke berge sig for at lette paa laaget og gløtte ned. Med det samme smatt der ud gjennem gløtten en lidet firfisle, og rendte bort efter gaden saa fort at det hven efter den, — der var ikke noget andet i kurven. »Nei, bi lidt og far ikke slig afsted, jeg har kjøbt dig jeg,» sa gutten. »Stik mig i sporden, stik mig i sporden!» ropte firfislen. Ja gutten var ikke sen til at rende efter og hugge tollekniven i sporden paa den, just som den vilde smette ind i et hul i muren, og med det samme blev den omskabt til en kar, saa gild og saa vakker som den gildeste prins, og prins var det og.

»Nu har du frelst mig,» sa han; »for den kjærringen som du og husbonden din har handlet med, det er en troldkjærring, og hun har skabt mig om til firfisle og søskendene mine til hund og kat,» sa han. Det var artigt, syntes gutten. »Ja,» sa prinsen, »nu var hun paa veien og vilde kaste os til fjords og dræbe os; men kom der nogen og vilde kjøbe, saa maatte hun sælge os for fire skilling stykket; saa var det laget, og saa meget raadde far min ogsaa. Nu skal du være med hjem til ham og faa løn for det du har gjort,» sa prinsen. »Det kan blive vonom langt det,» sa gutten. »Aa, ikke saa langt endda,» sa prinsen. »Der er det,» sa han og viste paa et stort berg borte i vidden.

De la i veien det bedste de vandt; men det var vonlig længer end det saa ud til; for de kom ikke frem før det led langt paa nat. Prinsen til at banke paa. »Hvem er det som banker paa min dør og øder min nattero?» sa det inde i berget; han var saa sterk i maalet, at jorden skalv. »Aa, luk op du, far, det er sønnen din som kommer hjem igjen,» sa prinsen.

Ja han lukked op baade fort og vel. »Jeg trodde mest du laa paa havsens bund,» sa gamlingen; »men du er ikke alene,» sa han. »Det er denne karen som har frelst mig,» sa prinsen; »jeg har bedt ham med hid, saa du kan give ham løn for det.» Det skulde der nok blive raad til, mente kallen. »Nu faar I komme ind,» sa han; »I kan have bo at hvile.» Ja de gik ind og satte sig, og kallen la paa varmen et fange vedskier og et par store kubber, saa det tog til at lue og lyse som af klare dagen i hver krog, og hvor de saa hen, var det gildere end gildt. Slight havde gutten aldrig set før, og slig mad og drikke som gamlingen satte frem til dem, havde han ikke smagt heller; og fad og brikker og støp og krus var af bare sølv og blanke guld alt sammen. De var ikke vonde at nøde, de karerne; de spiste og de drak og leved vel, og sidensov de til langt ud paa den andre dagen. Men gutten var ikke vaagen, før gamlingen kom med en morgenskjænk til ham i en guldtomling. Da han saa havde raspet paa sig fillerne sine og madstelt sig, tog gamlingen ham med og viste ham omkring, saa han kunde tage ud det han vilde have til løn, for det han havde frelst sør hans. Der var meget at se og mere at tage af, kan du tro.

»Hvad vil du nu have?» sa kongen. »Du kan faa hvad du vil; du ser der er nok at tage af,» sa han. Han fik da tænke sig om lidt og tale med prinsen først, sa gutten. Ja, det skulde han faa.

»Nu har du vel set meget gildt?» sa prinsen. »Det var ligt til det,» sa gutten, »men sig mig hvad jeg skal tage af al denne herligheden du,» sa han; »far din siger jeg skal faa lov at vælge.» »Du skal ikke tage noget af alt det du har set,» sa prinsen; »men han har en liden ring paa fingeren sin, den skal du bede om.»

Ja, han gjorde saa, han bad om den lille ringen som sad paa fingeren hans. »Det er det kjæreste jeg eier, det,» sa kongen, »men saa er da sønnen min vel saa kjær; du faar

have den ligevel. Ved du nu hvad den dur til?» sa han. Nei det vidste han ikke. »Naar du har denne paa fingeren, kan du faa alt det du ønsker dig,» sa kongen.

Saa takked gutten for sig, og kongen og prinsen bød ham lykke paa reisen og bad ham passe vel paa ringen.

Han var ikke kommet langt paa veien, før han tænkte han fik prøve hvad ringen dudde til, og saa ønsked han sig nye klær fuldt op; ikke før havde han ønsket det, før de sad paa ham. Og han var saa gild og saa blank som en nyslaat toskilling. Saa tænkte han: Det skulde være artigt at spille far min et puds; han var nu ikke saa grei han heller, den tid jeg var hjemme. Og saa ønsked han at han skulde staa udenfor døren hos far sin saa fillet som han var før, og med det samme saa stod han der.

»Goddag, far, og tak for sidst,» sa gutten. Men da faren fik se han kom igjen endda mere føl og fillet end han reiste, satte han i at tute og bære sig ilde: »Der er ikke raad med dig, naar du ikke har tjent saa meget som klær paa kroppen, i al den tid du har været borte,» sa han.

»Aa, bær dig ikke saa ilde, du far,» sa gutten; »du skal ikke skue fanten paa fillerne. Nu skal du være foretalsmand og gaa til kongens gaard og fri til datter hans for mig,» sa gutten.

»Aa fy, aa fy, det er jo til spot og spe!» sa far hans. Men gutten mente det var ramme alvor; han tog en bjerkekavle og jaged far sin helt ind i døren paa kongsgaarden. Og der kom han ind stupende lige til kongen med grædende taarer.

»Naa, naa, hvad er der paa færde med dig, mand min?» sa kongen; »har du lidt uret, saa skal jeg se til at skaffe dig ret,» sa han. Nei, det havde han ikke, sa manden; men han havde en søn som han havde stor sorg af; ikke kunde han faa folk af ham, og nu kunde han ikke tro andet end at han var gaat fra det vesle vettet han havde havt og, sa

han; »for nu fulgte han mig lige til dørs her i kongens gaard med en stor bjerkekavle og trued mig til at begjære kongens datter til ham,» sa manden. »Slaa dig til taals, du min mand,» sa kongen, »og bed ham komme ind til mig, saa faar vi se hvorledes vi kan blive forligt,» sa han.

Gutten drev ind til kongen, saa fillerne flakned om ham. »Faar jeg datter din?» sa han. »Det var nu det vi skulde tales ved om,» sa kongen. »Kanske du ikke kan være tjent med hende, og kanske hun ikke kan være tjent med dig heller,» sa han. Det var von det, mente gutten.

Saa var der nylig kommet et stort skib fra udlandet, og det kunde de se fra vinduet i kongsgaarden. »Det er det samme,» sa kongen; »er du god for at gjøre et skib paa en time eller to, som er mage til det som ligger der nede paa fjorden og skoller saa gildt, saa skal du kanske faa hende,» sa han.

»Var det ikke værre?» sa gutten. Saa gik han ned til stranden og satte sig i en sandhaug, og da han havde siddet der længe nok, ønsked han at der skulde ligge et skib paa fjorden fuldt færdigt med master og seil og fulde greier, som var magen til det som laa der før. Ret som det var, saa laa det der, og da kongen saa der var to skibe for ett, kom han ned paa stranden og skulde have greie paa dette; da saa han gutten stod ude i en baad med en kost, ligesom han skulde koste efter flekkerne og jevne skjolder; men da han fik se at kongen var indpaa stranden, kasted han kosten og skreg: »Nu er skibet færdigt, faar jeg datter din nu?» »Det var nu det,» sa kongen; »du faar vel prøve et stykke til først. Kan du bygge et slot, mage til slottet mit, paa en times tid eller to, saa faar vi se,» sa kongen.

»Ikke værre?» ropte gutten og strøg afsted. Da han havde drevet omkring saa længe at det led mod slutten paa tiden, saa ønsked han der skulde staa et slot magen til

»Faar jeg datter din?« sa han.

det som stod der før. Det var ikke længe før det stod der, skal jeg tro, og det var ikke længe heller før kongen kom baade med dronningen og prinsessen og skulde se sig om i det nye slottet. Gutten stod der med kosten og kosted igjen han. »Her er slottet fiks og færdigt; faar jeg hende nu?» skreg gutten.

»Det var nu det —» sa kongen. »Du faar komme ind, saa vi kan tales ved om det,» sa han; for han skjonte at gutten kunde mer end made sig, og saa gik han og grunded paa hvorledes han skulde blive af med ham. Ja kongen gik da foran, og saa dronningen, og saa kom kongsdatteren nærmest foran gutten. Bedst som han gik, saa ønsked gutten han skulde være den vakreste i hele verden, og med det samme var han det. Da kongsdatteren fik se hvor vakker han var blit med ett, dytted hun til dronningen, og hun til kongen igjen, og da de havde glant sig møt, saa kunde de grant skjønne at han var mer end det var ligt til, da han kom did i fillepelsen sin. Saa la de over at prinsessen skulde fare fint, til hun fik greiet ud hvorledes det havde sig med ham.

Ja, prinsessen gjorde sig nu saa lækker og saa blid som en smøræske og tisked og smisked for gutten; hun kunde da ikke være ham foruden hverken dag eller nat. Da det led ud paa den første kvelden da, saa sa hun: »Siden vi skal have hverandre, du og jeg, saa har du vel ikke noget at dølge for mig, og du dølger vel ikke for mig hvorledes du har gjort alle disse gilde greierne heller.»

»Aa ja,» sa gutten »det skal du nok faa vide siden; lad os blive mand og kone, det gjælder ikke før,» sa han. Den andre kvelden laat ikke kongsdatteren riktig vel. Hun kunde nok skjønne det, sa hun, at han ikke brydde sig stort om kjæresten sin, naar han ikke vilde sige hende det hun bad om; og naar han ikke vilde føie hende i saadant et lidet grand, saa fik det heller være med hele kjæresteskaben da. Nu blev gutten rent ilde ved, og for at det skulde blive vel

igjen, saa sa han hende alt sammen. Hun var ikke sen til at bære det frem til kongen og dronningen; saa la de over hvordan hun skulde faa ringen fra gutten, og siden mente de det skulde ikke være farligt at blive kvit ham.

Om kvelden kom kongsdatteren med dvalendraaber, og sa hun vilde skjænke kjærresten sin en elskedrik, for hun syntes ikke han holdt nok af hende, sa hun. Ja, han tænkte ikke paa noget galt han, og saa drak han ud drikken, og med det sammesov han saa haardt at de gjerne kunde have revet ned huset over hodet paa ham. Saa tog prinsessen ringen af fingeren hans, satte den paa sin, og ønsked at gutten skulde ligge paa dyngen ude paa gaden saa fillet og fante-fæl som han var da han kom did, og i hans sted vilde hun ha den vakreste prins i verden. Det var saa med det samme det. Da det led, vaagned gutten ude paa dyngen; først trodde han bare det var en drøm; men da han kjendte at ringen var borte, skjønte han hvorledes det var gaat til, og da blev han saa rent forturet, at han satte i vei og vilde springe lukt paa sjøen og drukne sig.

Med det samme mødte han katten som husbonden hans havde kjøbt til ham. »Hvor skal du hen?» sa katten. »Paa sjøen og drukne mig,» sa gutten.

»Vør ikke det,» sa katten. »Du skal nok faa ringen igjen,» sa hun.

»Ja skal jeg det, saa — —» sa gutten.

Katten i veien. Ret som det var, saa mødte hun en rotte. »Nu tar jeg dig,» sa katten.

»Aa, vør ikke det,» sa rotten, »saa skal du nok faa ringen igjen.»

»Ja skal jeg det, saa — —» sa katten.

Da de havde kvaret sig paa kongsgaarden, løb rotten omkring og nosed og lurte der prinsessen og prinsen laa; til sidst saa fandt hun et lidet hul, som hun smatt ind igjen-nem. Saa hørte hun de snakkede endda, og hun kunde skjonne

at prinsen havde ringen paa fingeren sin, for prinsessen sa: »Du passer vel ringen, ven min,» sa hun. »Pøh! — der kommer vel ingen her ind gjennem murer og vægger efter den ringen!» sa prinsen; »men tror du ikke den er sikker paa fingeren, saa kan jeg tage den i munden,» sa han.

Om en stund vendte han sig paa ryggen og skulde til at sove; med det samme vilde ringen fare i halsen paa ham, og saa hosted han, saa den spratt ud og trilled bortefter gulvet. Vips — tog rotten og smatt ud med den til katten, som sad og lurte ved rottehullet.

Men imens havde kongen faat tag i gutten og sat ham ind i et stort taarn og dømt ham til at aflives, fordi han havde drevet spot og spe med ham og hans datter, sa han, og der skulde han sidde til den dagen han skulde rettes. Mens katten holdt paa at krybe omkring og skulde prøve at luske sig ind i taarnet til gutten med ringen, kom der en ørn og slog klørne i den, og reiste ud over sjøen med den; ret som det var, kom der en falk og kasted sig paa ørnen, saa den slap katten paa sjøen; men da katten kjendte det vaade, blev den saa ræd at den slap ringen og svømte til lands. Den havde ikke ristet vandet af sig og pyntet sig, før den mødte hunden, som husbonden havde kjøbt til gutten.

»Nei hvordan skal det bære i vei nu da?» sa katten og graat og ilde laat; »nu er ringen borte, og gutten vil de tage livet af,» sa hun.

»Jeg ved ikke jeg,» sa hunden; »men det ved jeg, at det river og slider i indmaden paa mig, saa det kunde ikke være værre, om den skulde vrænge sig,» sa den.

»Du skal se du har forædt dig paa spist mad,» sa katten.

»Jeg æder aldrig mer end jeg orker,» sa hunden, »og nu har jeg ikke ædt andet end en død fisk, som laa udi fjæren og flød,» sa den.

»Kanske fisken havde svelget ringen,» sa katten, »og nu holder du vel paa at sætte til, du ogsaa, fordi du ikke kan døie guld,» sa hun.

»Kan hænde det,» sa hunden; »saa var det ligesaa godt at tage livet først som sidst; kanske gutten kunde komme fra det da,» sa den.

»Aa, vør ikke det,» sa rotten — hun var ogsaa med —; »der skal ikke stort aap til, før jeg kommer ind, og er rin-

gen der saa sandt, skal jeg nok snuse den op,» sa hun. Ja rotten smått ind i hunden, og det var ikke længe før hun kom ud igjen med ringen. Saa la katten afsted til taarnet og krafsede sig opover, til fandt et hul som hun kunde faa labben ind igjennem, og gav saa gutten ringen igjen.

Han havde ikke faat den paa fingeren, før han ønsked at taarnet skulde revne, og med det samme stod han midt i døren og skjeldte kongen og dronningen og kongsdatteren ud for noget skarvepak. Kongen var ikke sen til at rope sammen krigsmagten sin, og sa til dem at de skulde kringrende taarnet og tage gutten, det kvitted enten de fik ham død eller levende. Men gutten ønsked bare at hele soldatermagten

skulde sidde til op under armene i den store bløtmyren inde i fjeldet, saa havde de kav nok med at komme op igjen, de som ikke blev der. Da han saa var færdig med krigsmagten, tog han fat paa kongen, dronningen og kongsdatteren igjen; han ønsked at de maatte blive siddende alle sine levedage i taarnet, der de havde sat ham.

Saa tog han landet og riget efter kongen. Hunden blev til prins og katten til prinsesse igjen, hende tog han og gifted sig med, og saa drak de bryllup og tured baade vel og længe.

Tre citroner.

Der var en gang tre brødre som havde mistet forældrene sine, og da der ikke var noget efter dem, maatte de ud i verden og friste lykken. De to ældste rusted sig ud saa godt de kunde; men den yngste ham kaldte de Tyrihans, fordi han altid sad i peisen og holdt tyrilysen; ham vilde de ikke have med. De reiste ud i graalysingen om morgenens. Men hvorledes de gik eller ikke gik, saa var Tyrihans lige-saa tidlig i kongsgaarden som de andre. Da de var kommet dit, bad de om tjeneste. Kongen sa at han ikke havde noget at lade dem gjøre; men siden de var saa nødige, fik han vel skaffe dem noget, — der kunde altid være noget at gjøre paa slig en stor gaard; de kunde slaa spiker i væggen, og naar de havde gjort fra sig det, kunde de tage dem ud igjen. Naar de var færdige med det, skulde de bære ved og vand til kokken i kjøkkenet. Tyrihans var den flinkeste til at slaa spiker i væggen og til at tage dem ud igjen, og den flinkeste var han til at bære ved og vand ogsaa. Derfor blev brødrene avindsyge paa ham, og sa det, at han havde sagt sig god for at skaffe kongen den vakreste prinsesse som fandtes i tolv kongeriger; for kongen havde mistet dronningen sin og var blit enkemand. Da kongen fik høre det, sa han til Tyrihans at han skulde gjøre det han havde sagt;

kunde han ikke det, skulde de lægge ham paa huggestabben og slaa hodet af ham.

Tyrihans svarte at han hverken havde sagt det eller tænkt det; men siden kongen var saa streng, fik han vel prøve. Saa fik han en nisteskreppa paa nakken og gik af gaarde. Men han var ikke kommet langt paa skogen, før han blev sulten og vilde smage paa nisten de havde givet ham med fra kongsgaarden. Da han vel havde sat sig i ro og mag under en gran ved siden af veien, kom der hinkende en gammel kjærring og spurte, hvad han havde i skreppen sin. »Kjød og flesk,» sa gutten; »er du sulten, saa kom og faa dig et stykke med, gamlemor!» Ja, hun takked og spiste, og sa hun skulde nok gjøre ham et morsstykke igjen, og saa hinked hun bortigjennem skogen. Da Tyrihans var god og mæt, kasted han skreppen paa nakken og la afsted igjen; men han var ikke kommet langt før han fandt en pibe. Den syntes han kunde være moro at have at blaase i paa veien, og det varte ikke længe før han fik lyd i den, skal tro. Men da myldred der frem med smaatrold, og de spurte i munden paa hverandre: »Hvad har min herre at befale, hvad har min herre at befale?»

Tyrihans sa, at han vidste ikke noget om at han var herre over dem; men skulde han befale, saa vilde han at de skulde skaffe ham den vakreste prinsessen som fandtes i tolv kongeriger. Ja det var ingen sag, mente smaatroldene; de vidste godt hvor hun var, og veien kunde de vise ham, saa han kunde gaa bort og tage hende selv, for de havde ingen magt til at røre hende. De viste ham veien, og saa kom han frem baade godt og vel; der var ikke nogen som la to stikker i kors for ham engang. Der var et troldslot, og der sad det tre deilige prinsesser; men da Tyrihans kom ind, blev de saa rent tullede, at de rendte omkring hverandre som forskaemte lamunger, og ret som det var, blev de til tre citroner, som laa i vinduet. Tyrihans blev saa ilde ved

TK

De blev saa rent tullede, at de rendte omkring hverandre som
forskræmte lamunger.

og saa rent ulykkelig over dette, at han ikke vidste sin arme raad. Men da han havde tænkt sig lidt om, tog han og stak citronerne i lommen; han trodte de kunde være gode at have, om han skulde blive tørst paa reisen; for han havde hørt at citroner skulde være sure.

Da han kom et stykke paa veien, blev han saa hed og tørst; vand var ingensteds at finde, og han vidste ikke hvad han skulde faa at læske sig paa. Saa kom han til at

tænke paa citronerne og tog op en af dem og bed hul paa. Men indi den sad prinsessen til op under armene og skreg: »Vand, vand!» Hvis hun ikke fik vand, maatte hun dø, sa hun. Ja, gutten løb i ring og ledte efter vand, som han var rent fra sig; men vand var der ikke, og vand fandt han ikke, og ret som det var, saa var hun død.

TK

Da han havde gaat et stykke til, blev han endda mere hed og endda mere tørst, og da han ikke fandt noget han kunde læske sig med, tog han den anden citron og bed hul paa den. Indeni den sad der ogsaa en prinsesse til op under armene, og hun var endda deiligere end den første. Hun skreg paa vand, og sa at fik hun ikke vand, døde hun paa timen. Tyrihans før omkring og ledte baade under sten og mose, men vand fandt han ikke, og saa døde den prinsessen ogsaa.

Tyrihans syntes det blev værre og værre, og det blev det ogsaa, for des længer han kom, des hedere blev det. Marken var saa tør og afsvidd, at der ikke fandtes en vanddraabe, og det var ikke langt fra han næsten var halvdød af tørst. Han

kvidde sig længe for at bide hul paa den citronen han havde igjen, men til sidst var der ingen anden raad. Da han havde bidt hul, sad der en prinsesse indi den ogsaa; hun var den deiligste i tolv kongeriger, og hun skreg at fik hun ikke vand, saa døde hun paa timen. Tyrihans løb og skulde hente vand, og denne gangen mødte han kongens møller; han viste

ham veien til mølledammen. Da han kom til dammen med hende og fik givet hende vand, kom hun helt ud af citronen og var rent nøgen. Tyrihans maatte lade hende faa det plagget han havde, og kaste om sig, og saa gjemte hun sig i et træ, mens han gik op til kongsgaarden og skulde skaffe hende klær, og fortælle kongen at han havde faat hende, og hvorledes det var gaat til alt sammen.

Mens dette stod paa, kom kokkejenten ned til mølledammen og skulde hente vand. Da hun fik se det deilige ansigtet

som speiled sig i dammen, trodde hun det var sit eget, og hun blev saa glad at hun tog paa at sulle og danse, fordi hun var blit saa vakker. »Fanden bære vand, og ikke du som er saa vakker!» sa hun og kasted vassbøtterne. Men om lidt fik hun se at ansigtet i dammen hørte til prinsessen som sad i træet. Da blev hun saa harm at hun rev hende ned af træet og kasted hende ud i dammen. Men selv slængte hun kjolen til Tyrihans omkring sig og krøb op i træet.

Da kongen kom og fik se den stygge svarte kokketøsen, blev han baade rød og bleg; men da han hørte, de sa hun var den deiligste i tolv kongeriger, saa syntes han at han ikke kunde andet end tro der var noget i det, og synd syntes han ogsaa det var paa Tyrihans, som havde havt saa meget at gaa igjennem, før han fik hende. Hun blir vel kanske bedre med tiden, tænkte han ogsaa, naar hun blir pyntet og faar gilde klær paa, og saa tog han hende med sig hjem. Der blev sendt bud efter parykmagere og sypiger, og hun blev pyntet og klædt som en prinsesse, men alt de vasked og pynted hende, saa blev hun svart og styg ligevel.

Om en stund skulde underkokken gaa til dammen efter vand, og saa fik hun en stor sølvfisk i botten sin. Hun bar den op og viste kongen den, og han syntes den var gjæv og gild; men den stygge prinsessen sa det var noget troldskab, og at de skulde brænde den op, for hun skjonte straks hvid det var. Ja fisken blev brændt, og den andre morgen fandt de en sølvklump i asken. Det kom kokken op og fortalte til kongen, og han syntes det var underligt; men prinsessen sa det var bare troldskab og bad dem grave det ned i møkdyngen. Kongen vilde nødig, men hun lod ham hverken have ro eller fred, og saa sa han til sidst de fik gjøre det. Men den andre dagen stod der en stor deilig lind der de havde gravet sølvklumpen ned, og den linden havde blade som glitred som sølv. Da de fortalte kongen det, syntes han at det var underligt; men prinsessen sa at

det var ikke andet end troldskab, og linden skulde de hugge ned straks. Kongen vilde det nødig, men prinsessen plagede ham saa længe at til sidst maatte han føie hende i det ogsaa. Da jenterne skulde ud og tage fliserne af linden til at brænde paa peisen, var det bare sølv. »Det er ikke værdt at sige noget om det til kongen eller prinsessen igjen,» sa en af dem, »for saa skal vel disse ogsaa brændes og smeltes; det er bedre vi gjemmer dem i dragkisterne vore. Det kan være godt at have, naar der engang kommer et menneske, og vi skal gifte os.» Ja, det blev de enige om. Men da de havde baaret paa det en stund, blev det saa forskrækkelig tungt. Da de skulde se efter, hvad dette kunde komme af, var fliserne blit omgjort til et barn, og det varte ikke længe før det var den deiligste prinsesse nogen kunde se. Jenterne kunde nok skjonne at dette ikke gik rigtig til; de skaffed hende klær, og fløi bort og fik fat paa gutten som skulde hente den deiligste prinsesse i tolv kongeriger, og sa det til ham. Og da Tyrihans kom, fortalte hun ham hvorledes alt var tilgaat, at kokken havde revet hende ned i dammen, og at hun havde været baade sølvfisken og sølvklumpen og linden og fliserne, og at hun var den rette. Det var ikke saa greit at faa tag i kongen, for den stygge svarte kokken hang over ham baade sent og tidlig; — men til sidst fandt de paa at sige, der var kommet krigsbud fra granekongen. Saa fik de ham ud, og da han fik se den deilige prinsessen, blev han saa indtaget i hende at han straks vilde drikke bryllup, og da han fik høre hvor ilde den stygge svarte kokken havde faret med hende, saa sa han at hende skulde de tage og trille i en spikertønde. Saa tured de bryllup, saa det hørtes og spurtes over tolv kongeriger.

TK

Ikke kjørende og ikke ridende.

Der var en gang en kongssøn som havde fridd til en jente.
Men da de var blit gode venner og vel forligt, syntes
han det kunde være det samme; da vilde han ikke have hende,
fordi hun var ikke fin nok til ham. Men saa tænkte han,
han skulde prøve at blive kvit hende, og saa sa han, han skulde
tage hende ligevel, om hun kunde komme til ham

ikke kjørende
og ikke ridende,
ikke gaaende
og ikke akende,

ikke sulten
 og ikke mæt,
 ikke naken
 og ikke klædt,
 ikke dag
 og ikke nat.»

For det trodde han hun ikke kunde greie.

Hun tog tre bygkorn og bed over, saa var hun ikke mæt, men hun var ikke fastende heller; og saa kasted hun et uldnæt over sig, saa var hun

ikke naken
 og ikke klædt.

Tog saa en saubuk og satte sig paa, saa at benene slæbte paa jorden; saa subbed hun frem, og saa var hun

ikke kjørende
 og ikke ridende,
 ikke gaaende
 og ikke akende.

Og det var i skjellet mellem nat og dag.

Da hun kom frem til vagterne, bad hun at hun maatte faa snakke med prinsen; de vilde ikke lukke hende ind, fordi hun saa ud som et spektakel. Men af denne styren vaagned prinsen og kom til vinduet. Saa subbed hun did bort, og vred det ene hornet af bukken. Det tog hun, stod op paa ryggen af den og banked paa vinduet med. Saa maatte de lukke op og gjøre hende til prinsesse.

Skipperen og Gamle-Erik.

Der var en gang en skipper som var saa ubegribelig hel-dig med alt det han tog sig til. Der var ingen som fik slige fragter, og ingen som tjente slige penger, for de veldt ligesom ind paa ham; og slet ikke var der nogen som var god for at gjøre slige reiser som han; for hvor han før hen, var vinden med ham, ja de sa, at bare han snudde hatten sin, saa vendte han vinden did han vilde ha den ogsaa.

Saaledes før han i mange aar baade i trælastfart og paa Kinareiser, og penger havde han tjent sammen som græs. Men saa var det en gang igjen han før afsted hjem over Nordsjøen for fulde seil, som han skulde have stjaalet baade last og skude. Men den som vilde have tag i ham, han før endda fortære. Det var Gamle-Erik det; for ham havde han gjort kontrakt med, som en kan vide, og den dagen var tiden ude; han kunde vente hvert øieblik at han kom og vilde hente ham.

Ja, skipperen kom op paa dækket fra kahytten og saa til veirs; saa præied han paa tømmermanden, og et par af folkene til, og sa de skulde straks gaa ned i rummet og hugge to huller i bunden paa skuden, og naar de havde gjort det, skulde de lette op pumperne af pumpesuden og drive dem tæt ind i hullerne, saa sjøen stod langt op i pumpestokken.

Folkene undred sig paa dette og syntes det var et snodigt arbeide; men de gjorde som skipperen havde sagt; de hugged

»Stop, far, det har ikke slig braahast,« sa skipperen.

to huller i bunden, og drev pumperne ind saa tæt at der ikke kunde komme en vanddraabe ind i lasten; men op i pumperne stod Nordsjøen syv fod højt.

Det var knapt de havde faat flisen over bord efter arbeidet, saa kom Gamle-Erik i et vindkast og fakked skipperen i kraven. »Stop, far, det har ikke slig braahast,» sa skipperen, og med det samme gav han sig til at verge for sig og løse ud klørne som han havde slaat i ham, med en merlspiker. »Har du ikke gjort kontrakt om at du altid skulde holde skuden tør og tæt?» sa skipperen. »Jo, du er gild gut! Maal i pumperne! Vandet staar syv fod op i røret. Pump, dævel, og pump skuden lens, saa kan du ta mig og ha mig, saa meget du vil!»

Gamle-Erik var ikke klokere, end at han lod sig narre. han strævde og svetted, og svetten den fossed som bækker ned over ham, saa de gjerne kunde drevet en kvernakk nederst i rygskaaren; men han pumped op af Nordsjøen og ud i Nordsjøen. Det arbeidet blev han træt af til sidst, og da han ikke orked mere, før han hjem i fuldt sinne til sin oldemor og vilde hvile sig. Skipperen lod han være skipper, mens han vilde, og er han ikke død, saa farer han vel endnu og seiler did han vil, og dreier vinden efter som han snur hatten sin.

Gutten som gjorde sig til løve, falk, og maur.

Der var en gang en mand som havde en eneste søn; men han leved i armod og usseldom, og da han laa paa det sidste, sa han til sønnen at han ikke eide andet end et sverd, et strieplagg, og nogle brødsmuler, og det skulde han faa til arv. Da manden var død, vilde gutten ud i verden og prøve sin lykke; saa bandt han sverdet om sig og tog brødsmulerne og la i strieplagget til niste; for de bodde oppe i en skogli, langt fra folk. Paa veien maatte han over et fjeld. Da han var kommet saa høit at han kunde se ud over vidden fik han se en løve, en falk, og en maur, som stod og trætted omkring en død hest. Gutten blev ilde ved, da han saa løven; men den ropte paa ham, og sa at han skulde komme og skille trætten imellem dem, og skifte hesten slig, at hver fik det han burde have.

Gutten tog sverdet og skifted hesten saa godt han kunde; løven gav han skrovet og største parten; falken fik noget af indmaden og noget andet smaatteri; men mauren fik hodet. Da han havde gjort det, sa han: »Nu synes jeg det er ret delt. Løven skal have det meste, fordi den er størst og sterkest; falken skal have det bedste, fordi den er fin og fysen; mauren skal have skolten, fordi den kryber i kroker og kriker.»

Ja den delingen var de vel fornøiet med alle sammen, og de spurte ham hvad han skulde have, fordi han havde skiftet saa vel imellem dem. »Har jeg gjort jer en tjeneste, og I er nøid med det, saa er jeg velnøid,» sa han; »men betaling skal jeg ikke have.» Jo, noget skulde han have, sa de. »Vil du ikke have andet,» sa løven, »saa skal du faa tre ønsker.» Men gutten vidste ikke hvad han skulde ønske sig. Saa spurte løven, om han ikke vilde ønske at han kunde skabe sig om til løve, og de to andre spurte om han ikke vilde skabe sig om til falk og til maur. Det syntes han skulde være baade godt og vel, og saa ønsked han sig det.

Han kasted sverdet og strieplagget, skabte sig om til falk og begyndte at flyve. Saa fløi han, til han kom over et stort vand; men da han kom udpaa, blev han saa træt og saa saarvinget at han ikke kunde flyve længer, og da han saa et bratberg som stod op af vandet, satte han sig paa det og hvilte sig; han syntes det var et underligt berg, og gik omkring paa det en stund. Men da han havde hvilt ud, skabte han sig til en liden falk igjen og fløi afsted, til han kom til kongsgaarden; der satte han sig i et træ udenfor vinduerne til kongsdatteren. Da hun saa fuglen, fik hun lyst til at fange den. Hun lokked den til sig, og da falken var kommet indenfor, stod hun færdig, og — husj — slog kongsdatteren vinduet igjen, tog fuglen og satte den ind i et bur.

Om natten gjorde gutten sig til maur og krøb ud af buret, og saa skabte han sig til den han var, og gik bort og satte sig hos kongsdatteren. Da blev hun saa ræd at hun gav sig til at skrige, saa kongen vaagned og kom ind og spurte hvad her var paa færde.

»Det er nogen her!» skreg prinsessen. I det samme var gutten maur, krøb ind i buret og gjorde sig til falk igjen. Kongen kunde ikke se noget som var at blive ræd for; saa sa han til kongsdatteren at det maatte være maren som

Kongen vaagned og kom ind og spurte hvad her var paa færde.

trykked hende. Men da han var vel ude af døren, var det det samme igjen. Gutten krøb ud af buret som en maur, blev saa til den han var, og satte sig hos prinsessen.

Da skreg hun høit, og kongen kom og skulde se hvad der var paa færde igjen.

»Det er nogen her!« skreg kongsdatteren. Men gutten smatt ind i buret igjen, og sad der som en falk. Kongen saa og ledte baade høit og lavt, og da han ikke saa noget, blev han sint, fordi han ikke kunde faa nattero, og sa det var noget tøv prinsessen før med; »skriger du saa én gang til,« sa han, »saa skal du blive var det at kongen er far din!«

Men kongen var ikke mer end vel ude af døren, før gutten var hos prinsessen igjen. Den gangen skreg hun ikke, endda hun var saa ræd, at hun ikke vidste hvor hun skulde gjøre af sig.

Saa spurte gutten, hvad det var hun var saa ræd for.

»Jo, hun var lovet bort til en haugebasse,« sa hun, »og første gangen hun kom under bar himmel, skulde han komme og tage hende, og da gutten kom, trodde hun det var haugebassen; hver torsdags morgen kom der bud fra haugebassen, og det budet var en drage, som kongen maatte give ni velgjødde svin hver gang den kom, og derfor havde han sat ud, at den som kunde fri ham for dragen, skulde faa prinsessen og halve kongeriget.«

Det sa gutten han skulde gjøre, og da det blev lyst om morgenen, gik kongsdatteren til kongen, og sa at der var en inde som vilde fri ham for dragen og svineskatten. Da kongen hørte det, blev han glad, for dragen havde ædt saa mange svin at der snart ikke var flere igjen i hele kongeriget. Den dagen var det netop en torsdags morgen, og dermed saa strøg gutten did som dragen pleied komme og tage imod svinene, og husbondskaren i kongsgaarden viste veien for ham.

»Der er nogen her!» skreg prinsessen.

Ja, dragen kom ogsaa, og han havde ni hoder, og var saa arg og saa sint, at det fraste ild og luer, da han ikke saa svinemaden sin, og fløi paa gutten, som han vilde æde ham levende. Men husj — gjorde han sig til løve og sloss med dragen og rev det ene hodet af ham efter det andre. Dragen var sterk han ogsaa, og han spydde ild og edder. Men da det led paa, havde han ikke mer end ett hode igjen, det var det seigste; til sidst fik gutten revet det af og, og saa var

det ude med dragen. Saa gik han til kongen, og der blev stor glæde over hele kongsgaarden, og gutten skulde have kongsdatteren.

Men saa var det en gang de gik i haven, da kom selve haugebassen farende, tog kongsdatteren og før bort igennem luften med hende. Gutten vilde efter med det samme; men kongen sa han ikke skulde gjøre det, for han havde ikke nogen anden igjen, nu da han havde mistet datteren. Men der hjalp hverken bøn eller bud. Gutten gjorde sig til falk og før afsted. Men da han ikke saa dem, kom han i hug

det underlige bratberget han havde hvilt paa, den første gangen han fløi ud. Han slap sig ned og satte sig der, skabte sig til maur og krøb ned igjennem en spræk i berget. Da han havde krøbet en stund, kom han til en dør, som var lukket. Men han vidste raad til at komme ind, han krøb ind igjennem nøkkelhullet; der sad en fremmed prinsesse og lysked en haugebasse med tre hoder.

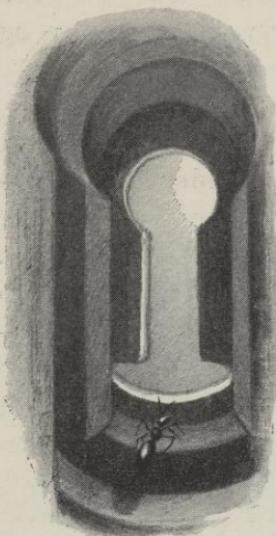
»Jeg har nok gaat rigtig!« tænkte gutten ved sig selv, for han havde hørt at kongen havde mistet to døtre før, som troldene havde taget. »Kanske jeg finder den andre ogsaa,« sa han ved sig selv og krøb igjennem nøkkelhullet paa en dør til. Der sad en anden fremmed prinsesse som lysked en haugebasse, og han havde seks hoder. Saa krøb han igjennem et nøkkelhul til; der sad den yngste kongsdatteren og lysked en haugebasse med ni hoder. Han krøb op paa læggen hendes og kneb hende; saa skjønte hun at det var gutten som vilde tale med hende, og saa bad hun haugebassen om hun fik lov til at gaa ud lidt. Da hun kom ud, var gutten den han var, igjen, og saa sa han til hende at hun skulde spørge haugebassen, om hun da aldrig skulde komme derfra og hjem til far sin. Saa gjorde han sig til maur og satte sig paa foden hendes, og saa gik kongsdatteren ind igjen og begyndte at lyske haugebassen.

Da hun havde holdt paa med dette en stund, faldt hun i tanker. »Du glemmer at lyske mig; hvad er det du grunder paa?« sa troldet.

»Aa, jeg grunder paa om jeg aldrig skal komme herfra og hjem til min fars gaard,« sa kongsdatteren.

»Nei, det gjør du aldrig,« sa haugebassen; »ikke før nogen finder det sandkornet som ligger under den niende tungen i det niende hodet paa den dragen som far din skatted til. Men det finder ingen. For kommer det sandkornet over berget, saa sprækker alle haugebasserne, og berget blir til et guldforgyldt slot, og vandet til engmarker.«

Da gutten hørte det, krøb han ud igjennem alle nøkkelhullerne og gjennem sprækken ud paa berget; der gjorde han sig til en falk og fløi did som dragen laa. Saa ledte han, til han fandt sandkornet, under den niende tungen i

det niende hodet, og fløi afsted med det; men da han kom til vandet, blev han saa træt, saa træt, at han maatte dale ned og sætte sig paa en sten paa stranden. Ret som han sad der, blundered han et øieblik, og imens faldt sandkornet ud af nebbet hans og ned mellem strandsanden. Saa ledte han i tre dage, før han fandt det igjen. Men da han havde fundet det, fløi han bent til bratberget med det og slap det ned igjennem sprækken. Da sprak alle haugebasserne; berget revned, og der stod et guldforgyldt slot, som var det gildeste slot i hele verden, og vandet var de deiligste akrer og grønneste

enger nogen vilde se. Saa reiste de til kongsgaarden, og der blev det vel glæde og herlighed. Gutten og den yngste kongsdatteren skulde have hinanden, og de tured bryllup over hele kongeriget i syv samfulde uger. Og før ikke de vel, saa giv du nu maa fare endda bedre!

Tobaksgutten.

Der var en gang en fattig kjærring, som gik omkring med sønnen sin og bad; hjemme havde hun hverken at bide eller brænde. Først gik hun bygdimellem, og saa kom hun til byen. Da hun havde gåaet husimellem der en stund, kom hun til borgermesteren. Det var baade en snil mand

og en gjæv mand, en af de bedste i byen; for han var gift med datteren til den rigeste kjøbmanden der, og med hende havde han en liden datter; de havde ikke flere børn, saa hun var baade sotungen og sukkerungen, og det var ingen ting som var for god til hende. Hun blev straks velkjendt med denne fattiggutten ogsaa, da han kom der med mor sin, og da borgermesteren saa at de var godvenner saa snart, tog han gutten til sig, for at hun skulde have ham til lekebror. Ja de lekede sammen og stelte sammen, læste sammen og gik paa skolen sammen, og var altid venner og vel forligt.

En dag stod borgermesterkonen ved vinduet og saa efter børnene, da de skulde paa skolen. Da fik hun se der var en regndam i gaden; først bar gutten tinen med skolemaden over dammen; saa kom han igjen og løfted veslejenten over, og da han satte hende ned, tog han en kys.

Da hun saa det, blev hun sint: »Skal slig en skarveunge kysse vor datter, vi som er de bedste folk i byen?» sa hun. Manden prøvde at stagge hende det bedste han kunde, og sa, der vidste ingen hvor børnene skulde bo, og ingen hvad der kan hænde sine; det var en snil og en skikkelig gut, og der kom tit et stort træ af en lidet teining, sa han. Men nei, det var det samme baade hvad han var og hvad han blev; »naar armod kommer til ære, ved den ikke hvordan den vil være,» og »den som er slaat til skilling, blir aldrig til daler, om han skinner som en guldpenge,» sa borgermesterkonen; der fik han ikke lov at være; hun vilde af med ham. Da der ikke var anden raad, saa sendte borgermesteren ham bort med en kjøbmand som var kommet did med et skib, og der skulde han være kahytgut. Til konen sa han at han havde solgt gutten for tobak.

Men før han reiste, brød borgermesterdatteren ringen sin i to stykker og gav ham halvdelen, for at de kunde kjendes, om de skulde mødes igjen. — Saa reiste skibet, og gutten kom til en by langt borti landene. Der var det nylig kommet en prest, som var saa svær til at præke at alle maatte i kirken og høre ham, og om søndagen maatte skibsfolkene ogsaa did og lye præken. Gutten blev alene igjen paa skibet. Som han holdt paa at lage maden, hørte han at det kaued over et sund tæt ved. Gutten tog baaden og satte over. Det var en gammel kjærring som hauked saa. »Ja nu har jeg staat her i hundred aar og hauket og kauet, og tænkt jeg skulde komme over sundet,» sa kjærringen; »men ingen har hørt det og vørt det før du, og du skal faa løn for det du har sat mig over,» sa hun. Gutten maatte følge med til søster hendes, som bodde i et berg tæt ved, og der skulde han bede om den gamle dugen som laa paa skabhylden. Ja, da han kom did, og troldkjærringen fik vide at han havde hjulpet søster hendes over sundet, saa maatte han faa hvad han vilde, sa hun.

»Aa, jeg vil ikke have andet end den gamle dugen som ligger paa skabhylden, jeg,» sa gutten. »Det har du ikke af dig selv,» sa troldkjærringen.

»Nu maa jeg ombord og koge helgemad til kirkefolkene,» sa gutten. »Vør det ikke,» sa kjærringen; »den skal koge sig selv den, mens du er borte,» sa hun. »Bliv med mig, skal du faa mere løn du; jeg har staat ved sundet og hauket og kauet i hundred aar; men ingen har hørt det eller vørt det før du.» Saa skulde han følge med til den andre søsteren. Der skulde han bede om at faa det gamle sverdet, som var sligt at han kunde putte det i lommen, saa blev det til en kniv, og drog han det ud, saa blev det til et langt sverd; hytted han med den sorte egg, saa faldt alting dødt, og med den hvide, saa blev alt levende igjen. Ja da de kom did, og troldkjærringen fik vide at han havde hjulpet søster hendes over sundet, saa skulde han have færgeløn, han maatte faa hvad han vilde. »Aa, jeg vil ikke have andet end det gamle sverdet som ligger oppaa skabskruvet, jeg,» sa gutten. »Det har du ikke af dig selv,» sa troldkjærringen.

»Kom med mig,» sa den andre; »jeg har staat ved det sundet og hauket og kauet i hundred aar, og ingen har hørt det eller vørt det før du; du skal have mere løn du; bliv med til den tredje søsteren min!» Der skulde han bede om den gamle salmebogen, og den var slig, at naar nogenvær syg og han sang en salme som passed til sygdømmen, saa blev den syge frisk igjen. Ja, da de kom frem, og den tredje troldkjærringen hørte han havde hjulpet søster hendes over sundet, skulde han have færgeløn der ogsaa; han maatte faa hvad han vilde have. »Aa, jeg vil ikke have andet end den gamle salmebogen til bedstemor, jeg,» sa gutten. »Det har du ikke af dig selv,» sa troldkjærringen.

Da han kom ned paa skibet igjen, var folkene i kirken endda. Saa prøvde han dugen og bredte ud bare en liden snip af den, for han vilde se hvad den dudde til først, før

han la den paa bordet og brugte den. Jo det blev baade gild mad og meget mad, og drikke til, det var sikkert nok. Han tog bare en smagebete han, og saa gav han hunden saa meget den orked at æde.

Da kirkefolkene kom ombord, sa skipperen: »Hvor har du faat al den maden til hunden? Den er jo stind som en rullepølse og lad som en purke.» »Aa, jeg gav den benene jeg,» sa gutten. »Det var bra gut, som kom i hug hunden ogsaa,» sa skipperen. Saa bredte han dugen ud, og med det samme var der saa fuldt med mad og drikkendes varer at de aldrig havde levet saa vel før.

Da gutten var alene med hunden igjen, vilde han prøve sverdet ogsaa. Han hytted til den med den sorte eggens, saa faldt den død i dækket; men da han vendte det og hytted med den hvide, levned den op og visped med roven imod lekekammeraten sin. Men bogen, den kunde han ikke faa prøvet.

Saa seilte de baade vel og længe, til der kom en storm paa dem, som varte mange dage; de laa og drev, saa de ikke vidste hvor de var. Til sidst saa stilned det, og da kom de til et land langt borte, hvor ingen var kjendt; men de kunde skjonne det var stor sorg der, og det var det ogsaa, for kongsdatteren var spedalsk. Kongen kom ned til skibet og spurte om ingen kunde frelse hende og gjøre hende god igjen. Nei, der var ingen, sa de som var oppaa dækket. »Er her ingen flere ombord i dette skibet?» sa kongen. »Jo, en liden fillegut,» sa de. »Lad ham komme, han og,» sa kongen. Gutten mente at han nok skulde gjøre hende god. Skipperen blev saa vild og ræd, da han hørte dette, at han rendte i ring som en tordivel i en tjærekop; han tænkte gutten kunde lægge sig borti noget som han ikke kom vel fra, og mente det ikke var værd at være sligt barnesnak. Men kongen sa at vettet kom med veksten, og barn var mandsemne; havde han sagt sig god for det, fik han prøve

Skipperen blev saa vild og ræd, da han hørte dette —

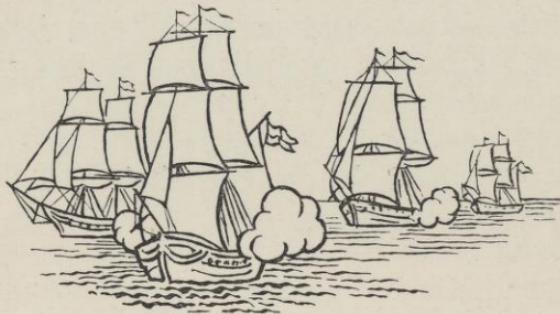
sig; der var mange som havde fristet og feilet før. Han tog ham med til datteren, og gutten sang salmen én gang. Da kunde kongsdatteren løfte armen; han sang den en gang til, saa kunde hun sidde i sengen, og da han havde sunget den tredje gangen, var kongsdatteren frisk.

Kongen var saa glad at han vilde give ham halvdelen af land og rige, og datteren med. Ja land og rige kunde det være godt nok at have halvdelen af, det takked han mangfoldig for; men han havde lovet en anden, sa han, kongsdatteren kunde han ikke tage. Saa blev han der i landet og fik halvdelen af riget. Men da det led om en stund, blev der krig; gutten maatte være med, og han sparte ikke den sorte egg, kan du vide. Krigsfolkene til fienden faldt som fluer, og kongen vandt. Men saa brugte han den hvide egg; da livned de op igjen alle sammen, og gav sig under kongen, fordi de fik lov at nyde livet. Men da der var blit saa mange, var det vondt for mad, og kongen vilde gjerne give dem fuldt op baade af spise og drikke. Saa maatte gutten frem med dugen sin; da blev der ikke mangel paa noget slag.

Da han havde været en tid hos kongen igjen, begyndte han at stunde efter borgermesterdatteren. Han rusted fire krigsskibe og reiste med, og da han kom udenfor den byen der borgermesteren var, skjød han og dundred, saa vindusruderne skrældte ud i halve byen. Ombord paa disse skibene var der saa staseligt som hos en konge, og selv havde han guld efter hver som, saa gild var han. Det var ikke længe før borgermesteren kom ned, og bad om ikke den fremmede storkaren vilde være saa god at komme og spise hos ham. Jo, det vilde han; han kom op til borgermesteren, og der sad han ved siden af datteren og borgermesterfruen. Som de sad der i bedste prat og spiste og drak og leved vel, lurte han sig til at kaste den halve ringen op i glasset til datteren. Hun var ikke længe om at skjønne

meningen, gjorde sig et ærend ud fra bordet og satte den sammen med den andre halve. Moren merked der var noget paa færde, og strøg efter saa snart hun kunde.

»Ved du hvem som er inde, mor?» sa datteren. »Nei,» sa borgermesterfruen. »Det er han som far solgte for tobak,» sa hun. Med det samme daaned fruen og faldt overende paa gulvet. Saa kom borgermesteren efter, og da han hørte hvorledes det hang sammen, blev det ikke stort likere med ham. »Det er ikke noget at faa støkk af,» sa tobaksgutten; »jeg er bare kommet for at faa den veslejenten jeg kyssed paa skoleveien,» sa han. Og til borgermesterkonen sa han det: »Du skal aldrig foragte fattigmands barn; der er ingen som ved hvad der kan blive af det; for barn er mandsemne, og vettet kommer med veksten.»

Guldslottet som hang i luften.

Der var en gang en fattig mand som havde tre sønner. Da han døde, skulde de to ældste ud i verden for at prøve sin lykke; men den yngste vilde de ikke have med, paa noget sæt eller vis. »Du da,» sa de, »du dur ikke til andet end til at sidde og holde tyrilysen og grave i asken og blaase i glørne du!» »Ja ja, saa faar jeg vel gaa alene med mig selv jeg,» sa askeladden, »saa blir jeg ikke uforligt med følget mit.»

De to drog i vei, og da de havde reist i nogle dage, kom de ind i en stor skog; der satte de sig til at hvile, og skulde faa sig mad af nisten de havde med, for de var baade trætte og sultne. Som de sad der, kom der en gammel kjær-ring op gjennem en tue og bad om lidt mad; hun var saa gammel og skrøbelig, at hun jevned paa munden og hakked med hodet og maatte stave sig frem; hun havde ikke havt brødsmulen i sin mund paa hundred aar, sa hun. Men gutterne lo bare og aad, og sa til hende, at naar hun havde livnæret sig saa længe, saa holdt hun nok ud resten, om hun ikke skulde æde op madsmulerne for dem; de havde lidet niste og ingenting at miste.

Da de havde spist sig god og mætte og hvilt, satte de i veien igjen, og langt om længe kom de til kongsgaarden; der fik de tjeneste begge to.

En stund efter at de var reist hjemmefra, sanked askeladden sammen de smulerne som brødrene hans havde vraged, og la dem i den vesle nisteskreppen sin, og tog med den gamle børsten som der ikke var laas paa, for han tænkte den kunde altid være god at have paa veien; saa gik han afsted. Da han havde vandret nogle dage, kom han ogsaa ind i den store skogen brødrene hans havde gaat igjennem, og da han blev træt og sulten, satte han sig under et træ og vilde hvile sig og spise; men han havde øinene med sig, og mens han tog op nisteskreppen, fik han se at der hang et skilderi paa et træ, og paa det var der malt en ung jomfru eller en prinsesse, som han syntes var saa deilig at han ikke kunde vende øinene sine fra det. Han glemte baade maden og skreppen og tog ned skilderiet og laa og niglante paa det. Ret som det var, kom den gamle kjærringen op gjennem tuen, jevned paa munden og hakked med hodet og staved sig frem, og saa bad hun om lidt mad, for hun havde ikke havt brødsmulen i sin mund paa hundred aar, sa hun.

»Det kan være paa tide du faar lidt at leve af da, gammelmor,» sa gutten, og gav hende af de brødsmulerne han havde. Kjærringen sa, der var ikke nogen som havde kaldt hende mor paa hundred aar, og hun skulde nok gjøre ham et morsstykke igjen, sa hun. Hun gav ham et graat uldgarnsnøste, som han bare skulde trille foran sig, saa kom han did han selv vilde; men skilderiet sa hun han ikke skulde være; han kom bare i ulykke for det. Askeladden syntes at alt var godt og vel; men skilderiet vilde han ikke være foruden; saa tog han det under armen og trilled uldgarnsnøstet foran sig, og det varte ikke længe før han kom til kongsgaarden, hvor brødrene hans tjente. Der bad han ogsaa om tjeneste. De svarte at de ikke havde brug for ham, for de havde nylig faat to tjenestgutter; men da han bad saa vakkert, skulde han til sidst faa lov at være hos staldmesteren og blive oplært til at stelle hestene. Det vilde askeladden gjerne; for

hester likte han godt, og han var baade flink og flittig, saa han snart lærte at stulle og stelle dem, og det varte ikke længe før alle i kongsgaarden holdt af ham; men hver stund han havde tilovers, var han oppe og saa paa skilderiet; for det havde han hængt i en krog paa staldtrevet.

Brødrene hans var lade og dovne; derfor fik de ofte vondord og hugg, og da de saa det gik askeladden bedre end dem selv, blev de avindsyge paa ham, og sa til staldmesteren at han var en afgudsdyrker; han bad til et billede og ikke til vorherre. Endda staldmesteren syntes vel om gutten, var det ikke længe før han sa det til kongen. Men kongen bare heksed og bed efter ham; han var nu stüren og sorgmodig stødt, for døtrene hans var røvet af et trold; men saa længe tuted de i ørene paa kongen, at han vilde have greie paa hvad det var gutten havde for sig. Da han kom op paa staldtrevet og fik se skilderiet, saa var det den yngste datteren hans som var malt paa det. Men da brødrene til askeladden hørte det, var de straks færdige og sa til staldmesteren: »Dersom bror vor vilde, har han sagt sig god for at skaffe kongen igjen datter hans.» En kan nok vide, det var ikke længe før staldmesteren gik til kongen med det, og da kongen hørte det, ropte han paa askeladden og sa: »Brødrene dine siger at du kan skaffe min datter igjen, og nu skal du gjøre det.» Askeladden svarte, han havde aldrig vidst det var kongens datter, før kongen sa det selv, og kunde han frelse hende og hente hende, saa skulde han visst gjøre sit bedste; men to dage maatte han have til at tænke sig om og ruste sig paa. Det skulde han faa.

Gutten tog frem det graa uldgarnsnøstet og kasted i veien, og det trilled foran, og han gik efter, til han kom til den gamle kjærringen som han havde faat det af. Hende spurte han hvad han skulde gjøre, og hun sa han skulde tage med den gamle børsen sin, og tre hundred kasser med spiker og hesteskosøm, og tre hundred tønder byg og tre hundred

tønder gryn og tre hundred slagtede griser og tre hundred økseskrotter, og trille nøstet i veien, til han traf en korp og en troldunge, saa kom han nok frem; for de to var af slekten hendes. Ja gutten gjorde som hun sa; han gik indom i kongsgaarden og tog den gamle børsen sin, og bad kongen om spiker, kjød og flesk, og hester og gutter og kjøredoning til at faa det frem med. Kongen syntes det var meget forlangt; men naar han kunde skaffe datteren tilbage, skulde han faa alt han vilde kræve, om det saa var halve riget, sa han.

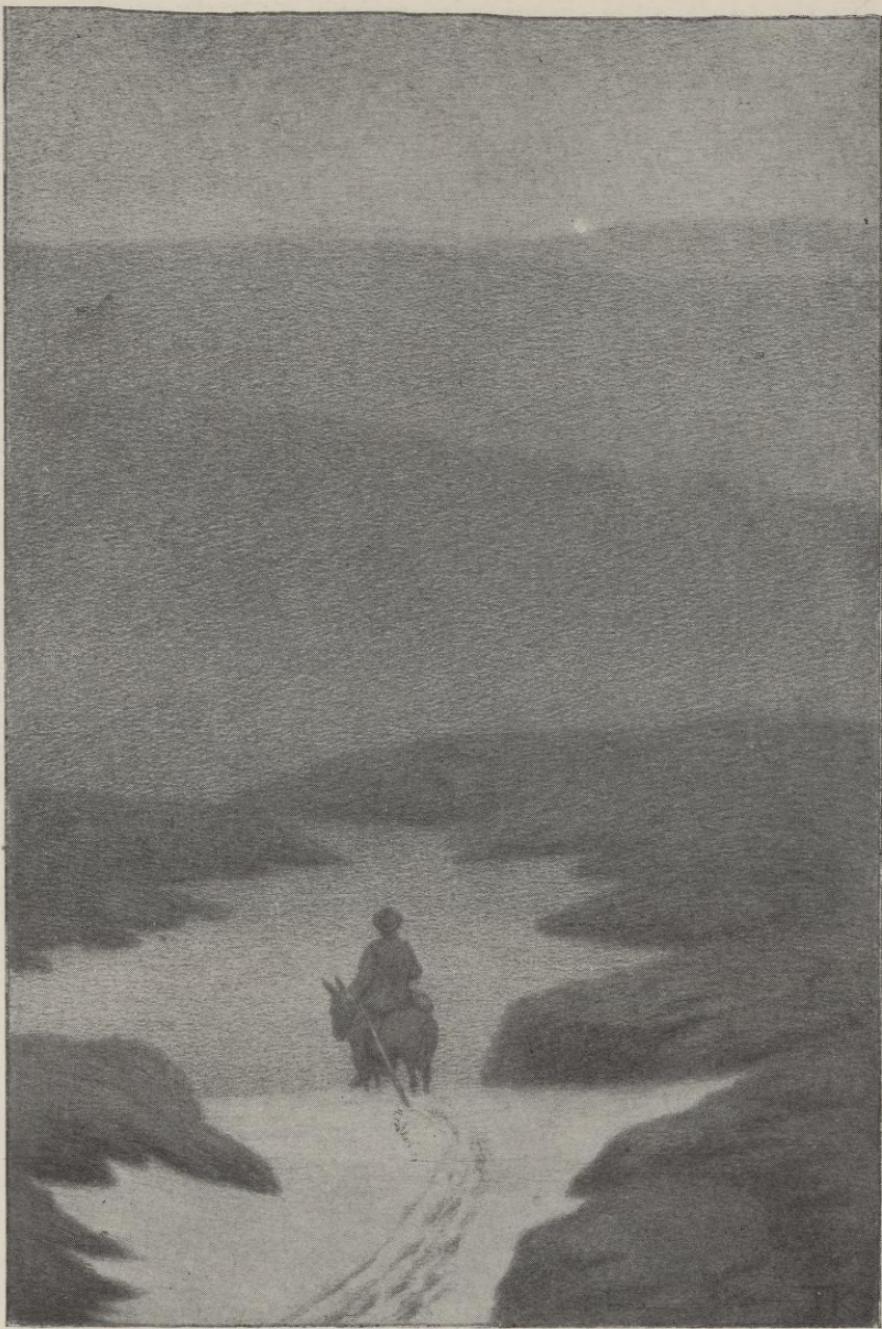
Da gutten havde rustet sig, trilled han nøstet i veien igjen, og han havde ikke gaat mange dagene før han kom til et høit berg; der sad det en korp oppe i en furu. Askeladden gik til han kom tæt indunder, og begyndte at sigte og pege med børsen sin. »Nei, skyd ikke, skyd ikke mig, saa skal jeg hjælpe dig,» skreg korpen. »Jeg har aldrig hørt nogen har kytt af korpesteg,» sa gutten, »og siden du er saa nødig om livet dit, saa kan jeg gjerne spare dig.» Saa kasted han børsen, og korpen kom flyvende ned og sa: »Her oppe paa dette fjeldetgaard der en troldunge som har tullet sig bort, saa han ikke kan komme ned igjen; jeg skal hjælpe dig op, saa kan du følge den hjem og faa dig en løn, som du vel kan behøve. Naar du kommer did, saa byder troldet dig alt

det gildeste han har, men det skal du ikke være; du skal ikke tage noget andet end det lille graa asenet som staar bagom stalddøren.»

Saa tog korpen gutten paa ryggen og fløi op paa berget med ham og satte ham af der. Da han kom et stykke ind-over, hørte han troldungen kvinked og bar sig ilde, fordi den ikke kunde komme ned igjen; gutten snakked nok saa vel med den; de blev venner og vel forligt, og han tog sig paa at hjælpe den ned, og saa skulde han følge troldungen hjem i troldgaarden, for at han ikke skulde tulle sig bort paa hjemveien. Saa gik de til korpen, og han tog dem paa ryggen begge to og bar dem lige til bergtroldet.

Da troldet fik se ungen sin igjen, blev han saa glad at han glemte sig selv og sa til gutten han kunde følge med ind og tage hvad han vilde have, fordi han havde frelst sønnen hans; han bød ham baade guld og sølv og alt det som rart og dyrt var; men gutten sa han helst vilde ha sig en hest. Ja, han skulde faa hest, sa troldet, og saa bar det til stalden med dem. Der var det fuldt af de gildeste hester; de skinte baade som sol og maane; men gutten syntes de alle sammen var for store til ham. Saa gløtted han bagom stalddøren, og da han fik se det lille graa asenet som stod der, sa han: »Det vil jeg have; det er min lige; falder jeg af, saa er jeg ikke længer fra jorden end som saa.» Troldet vilde nødig miste asenet, men siden han havde sagt det, maatte han staa ved det. Saa fik gutten asenet med sadel og bidsel og alt det som til hørte, og saa før han afsted.

De reiste gjennem skog og mark, over fjeld og vide heier. Da de havde reist længer end langt, spurgte asenet gutten, om han saa noget. »Nei, jeg ser ikke andet end et høit berg som det blaaner i,» sa gutten. »Ja, det berget skal vi gjennem,» sa asenet. «Skal tro det?» sa gutten. Da de var ved berget, kom der farende mod dem en enhjørning, som om den vilde æde dem levende. »Nu tror jeg mest jeg blir

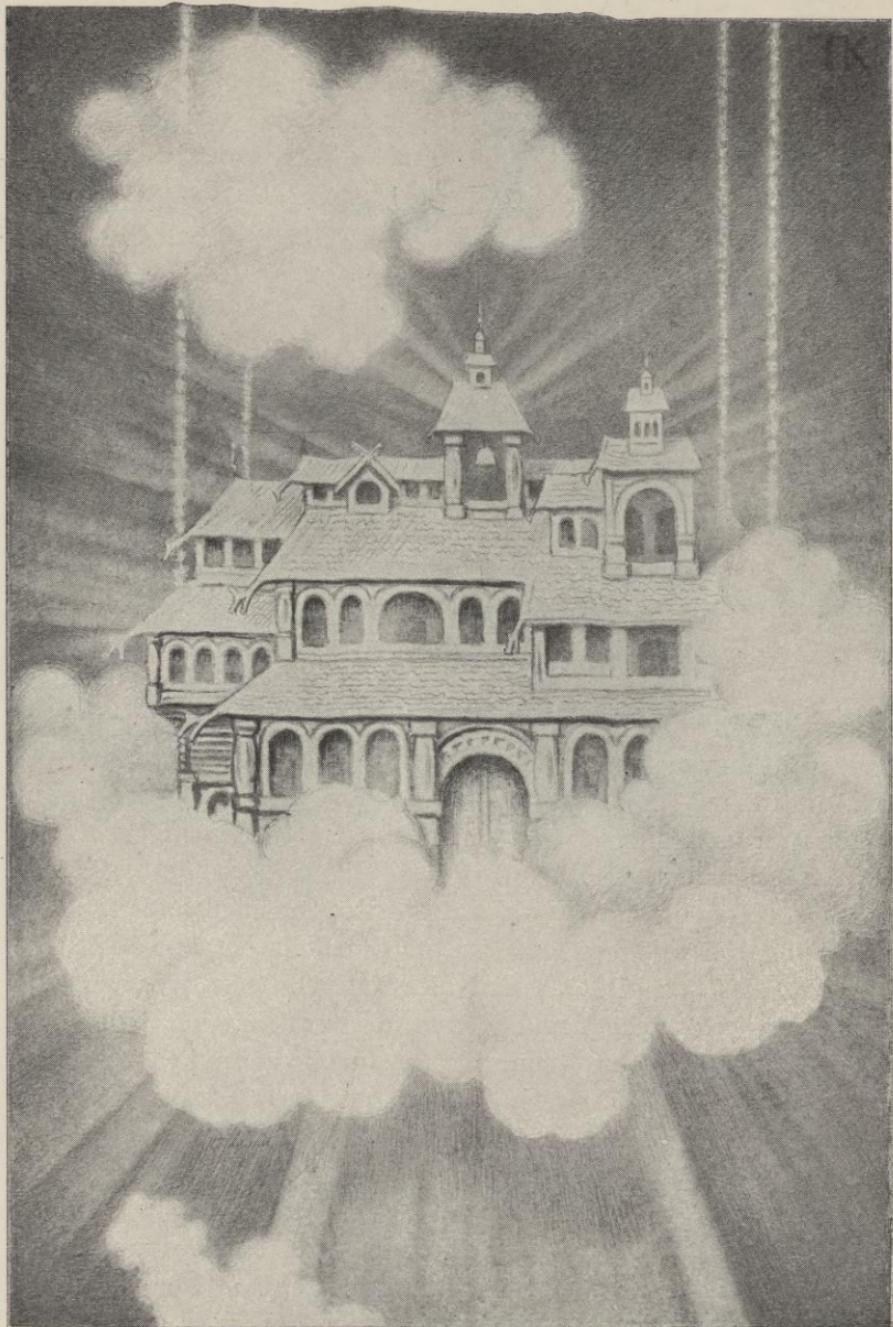

»Ja nu synes jeg jeg skimter noget, høit oppe og langt borte,
ligesom en liden stjerne,» sa gutten.

ræd,» sa gutten. »Aa inte,» sa asenet; »læss af et par tjaug okseskrotter og bed den bore hul og bryde vei gjennem berget,» sa det. Gutten gjorde saa. Da enhjørningen havde faat mætten sin, loved de den et par tjaug slagtede svin, om den vilde gaa foran og bore hul i berget, saa de kom igjennem. Da den hørte det, bored den hul og brød vei gjennem berget saa fort at de havde nok med at følge den, og da den var færdig med det, kasted de af et par tjaug slagtede svin til den.

Da de var kommet vel fra dette, reiste de langt bort igjen nem landene, og saa kom de gjennem skog og mark, over fjeld og vilde heier igjen. »Ser du noget nu?» spurte asenet. »Nu ser jeg ikke andet end himmel og vilde fjeld,» sa gutten. Saa reiste de langt, og længer end langt, og da de kom høiere op, blev fjeldet jevnere og fladere, saa de kunde se videre om sig. »Ser du noget nu?» sa asenet. »Ja, jeg ser noget langt langt borte,» sagde gutten; »det glitrer og skinner som en liden stjerne.» »Den er nok ikke saa liden endda,» sa asenet. Da de havde reist langt, og længer end langt igjen, saa spurte asenet: »Ser du noget nu?» »Ja, nu ser jeg noget langt borte; det skinner som en maane,» sa gutten. »Det er ingen maane,» sa asenet; »det er sølvslottet vi skal til,» sa det. »Naar vi kommer did, ligger der tre drager paa vagt foran porten; de har ikke været vaagne paa hundred aar, saa der er grodd mose paa øinene paa dem.» »Jeg mener mest jeg blir ræd dem, jeg,» sa gutten. »Aa inte,» sa asenet; »du faar vække den yngste og kaste i den et par tjaug okseskrotter og slagtesvin, saa snakker den nok til de andre to, saa du kommer ind paa slottet.»

De reiste langt, og længer end langt, før de kom frem til slottet; men da de kom did, var det baade stort og gildt, og alt det de saa, var støbt af sølv, og udenfor porten laa dragerne og stængte for den, saa ingen kunde komme ind; men de havde havt det stilt og roligt og ikke været meget uroede paa vagten sin, for de var saa moseløbne, at ikke

Guldslottet som hang i luften.

nogen kunde se hvad de var gjort af, og bort med siderne paa dem begyndte der at gro smaaskog mellem mosetuerne. Gutten vækked den mindste af dem, og den til at gnide øinene sine og kare mosedotterne af dem. Da dragen fik se at det var folk, kom den imod ham med gabet paa vid væg; men da stod gutten færdig og kasted i den okseskrotter og slængte i den slagtede svin, til den havde faat mætten og blev lidt rimelig at snakke med. Gutten bad at den skulde vække kammeraterne sine og bede dem flytte sig unda, saa han kunde komme ind i slottet. Men det torde og vilde den ikke, sa den i førstningen, for de havde ikke været væagne og ikke smagt mad paa hundred aar; den var ræd de skulde fare i ørsken og somle i sig baade levende og dødt. Gutten mente, det ikke havde nogen nød, for de kunde lægge igjen en hundred okseskrotter og en hundred slagsesvin og reise unda et stykke, saa kunde de vel faa ædt mætten sin og samle sig, til de kom tilbage igjen. Ja, det vilde dragen ogsaa, og saa gjorde de saa; men før dragerne blev rigtig væagne og fik mosen af øinene paa sig, for de om og ørsked og glefste baade efter ligt og uligt, og den yngste dragen havde nok med at hytte sig for dem, til de havde faat veiret af kjødet. Da slugte de ned hele okser og svineskrotter, og aad til de var mætte; siden blev de noksaa spake og føielige og slap gutten imellem sig ind i slottet. Der var det saa gildt at han aldrig havde trodd der kunde være saa gildt nogensteds; men det var ødt for folk; for han gik fra den ene stuen til den andre og lukked paa alle dørene, men han saa ingen. Jo, til sidst saa gløtted han ind gjennem døren til et kammer han ikke havde set før; der inde sad der en prinsesse og spandt, og hun blev glad og sæl, da hun fik se ham. »Nei, nei, tør der komme kristne folk hid?» ropte hun. »Men det er nok bedst at du gaan igjen, ellers kunde troldet dræbe dig; for her bor et stort trold med tre hoder.» Gutten mente at han ikke flytted sig,

om troldet saa havde syv. Da prinsessen hørte det, vilde hun at han skulde prøve om han kunde svinge det store rustne sverdet som hang bag døren; nei han kunde ikke svinge det, han kunde ikke løfte det engang. »Ja,» sa prinsessen, »naar du ikke orker det, saa faar du tage dig en slurk af den flasken som hænger ved siden, for det gjør troldet naar han skal ud og bruge det.» Gutten tog sig et par slurker; saa kunde han svinge sverdet, som om det var en bagstefløj.

Ret som det var, kom troldet susende. »Hu, her lugter saa kristen mandlugt!» skreg det. »Det gjør saa,» sa gutten; »men du har ikke bo at blaase i næsen for det; du skal ikke længe have vondt af den lugten,» sa han, og saa hugg han alle hoderne af det.

Prinsessen blev saa glad som hun havde faat noget godt. Men da det led om lidt, blev hun tungsindig; for hun længted efter sin søster, som var røvet af et trold med seks hoder, og bodde paa et slot af guld, tre hundred mil bortenfor verdens ende. Gutten mente, det ikke var værre det; han kunde hente baade prinsessen og slottet, og saa tog han sverdet og krukken, satte sig paa asenet, og bad dragerne følge med og fragte kjødet og flesket og spikerne han havde.

Da de havde været paa veien en stund og reist langt langt bortover baade land og strand, saa sa asenet en dag: »Ser du noget?» »Jeg ser ikke andet end land og vand og himmel og høie hamrer,» sa gutten. Saa reiste de langt og længer end langt. »Ser du noget nu?» sa asenet. Ja, da han havde set sig vel for, saa han noget langt langt borte; det skinte som en liden stjerne, sa gutten. »Det blir nok større,» sa asenet. Da de havde reist et langt stykke igjen, spurte asenet: »Ser du noget nu?» »Nu ser jeg det skinner som en maane,» sa gutten. »Ja ja,» sa asenet. Da de havde reist langt, og længer end langt, bortover land og strand, over haug og hei igjen, spurte asenet: »Ser du noget nu?» »Nu synes jeg det skinner mest som solen,» sa gutten. »Ja,

det er guldslottet vi skal til,» sa asenet; men udenfor ligger en lindorm som stænger for veien og holder vagt.» »Jeg mener jeg blir ræd den,» sa gutten. »Aa inte,» sa asenet; »vi faar bryde over den kvistelag og lægge imellem flo'er af hesteskosøm og tænde ild paa, saa blir vi vel kvit den.» Langt om længe kom de bort imod der hvor slottet hang; men lindormen laa foran og stængte for veien did. Saa gav gutten dragerne et godt maal med okse- og svineskrotter, for at de skulde hjelpe ham, og de brød over den en flo kvist og ved og en flo spiker og hesteskosøm, til de havde brugt op de tre hundred kasserne som de havde, og da det var gjort, satte de varme paa og brændte lindormen lys levende op.

Da de vel var færdige med den, fløi den ene dragen under og løfted slottet op, og de to andre før høit til veirs og løfted ud länkekrogene som de hang i, og saa satte de det ned paa marken. Da det var gjort, gik gutten ind, og her var det endda gildere end i sølvslottet; men folk saa han ikke, før han kom ind i det inderste værelset; der laa prinsessen paa en guldseng. Hunsov saa haardt som om hun skulde være død; men det var hun ikke, endda han ikke var kar for at vække hende; for hun var rød og hvid som melk og blod. Ret som gutten stod og saa paa hende, kom troldet farende. Da det satte det første hodet ind gjennem døren, skreg det: »Huf, her lugter saa kristen mandlugt!» »Kanske,» sa gutten; »men du har ikke bo at blaase saa haardt i næsen for det; du skal ikke længe have vondt af det,» sa han; og saa hugg han alle hoderne af det, som om de sad paa kaalstilker. Saa tog dragerne guldslottet paa ryggen og før hjem med det — de var ikke længe om veien, skal jeg tro — og satte det ved siden af sølvslottet, saa det skinte baade vidt og bredt.

Da prinsessen fra sølvslottet kom til vinduet om morgenens og fik se det, blev hun saa glad at hun sprang over i guldslottet straks paa timen; men da hun fik se søster sin, som laa og sov

som hun var død, sa hun til gutten at de ikke kunde faa liv i hende før de fik dødsens og livsens vand, og det stod i to brønder paa begge sider af et guldsłot som hang i luften ni hundred mil bortenfor verdens ende, og der bodde den tredje søsteren. Ja, der var ikke anden raad, mente gutten, end han fik hente det ogsaa, og det var ikke længe før han var paa veien. Saa reiste han langt, og længer end langt, gjennem mange riger, gjennem mark og skog, over fjeld og fjære, over berg og baare. Til sidst kom han til verdens ende, og endda reiste han baade langt og længe, over hei og haug og høie hamrer. »Ser du noget?» sa asenet en dag. »Jeg ser ikke noget andet end himmel og jord,» sa gutten. »Ser du noget nu?» sa asenet, da det led om nogle dage. »Ja, nu synes jeg jeg skimter noget høit oppe og langt borte, ligesom en liden stjerne,» sa gutten. »Det er nok ikke saa lidet endda,» sa asenet. Da de havde reist en stund igjen, spurte asenet: »Ser du noget nu?» »Ja, nu tykker jeg det Skinner som en maane.» »Jasaa,» sa asenet. Saa reiste de nogle dage til. »Ser du noget nu?» spurte asenet. »Ja, nu Skinner det som solen,» svarte gutten. »Did skal vi,» sa asenet; »det er guldsłottet som hænger i luften. Der bor en prinsesse, som er røvet af et trold med ni hoder; men alle de vilde dyr som i verden er, ligger paa vagt og stænger for veien did,» sa asenet. »Huf, jeg mener mest jeg blir ræd nu!» sa Gutten. »Aa inte,» sa asenet. Og saa sa det, at det ikke havde nogen fare naar han ikke gav sig til at stanse der, men reiste saa snart han havde fyldt krukkerne sine med vandet; for det var ikke fremkommeligt mer end én time om dagen, og det var høgstdags; men var han ikke kar til at blive færdig i den tiden og komme unda, saa rev de ham i tusen stykker. Ja det skulde han gjøre, sa gutten; han skulde nok ikke bie for længe.

Klokken tolv kom de frem. Da laa alle de vilde og vonde dyr som til var, som et gjærde foran porten og

paa to sider af veien; men desov som stok og sten, og der var ikke ett af dem som leed paa labben engang. Gutten gik imellem dem og agted sig vel, saa han hverken traadte paa tærne eller rumpetipperne af dem, og fyldte krukkerne sine med livets og dødens vand, og mens han gjorde det, saa han paa slottet, som var støbt af blanke guldet. Det var det gildeste han havde set, og han mente det maatte være endda gildere indvendig. »Pyt, jeg har tiden for mig,» tænkte askeladden, »jeg kan altid se mig om en halv times tid,» og saa lukked han op og gik ind. Men der var det gildere end gildt; han gik fra den ene staselige stuen i den andre; det var saa det lavde af guld og perler og alt det dyreste som til var. Folk fandtes der ikke. Men til sidst kom han ind i et kammer; der laa en prinsesse og sov paa en guld-seng igjen, som hun var død; men hun var saa gild som den gildeste dronning, og rød og hvid som blod og sne, og saa deiligt at han aldrig havde set noget som var saa deiligt, uden skilderiet hendes; for det var hun som var skildret der. Gutten glemte baade vandet han skulde hente, og dyrene og hele slottet, og saa bare paa prinsessen, og han syntes han aldrig kunde blive mødt af at se paa hende; men hun sov som en død, og han var ikke god for at faa hende vaagen.

Da det led mod kvelden, kom troldet susende, og ramled og smeldte i porter og dører saa det braged i hele slottet. »Huf, her lugter saa kristen mandlugt!» sa det og stak det første hodet ind af døren og snøfted. »Det tør nok hænde,» sa gutten; »men du har ikke bo at blaase, saa belgen revner, for det; du skal ikke længe have vondt af det,» sa han, og dermed saa hugg han alle hoderne af det. Men da han var færdig med det, var han saa træt at han ikke kunde holde øjnene oppe. Saa la han sig paa sengen ved siden af prinsessen, og hun sov baade natten og dagen, som hun aldrig skulde vaagne; men ved midnatstid var hun vaagen

et øieblik, og da sa hun til ham at han havde frelst hende; men hun maatte være der i tre aar til; kom hun ikke hjem til ham da, fik han komme og hente hende.

Da klokken gik til ett den andre dagen, vaagned han først, og hørte at asenet begyndte at skrige og laate saa ilde, og saa tænkte han, det var vel bedst at han gav sig paa hjemveien; men først klipped han et spuns ud af kjolen til prinsessen og tog med sig. Hvorledes det var eller ikke, saa havde han druntet der saa længe at dyrene begyndte at vaagne og ruske paa sig, og da han var kommet op paa asenet, kringrendte de ham, saa han syntes det begyndte at se spøkelig ud. Men asenet sa, at han skulde skvette paa dem nogle draaber af dødens vand. Det gjorde han, og saa styrted de paa flekken og rørte ikke et lem mere. Mens de var paa hjemveien, sa asenet til gutten: »Naar du nu kommer til ære og herlighed, skal du se du glemmer mig og det jeg har gjort for dig, saa jeg kommer paa knærne af sult.» Nei, det skulde aldrig ske, mente gutten. Da han kom hjem til prinsessen med livsvandet, skvetted hun nogle draaber paa søster sin, saa hun vaagned, og da blev der stor glæde, og det stod herlig til med dem.

Saa reiste de hjem til kongen, og han var ogsaa blid og glad, fordi han havde faat dem igjen; men han gik og stundet og stundet efter at det skulde være forbi med de tre aarene, til den yngste datteren skulde komme. Gutten som havde hentet dem, gjorde han til en mægtig mand, saa han blev den første i landet, næst kongen selv. Men der var mange som var avindsyge, fordi han var blit slig en storkar, og saa var der én — han hedte endda ridder Rød — som de sa vilde have den ældste prinsessen; han fik hende til at skvette paa gutten lidt af dødsens vand, saa han sovned af.

Da de tre aarene var omme, og det led et stykke udi det fjerde, kom der seilende et fremmed krigsskib, og paa det var den tredje søsteren, og hun havde med sig et tre aars

gammelt barn. Hun skikked bud op til kongsgaarden, og sa at hun ikke vilde sætte sin fod paa land, før de sendte den som havde været paa guldslogett og frelst hende. Saa sendte de en af de høieste der i kongsgaarden, og da han kom paa skibet til prinsessen, strøg han hatten af og bukked og krummed sig.

»Kan det være din far, min søn?» sa prinsessen til barnet, som lekte med et guldæble. »Nei, min far kryber ikke som en ostemakk,» sa gutungen. Saa sendte de én til af samme slag, og det var ridder Rød. Men det gik ikke bedre med ham end med den første, og prinsessen sendte bud med ham, at skikked de ikke den rette, saa skulde det gaa dem ilde. Da de hørte det, maatte de vække gutten med livsens vand, og saa gik han ned paa skibet til prinsessen; men han bukked ikke for meget paa sig, skal jeg tro; han bare nikked paa hodet og tog frem spunset han havde klippet ud af kjolen til prinsessen paa guldslogett. »Det er far min,» ropte barnet og gav ham guldæblet det lekte med.

Saa blev der stor glæde og herlighed over hele riget, og den gamle kongen var den gladeste af dem alle, fordi han havde faat kjæleungen sin igjen. Da det kom for dagen, det som ridder Rød og den ældste prinsessen havde gjort ved gutten, vilde kongen at de skulde rulles i hver sin spikertønde; men askeladden og den yngste prinsessen bad for dem, og saa slap de. Da de skulde til at ture bryllup i kongsgaarden, saa var det en dag gutten stod og saa ud igjennem vinduet, — det var paa vaarsiden, da de skulde til at slippe ud hestene og kreaturene, og den sidste som kom ud af stalden, var asenet; men det var saa udsveltet, at det kom paa knærne ud gjennem stalddøren. Da blev han saa ilde ved, fordi han havde glemt det, at han gik ned og ikke vidste hvad godt han vilde gjøre det; men asenet sa, det bedste han kunde gjøre, var at hugge hodet af det. Det ville han nødig; men asenet bad saa vakkert, at han maatte gjøre det til sidst, og

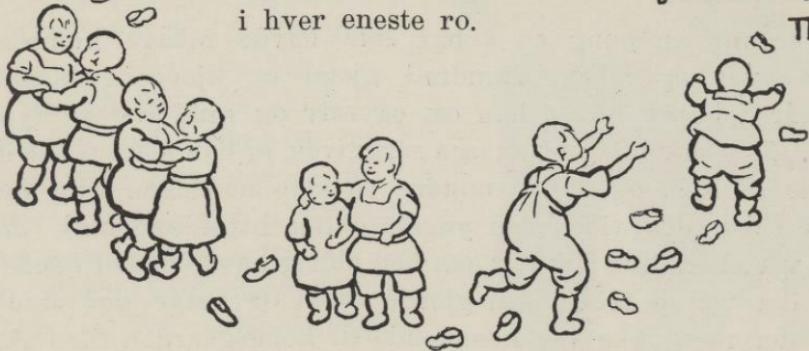
i det samme hodet faldt paa traakken, var det forbi med troldhammen som var kastet paa det, og der stod den vakreste prins som nogen vilde se. Han fik den andre prinsessen, og saa tured de bryllup, saa det hørtes og spurtes over syv kongeriger.

Saa bygged de bo,
saa lapped de sko,
saa fik de smaaプリンser
i hver eneste ro.

TK

Røderev og askeladden.

Der var en gang en konge som havde mange hundred sauer og mange hundred gjeter og kjør; og mange hundred hester havde han og, og sølv og guld i store dynger. Men endda var han saa sorggiven, at han næsten aldrig vilde se folk, og endda mindre snakke med dem. Slig var han siden den tiden den yngste datter hans kom bort. Ja, det var ellers ilde nok der, om han aldrig havde mistet hende; for der var et trold, som gjorde ustall og ustyrr der stødt, saa der mest ikke var kommende til kongsgaarden for folk; ret som det var, slap han ud alle hestene, saa de traakked ned alle akrer og enger og aad op kornet; ret som det var, rev han hodet af kongens ænder og gjæsser; somme tider dræbte han kjørne paa baasen, saa drev han sauer og gjeter over aasen, og hver gang de skulde tage fisk i dammen, var den jaget paa land al sammen.

Men saa var der et par gamle folk, som havde tre sønner; den ene hedte Per, den anden hedte Paal, og den tredje kaldte de Espen askeladd, for han laa altid og kared i asken.

Det var gjæve gutter; men Per som ældst var, skulde være den gjæveste, og saa bad han far sin, om han fik lov til at reise ud i verden og friste lykken.

»Ja, det skal du faa; sent er bedre end aldrig, glunten min,« sa kallen. Saa fik han brændevin i flasken og niste i

tasken, og saa tog han foden paa nakken og lakked ned af bakken. Da han havde gaat en stund, kom han ind paa en gammel kjærring, som laa ved veien. »Aa, kjære gluntten min, giv mig en lidet madsmule idag,» sa kjæringen.

Men Per han saa knapt til siden, han slængte bare paa nakken og gik sin vej.

»Ja ja,» sa kjæringen, »gaa du, du skal faa se det gaar som det gaar,» sa hun.

Per gik langt og længe, og længer end langt, til han kom frem til kongsgaarden. Der stod kongen i svalen og gav hønsene mad.

»God kveld, Gud signe jer,» sa Per. »Tippe tippe tippe, tuppe tuppe — — —!» sa kongen og strødde og strødde baade øst og vest, og brydde sig ikke om Per.

»Ja, staa der du og strø korn og kagl hønemaal, til der blir en bjørn af dig,» sa Per ved sig selv; »du skal nok være fri for at jeg skal tale til dig,» mente han, og saa gik han ind i kjøkkenet og satte sig bort paa bænken som en anden storkar. »Hvad er du for en ildgut?» sa kokken, for Per havde ikke faat skjæg endda. Det syntes han var spot og spe, og saa tog han paa at dænge kokketøsen; men ret som det

var, kom kongen og lod dem skjære tre røde remmer af ryggen paa ham; saa strødde de salt i saaret og lod ham gaa hjem igjen, samme veien han var kommet.

Da Per vel var kommet til hus, vilde Paal ud. Aa ja, han fik ogsaa brændevin i flasken og niste i tasken, tog fodden paa nakken og lakked ned efter bakken. Da han kom paa veien, traf han kjærringen som bad om mad; men han strøg forbi og svarte ikke engang, og paa kongsgaarden gik det ham ikke et haar bedre end det gik Per. Kongen sa «tippe tuppe», og kokketøsen kaldte ham en uskikkelig barnunge, og da han vilde banke hende op for det, kom kongen med slagtekniven og skar tre røde remmer af ham og strødde ildmørje i, og sendte ham hjem igjen med saar ryg.

Saa krøb askeladden op fra gruen og tog til at ruske paa sig; den første dagen risted han asken af sig, den andre vasked og kjæmte han sig, og den tredje klædte han sig i kirkepynt.

»Nei, se paa den!» sa Per; »nu skinner der en ny sol her. Du vil vel til kongsgaarden og vinde kongsdatteren og det halve riget? Aa bliv i asken og lig i asken du,» sa han. Men askeladden hørte ikke paa det øret, han gik ind til far sin og bad om lov til at gaa lidt ud i verden.

»Hvad skal du ude i verden?» sa gamlingen; »det gik ikke rart med han Per og han Paal, hvordan skal det saa gaa med dig?» sa han.

Men askeladden gav sig ikke før han fik lov til at gaa.

Brødrene vilde ikke at han skulde faa madsmulen med sig, men moren gav ham en osteskorpe og et kjødben, og dermed labbed han af gaarde. Det hasted ikke med ham; »du kommer altid tidsnok,» tænkte han; »nu har du dagen for dig, og siden tør det hænde maanen kommer op, om lykken er god.» Saa satte han den ene fodden fremfor den andre og pusted i bakkerne og saa sig vel om paa veien.

Langt om længe kom han frem i den gamle kjærringen som laa ud ved vei-veiten.

»Stakkars dig, din gamle krok, du er vel sulten du?» sa askeladden.

Hun var det, sa kjærringen.

»Ja, saa faar jeg dele med dig,» sa askeladden og gav hende osteskorpen.

»Fryser du ogsaa?» sa han, han saa hun hakked tænder. »Du faar tage gamletrøien min; det er ikke stort tilærmer og lidet til ryg, men det var et godt plagg da den var ny.»

»Bi nu,» sa kjærringen, hun raked nede i storlommen sin; »her har du en gammel nøkkel,» sa hun. »Jeg har hverken bedre eller værre at give dig; men naar du kikker gjennem nøkkelringen, saa kan du se alt du vil.»

Da han kom frem til kongsgaarden, holdt kokken paa at bære vand, og det havde hun stort stræv med. »Det er for tungt for dig det,» sa askeladden, »det kan være saa passe til mig at gjøre det,» sa han.

Den som blev glad, det var kokketøsen, og siden lod hun ladden altid faa skrabe gryden; men det var ikke længe, saa fik han mange uvenner for det, og de løi paa ham for kongen, og sa, han havde sagt sig god for baade det ene og det andre.

En dag kom kongen ud og spurte askeladden, om det var sandt at han var god for at holde fiskene i dammen, saa ikke troldet kunde skade dem; »de siger du har sagt dig god for det,» sa han.

»Ikke har jeg sagt det,» sa askeladden; »men havde jeg sagt det, saa var jeg ogsaa god for det.»

Ja, hvorledes det var, saa fik han nok prøve det, om han vilde frelse rygskindet sit, sa kongen.

Ja, han fik prøve da, sa askeladden; for han havde ikke hug til at gaa med røde rænder under trøien, sa han.

Om aftenen kikked askeladden gjennem nøkkelringen sin,

»Stakkars dig, din gamle krok, du er vel sulten du?» sa askeladden.

og da saa han det at troldet var ræd for timian. Han til at ruske op al den timian han kunde komme over; noget strødde han i vandet og noget paa landet, og resten strødde han om bredden paa dammen.

Saa maatte troldet lade fisken være i fred; men nu fik sauerne undgjælde for det; troldet jaged dem over alle hauger og hamrer hele den natten.

Saa var der nogle af de andre tjenerne som havde været ude igjen, og sagt at askeladden vidste raad for kreaturene ogsaa han, om han bare vilde; han havde sagt sig god for det, det var sikkert.

Ja, kongen gik ud til ham og sa til ham ligesom forrige gangen, og trued med at han skulde skjære tre brede røde remmer af ryggen paa ham, om han ikke gjorde det.

Der var ikke anden raad da; askeladden syntes nok det kunde være gildt at gaa med kongens mundering og rød kjole, men han fik heller være den foruden, naar han selv skulde late rygskindet til at gjøre den af, sa han.

Og saa tog han til med timian igjen; men det blev der mest ingen ende paa; for eftersom han bandt timian paa sauerne, saa aad de af hverandre igjen, og det varte og det rak, for sauerne aad fortære end han bandt paa. Men til sidst gjorde han smurning af timian og tjære og smurte dem ind med, og saa lod de være at æde den. Kjørne og hestene fik ogsaa timianssmurning; saa fik de fred for troldet.

Men en dag som kongen var ude paa jagt, kom han paa vildgræs i skogen; han red omkring i mange dage og havde hverken mad eller drikke, og klærne før saa ilde i trangskogen, at til sidst havde han næsten ikke fillen paa kroppen. Saa kom troldet og sa, at fik han det første kongen mødte, naar han kom i jordet sit, saa skulde han slippe hjem til kongsgaarden igjen. Ja, det skulde troldet faa; kongen tænkte, det var vel den vesle hunden hans som altid kjaaked og kjastred i møde med ham. Men da han kom saa nær kongs-

gaarden at de kunde se ham, gik den ældste kongsdatteren med alle folkene efter sig i møde med kongen og tog imod ham baade godt og vel.

Da han fik se det at hun var den første, blev han saa ilde ved at han faldt i marken med det samme, og siden den tid var han mest som en halvtulling.

Om kvelden skulde troldet komme og hente kongsdatteren, og hun var pyntet og sad paa en eng ude ved tjernet og graat og bar sig ilde. Der var en som hedte Røderev, som skulde følge hende, men han var saa ræd at han kløv op i en tømmergran, og der blev han siddende. Ret som det var, kom askeladden og satte sig ned paa marken ved siden af kongsdatteren. Og hun blev glad, det kan en nok vide, da hun fik se der var kristenfolk som torde være hos hende endda. »Læg hodet dit i fanget mit du, saa skal jeg lyske dig,» sa hun. Espen askeladd gjorde som hun sa, og mens hun gjorde det, sovned han, og saa tog hun en guldring af fingeren sin og knytted fast i haaret paa ham.

Ret som det var, kom troldet pustende; han var saa tung paa fodden at det knaged og braged i skogen en hel fjerding foran ham. Da han fik se Røderev, som sad i granstoppen som en liden orre, spytted han efter ham: »Tvi,» sa han, saa baade Røderev og tømmergranen føg i marken, og der laa han og sprelled som en fisk paa tørre landet.

»Hu hu!» sa troldet; »sidder du her og lysker kristent folk, saa æder jeg dig,» sa han.

»Tvi!» sa askeladden med det samme han vaagned, og til at kikke paa troldet gjennem nøkkelringen.

»Hu hu! Hvad glaner du paa mig efter?» sa troldet til askeladden, »hu hu!» Saa kasted det jernstangen efter ham, saa den stod femten alen ind i berget; men askeladden var saa snapp og snar paa fodden, at han kom sig forbi stangen, med det samme troldet kasted.

»Tvi for kjærringstykker!» sa askeladden. »Hid med tandstikken din, skal du faa se kast!» Ja troldet napped op stangen i ett ryk; den var saa stor som tre grindstaurer. Imens stirred askeladden under himlen baade i syd og i nord.

»Hu hu! hvad glaner du efter igjen?» sa troldet. »Jeg ser efter, hvad for en stjerne jeg skal kaste til,» sa askeladden; »ser du den ørende vesle bent i nord, den tar jeg,» sa han. »Nei, lad den sidde som den sidder,» sa troldet; »du faar ikke slænge bort jernstangen min.» »Ja ja, saa faar du vel have den igjen da,» sa askeladden; »men kanske du havde bedre hug til at jeg skulde slænge dig op til maanen en vending?» sa han. Nei, det vilde ikke troldet heller.

»Ja, men blindebuk! har du ikke hug til at leke blindebuk?» sa askeladden. Jo, det kunde være snodigt nok, mente troldet; »men du skal gaa først,» sa han til askeladden. »Aa ja, gjerne det,» sa gutten; »men det greieste er at vi tæller, saa slipper vi at have noget at græle om.» Ja ja, de fik da det. Og saa kan en vide at askeladden laged det slig, at troldet fik bindet om øinene og kom til at gjøre den første reisen. Men der skulde du set blindebuk; hei! de før omkring i skogkanten; troldet røg og rendte mod stubberne, saa føsken føg og det knaged efter.

»Hau, hau, der maatte trold være blindebuk længer!» skreg troldet, saa illsint var det. »Bi lidt,» sa askeladden, »saa skal jeg staa still og rope, til du tar mig.» Imens tog han en hampehekke og sprang om paa den andre siden af tjernet, som der ikke var bund i. »Kom nu, her staar jeg!» skreg askeladden. — »Der er vel læger¹ og skog?» — »Du kan vel høre her ingen skog er,» sa askeladden, og svor paa, der hverken var stubber eller skog. »Kom nu!» Saa bar det i veien igjen. Plump! sa det; der laa troldet i tjernet, og askeladden hugg han i øinene med heklen, hver gang han fik hodet over vandet.

¹ Laag, flertal læger: træ som er faldt om.

TK

»Hau, hau, der maatte trold være blindebuk længer!« skreg troldet.

Nu bad troldet saa tyndt for livet sit, at gutten syntes det var synd paa han; men først maatte han sige fra sig prinsessen og skaffe frem den andre som han havde taget før, og love at folk og fæ skulde have fred; saa slap troldet og krabbed hjem til berget sit. Da var Rødereven kar igjen, kom ned af granen, tog prinsessen op til slottet, og trued hende til at sige at det var han som havde frelst hende. Og saa lusked han ned og tog imod den andre ogsaa, da askeladden havde sluppet hende ind i haven. Nu blev der slig glæde i kongsgaarden, at det hørtes og spurtes over land og rige, og Røderev skulde have bryllup med den yngste prinsessen.

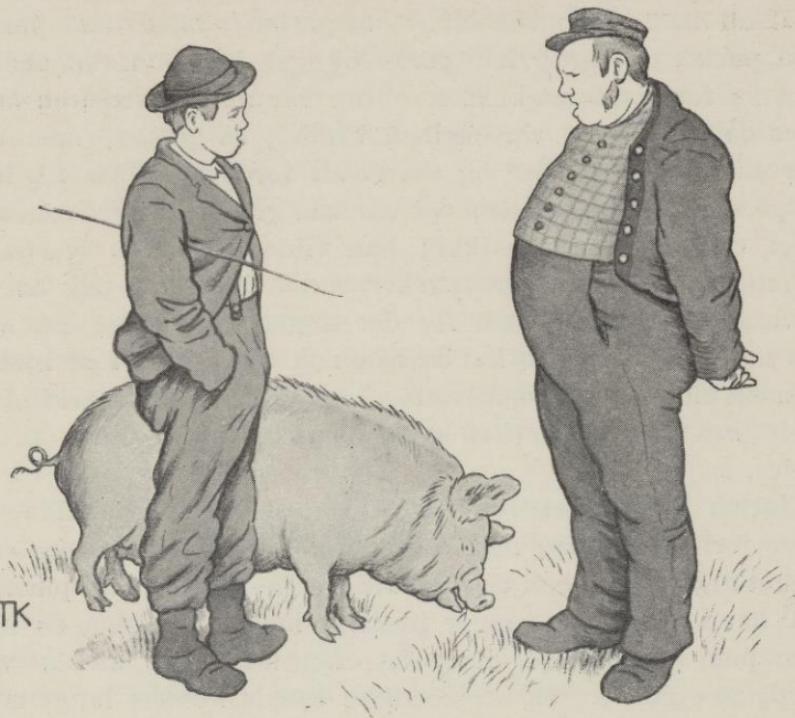
Ja, det var godt og vel; men det var ikke saa vel endda — for ret som det var, saa havde troldet gaat ned i jorden og stoppet igjen alle vandaarerne; »kan jeg ikke gjøre andet ugagn, tænkte han, saa skal de ikke faa vand at koge bryllupsgrøden i.» Der var ikke anden raad end at sende bud efter askeladden igjen. Han fik sig en jernstang, som skulde være femten alen lang, og seks smeder, som skulde gjøre den gnistrende rød. Saa kikked han gjennem nøkkelringen; da saa han troldet ligesaa godt under jorden som over jorden, og kjørte saa stangen ned igjennem marken og ned efter ryggen paa troldet, saa det lugted brændt horn femten fjerdingar. »Hau, hau!» skreg troldet; »slip mig op!» Ret som det var, kom han sættende op gjennem hullet og var øpbrændt lige til nakken. Men askeladden var ikke sen, han tog troldet og la det paa en stang som var flettet med timian, og der maatte det ligge og sige ham hvor det havde faat øine fra, siden han hakked dem ud med hampeheklen. «Jeg stjal mig en raanæpe,» sa troldet; »den smurte jeg vel ind med smurning; siden skar jeg den til som jeg vilde, og satte den ind med pumpespikker, og bedre øine vil jeg ikke ønske nogen kristen mand.»

Saa kom kongen og begge prinsesserne og vilde se troldet, og Røderev gik saa krepp, at rumpen stod høiere

end nakken. Men saa fik kongen se at der var noget som blinked i haaret paa askeladden. »Hvad har du der?» sa han. »Aa, det er den ringen som datter din gav mig, da jeg frelste hende fra troldet,» sa askeladden. Og nu kom det for dagen, hvorledes alt var gaat til. — Røderev graat og bad for sig; men alt han laat og alt han graat, saa hjalp det ikke, han maatte i ormegaarden, og der sprak han med det samme.

Saa tynte de troldet, og saa tog de til at dundre og drikke og danse i brylluppet til askeladden; for nu var han basen. Han fik den yngste prinsessen og halve kongeriget.

Saa lægger jeg mit eventyr paa en slæde,
og kjører det til dig, som bedre kan kvæde;
men kan du ikke kvæde bedre end jeg,
saa skal faa dig, for du laster mig.

Gutten som vilde blive handelskar.

Der var en gang en enke som havde en søn, og han havde ikke lyst til andet end at blive handelskar. Men de var saa fattige at de ikke havde noget som han kunde tage paa at handle med. Det eneste moren eide, det var en purke, og den bad og tigged han saa længe og saa vel om, at hun til sidst maatte lade ham faa den. Da han havde faat den, skulde han afsted og sælge den, saa han kunde faa noget at begynde at handle med. Han bød den frem baade til ligt og uligt, men der var ingen som vilde kjøbe purke den tiden. Til sidst kom han til en rig kakse; men meget vil have mer, og denne-her var af det slaget som aldrig kunde faa nok.

»Skal du kjøbe purke idag?» sa gutten; «baade stor purke, god purke, og rigtig fed purke og,» sa han. »Hvad skulde han ha for den?» sa kaksen. «Hun var mindst værd en halv snes daler, om det var mellem brødre, sa gutten; men det var slige knappe tider og saa vondt for penger, saa fik han sælge den for fire daler; det var saa godt som til givendes.» »Nei, det vilde kaksen ikke; han vilde ikke give en daler engang; han havde flere purker end han brydde sig om at have, det var ikke vondt for det slaget; men siden han var saa nødig om at sælge, kunde han nok tjene ham i at kjøbè; men det meste han vilde give for hele purken, var fire skilling; vilde han det, kunde han sætte den ind i grisehuset til de andre, sa han.

Gutten syntes det var harmeligt at han ikke skulde faa mere for purken sin; men han tykte at noget var bedre end ingenting; saa tog han de fire skillingerne og satte ind purken, saa havde han da penger imellem hænderne. Men da han kom paa veien igjen, drog det efter med ham at han var snydt paa purken, og at han ikke kunde komme langt med fire skilling; des længere han gik og grunded paa dette, des harmere blev han, og saa tænkte han ved sig selv: «Kunde jeg gjøre ham et dygtigt spikk igjen, fik det være det samme baade med purken og med skillingerne.»

Saa gik han bort og fik sig et par sterke tømmer og en tørpeis, og tog paa sig en stor kjole og satte paa sig et bukkeskjæg, og gik saa tilbage til gauen¹, og sa han kom fra udlandene; der havde han lært at være tømmermester — han vidste det at manden skulde bygge, maa vide.

Ja, han vilde gjerne tage ham til mester for bygningen sin, sa han, for der paa bygden havde de ikke andet end simple hjemmelærte tømmermænd. Da de var borte og saa paa tømmeret, var det den gjæveste malmfur u nogen kunde ønske i en husvæg, og gutten saa ogsaa det var gildt tømmer, det

¹ Gau: mægtig mand, kakse.

kunde ingen sige andet; men udenlands havde de nu faat en ny skik, som var meget bedre end den gamle; de hugged ikke langtømmer-stokker og la ind i væggen, men de skar dem op i smaastubber, som de solbagte og fæstet sammen igjen, og det blev baade sterkere og vakrere end en gammeldags laftebygning. »Det er nu brug paa alle steder i udlandet,» sa gutten.

»Det fik saa være da,» mente gauen, og saa fik han sammen alle de tømmermænd og tømmerhuggere som fandtes i bygden, til at hugge op tømmeret i smaastubber.

»Men saa vil der til nogle store trær, rigtig af de største mastefuruer, til svillstokker; kanske der ikke findes saa store trær i skogen din,» sa gutten.

»Ja, findes de ikke i min skog, er det vel vondt om slige trær,» sa manden, og saa strøg de til skogs begge to.

Lidt oppi marken kom de til et stort træ. »Skal tro det er stort nok?» sa manden.

»Nei, det er ikke stort nok; har du ikke større trær, kommer vi ingen vei med bygningen, efter den nye maaden da,» sa gutten.

»Ja, jeg har dem nok større, skal du se,» sa manden; »men saa maa vi længer bort.» Saa gik de langt indover aasen, og saa kom de til et digert træ, et af de største mestetrær i skogen.

»Mener du denne er stor nok?» sa manden.

»Jeg tror det mest,» sa gutten; »vi skal favne den, saa faar vi se. Gaa du paa den andre siden af furuen, saa staar jeg her; er vi da ikke god for at naa sammen med hænderne, saa er den stor nok; men tøi dig vel, tøi dig vel, siger jeg,» sa gutten og fik frem tømmen sin. Manden gjorde som gutten sa.

»Ja, vi rækker nok sammen,» sa gutten; »bi lidt, skal jeg tøie dig bedre,» sa han, og satte rendesnare om haandledene paa ham og drog til og bandt ham vel fast til furu-

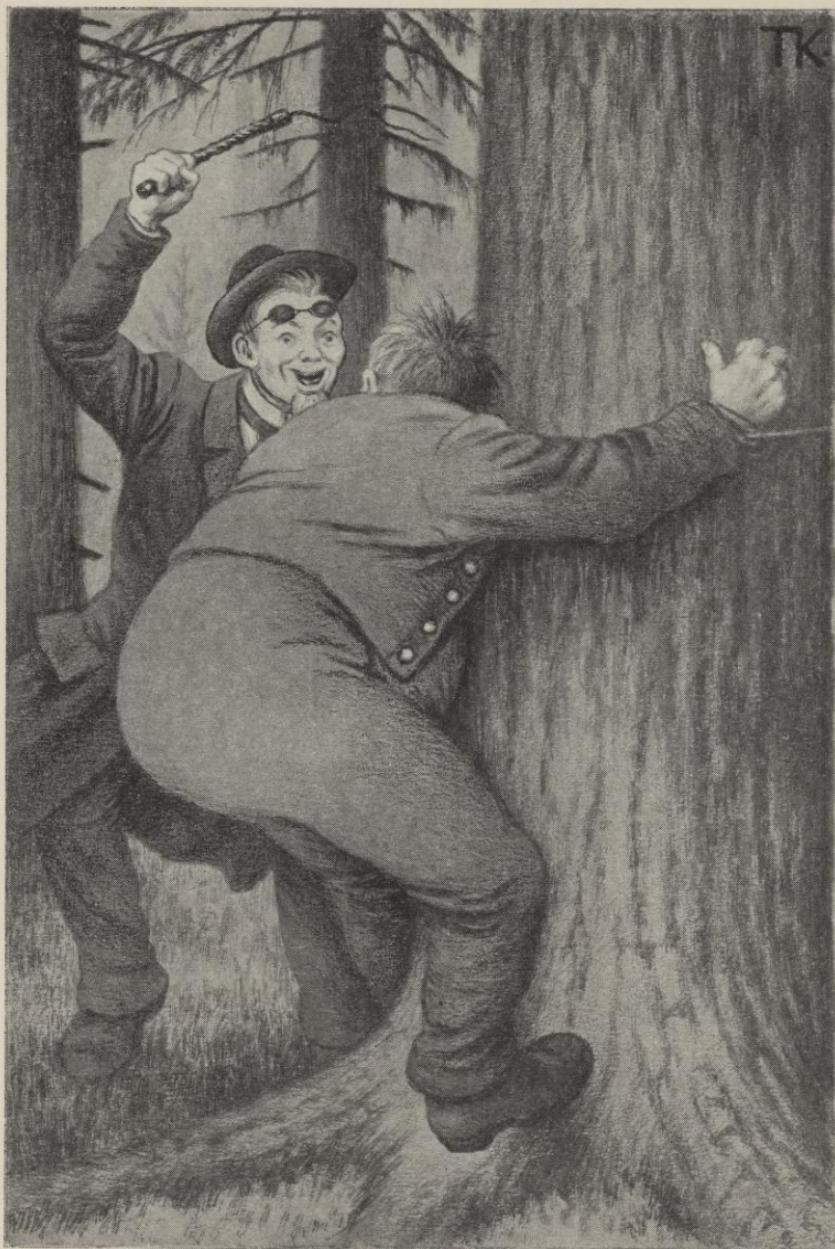
læggen, og saa frem med tørpeisen og til at dænge manden, saa længe han orked. »Her er gutten du kjøbte purken af aa her er gutten du kjøbte purken af!» skreg han, og holdt ikke op, før han syntes han havde nok, og han selv havde faat ret for purken sin; saa løste han ham og lod ham ligge.

Da gauen ikke kom hjem, gjorde de mandgar efter ham fra bygden, og ledte al marken over, og endelig fandt de ham under mastefuruen, men da var han mere død end levende. Da de havde faat ham vel til gaards, kom gutten og havde klædt sig ud som doktor og sa han kom fra udlandene, og han vidste raad for al slags uraad. Da manden hørte det, vilde han have ham til at doktere sig, og gutten mente det skulde ikke staa længe paa, men han maatte have ham ud i en stue for sig selv, og der maatte han være alene med ham. »Hører I han skriger,» sa gutten, »saa skal I ikke ænse det; for des mere han skriger, des før blir han frisk.»

»Først skal jeg aarelade dig,» sa han; og saa la han manden gruve paa langbænken og bandt ham vel fast med tømmerne; saa kom tørpeisen frem, og til at dænge ham igjen alt det han orked. Manden hujed og skreg, for ryggen var saar, og det sved i bare kjødet, og gutten dængte saa der ikke var nogen maade paa det. »Her er gutten som du kjøbte purken af, aa her er gutten som du kjøbte purken af,» sa han. Manden bar sig som der sad en kniv i ham; men der var ingen som brydde sig om det, for des mere han skreg, des før blev han frisk, mente de. Da gutten havde gjort fra sig dokteringen, reiste han af gaarde det fortteste han kunde. Men de reiste efter, og fik fat paa ham igjen og satte ham fast, og saa blev han dømt til at hænges.

Og gauen var saa harm paa ham endda, at han ikke vilde han skulde hænges, før han blev saa frisk at han kunde gjøre det selv.

Mens gutten sad der og vented paa at han skulde blive hængt, var en af husmændene til manden ude en nat og

»Her er gutten du kjøpte purken af, aa her er gutten du kjøpte
purken af!»

stjal fra ham, og det saa gutten. Du er en god tyveradd, tænkte han, og det skulde vel være artigt, om jeg ikke skulde faa gjort et spikk med dig, før de hænger mig, sa han ved ved sig selv.

Da det led frem, saa manden var saa god han trodde han kunde orke at hænge ham, lod han dem sætte op en galge nede ved kvernveien, saa han kunde faa se kroppen hang der, hver gang han gik til kvernen. Da de var kommet et stykke paa veien, sa gutten:

»Du negter mig vel ikke at tale i enrum med den husmanden din som er paa kvernen og maler? Jeg har en gang gjort ham en skalkestreg, og den vil jeg skrifte og bede ham tilgive mig, før jeg dør.»

Ja, det skulde han da faa lov til.

»Gud bære dig,» sa han til husmanden, »nu kommer husbonden og vil hænge dig op, fordi du stjal i kaalhagen hans.»

Da husmanden hørte det, blev han saa ilde ved at han ikke vidste raad til at berge sig, og spurte gutten hvad han skulde gjøre. »Kom og byt klær med mig og gjem dig bag døren, saa ved han ikke andet end det er mig,» sa gutten, »og tar han nogen da, saa blir det ikke dig, men mig,» sa han.

Det tog tid, før de fik byttet og fik taget paa sig igjen, saa manden begyndte at blive ræd for at gutten kanske kunde være rømt. Han satte afsted til kvernhusdøren.

»Hvor er han?» sa han til gutten, som stod der saa hvid som en møller.

»Han var her retnu, jeg syntes han gjemte sig bag døren,» sa gutten.

»Ja jeg skal lære dig at gjemme dig bort, din skjelm,» sa han, og tog husmanden i fuldt sinne og strøg afsted til galgen med ham og hængte ham op med det samme, og han vidste ikke andet end det var gutten han hængte.

Da det vel var gjort, vilde han ind i kvernhuset og tale med husmanden sin, som var der med maling.

Gutten havde lettet op overkvernen og holdt paa at trevle under med hænderne.

»Kom hid, skal du kjende hvor underlig denne kvernestenen er,» sa gutten.

Manden gik bort til og kjendte efter med den ene haanden.

»Nei, du kjender det ikke, med mindre du tar under og trevler med begge hænderne,» sa gutten.

Ja, han gjorde saa, men med det samme napped gutten vaagen¹ unda og slap overkvernen paa ham, saa han sad fastklemt mellem stenene; og saa frem med tJORPEISEN og til at dænge ham, det meste han orked igjen.

»Aa her er gutten du kjøbte purken af,» skreg han.

Da han havde dængt ham saa meget han vilde og kunde, reiste han hjem til mor sin, og da det led om en stund, saa han kunde tænke manden var kommet sig igjen, saa sa han til hende:

»Ja, nu kommer han vel snart, denne manden som jeg solgte purken til. Nu ved jeg ingen raad til at berge mig for ham længer; jeg faar grave op et hul sør i jordet, og der faar jeg ligge om dagen, og saa faar du sige til ham som jeg siger dig føre,» sa gutten, og talte om hvad hun skulde sige og gjøre.

Han grov op et saadant hul da, som han havde sagt, og tog med en stor lang slagtekniv, og la sig ned, og mor hans la over ham bar og kvist og mose, saa han var vel gjemt. Der laa han om dagen. Om en stund kom manden reisende og spurte efter gutten.

»Ja, det blev meget til kar af ham, endda han ikke fik mer end en purke af mig,» sa kjærringen; »han blev baade doktor og tømmermester, og saa blev han hængt og opstod igjen fra de døde, og endda faar jeg aldrig høre andet end

¹ Vaag: løftestang.

uligt om ham. Her om dagen kom han hjemflyende, og da gjorde han mig den største glæde jeg har havt af ham, han la sig til at dø,» sa kjærringen. »Jeg brydde mig ikke saa meget om ham, at jeg vilde koste prest og kristen jord paa ham; men jeg grov ham ned her sør i jordet og raked over ham noget kvist og bar,» sa hun.

»Ser du, om han ikke snød mig og slap ligevel!» sa manden. »Men siden jeg ikke fik hevnet mig paa ham i levende live, saa skal jeg gjøre ham en vanære paa hans grav.»

Han strøg sør i jordet til graven og vilde sætte sig; men i det samme stak gutten kniven i ham lige til skaftet og skreg:

»Her er gutten du kjøbte purken af! Aa her er gutten du kjøbte purken af!»

Manden afsted med kniven i kroppen, og blev saa ræd og forskrämt, at han hverken har været hørt eller spurt siden.

TK

Den grønne ridder.

Der var en gang en konge som var enkemand, og han havde en eneste datter. Men det er et gammelt ord, at enkemandssorg er som albuestød, den gjør vondt, men den går snart over; og saa gifted han sig med en dronning som havde to døtre. Og denne dronningen, hun var ikke bedre end stedmødre pleier være; slem og troldet var hun altid mod steddatteren.

Langt om længe, da de var voksne disse prinsesserne, saa blev der krig, og kongen skulde ud og slaass for land og rige. De tre døtrene skulde faa lov at sige, hvad kongen skulde kjøbe og have med hjem til dem, hvis han vandt paa fienden. Steddøtrene skulde nu sige ifra først, hvad de vilde ønske sig, maa vide. Jo, den første bad om en guldrok, saa stor at den kunde staa paa en sølvotteskillings, og den andre hun bad om et guldhespetræ, saa stort at det kunde staa paa en sølvotteskillings. Det vilde de have; og det var nu hverken for vindingen eller for spindingen til nogen af dem. Men hans egen datter, hun vilde ingen anden ting bede om end at han vilde hilse den grønne ridder. Kongen reiste ud i krigen, og hvorledes det gik, saa vandt han, og hvorledes det bar til, saa kjøbte han det han havde lovet steddøtrene; det hans egen datter havde bedt ham om, havde han glemt rent bort. Men saa gjorde han et gjestebud, fordi han havde vundet. Der fik han se den

grønne ridder; saa kom han det i hug, og hilste ham fra rettedatteren sin. Ridderen takked ham for hilsningen, og gav ham en bog, som saa ud som en salmebog med spændeperm. Den skulde kongen tage med og give hende; men han maatte ikke lukke den op, og ikke maatte hun det heller, før hun var alene. Da kongen var færdig med krigen og gjestebuds-lagene, kom han hjem igjen, og han var næsten ikke kommet indenfor døren, før steddøstrene kringrendte ham efter det han havde lovet at kjøbe til dem. Ja, han havde det. Men hans egen datter, hun holdt sig tilbage og spurte ikke efter nogen ting, og kongen kom det ikke i hug han heller, før en gang han vilde gaa ud; da tog han paa den kjolen han havde havt i gjestebudet, og med det samme han greb ned i lommen efter lommetørklædet, kjendte han bogen. Saa gav han hende den, og sa han skulde hilse, den var fra den grønne ridder, og hun maatte ikke lukke den op, før hun var alene.

Om aftenen da hun var for sig selv paa sit kammer, lukked hun op bogen, og med det samme hørte hun først en slaatt, saa deiligt at hun aldrig havde hørt magen til den, og saa kom den grønne ridder. Han sa at bogen var slig, at naar hun lukked den op, kom han til hende, det var det samme hvor hun var henne, og naar hun lukked den igjen, var han borte med det samme.

Ja, hun lukked bogen op ofte om kvelden, naar hun var alene og i ro, og ridderen kom altid til hende og var der som tiest. Men stedmoren havde næsen sin i alt; hun skjønte, at der var nogen inde hos hende, og hun var ikke længe om at sige det til kongen. Han vilde ikke tro det; de fik da se efter først, om det var saa, sa han, før de kom med sligt og tog paa hende for det. En aften stod de udenfor døren og lydde, og de syntes tydeligt det talte indenfor. Da de kom ind, var der ingen. »Hvem var det du talte med?» spurte stedmoren baade haardt og hvast. »Det var

ingen det,» sa kongsdatteren »Jo, jeg hørte det jo skjellig,» sa hun. — »Jeg laa bare og læste i en bønnebog.» — »Vis mig den,» sa dronningen. — Ja, det var ikke andet end bønnebog det, og den maatte hun sagtens have lov at læse i, sa kongen. Men stedmoren trodde det samme som før, og saa bored hun et hul i væggen og lurte der. En aften hørte hun ridderen var der, rev døren op og fór som en vind ind til steddatteren; men hun var ikke sen til at lukke bogen, hun heller, saa han blev borte i en fart. Men hvor snapp hun havde været, saa fik stedmoren set en snert af ham, saa hun var viss om at nogen havde været der.

Saa skulde kongen ud paa en lang lang reise; imens fik dronningen gravet et dybt hul ned i jorden; der mured de op et hus; men i muren lod hun dem lægge rottekrud og anden streng forgift, saa der ikke skulde komme ind saa meget som en mus engang. Murmesteren fik god betaling, og loved at han skulde reise af landet; men det gjorde han ikke, han blev der han var, han. Der blev kongsdatteren sat ned i med sin pige, og saa mured de gangen igjen, saa der bare var et lidet hul oppi, som de kunde sende mad ned igjennem til hende. Her sad hun og sorged, og tiden faldt lang og længer end lang. Saa kjendte hun, at hun havde bogen med sig, tog den og lukked den op. Først hørte hun den samme deilige slaatten hun før havde hørt, og siden en ynkelig jammer og laat, og ret som det var, kom den grønne ridder. »Jeg er næsten død nu,» sa han, og fortalte at stedmoren havde lagt forgift i muren, og han vidste ikke om han kunde komme ud igjen med livet. Da hun saa maatte lukke bogen, hørte hun den samme jammer og laat.

Men den ternen som var hos hende, havde en kjæreste, og ham fik hun budsendt, at han skulde gaa til murmesteren og bede ham at gjøre hullet saa stort at de kunde krybe op igjennem det; kongsdatteren skulde betale ham saa godt, at han skulde have nok alle sine levedage. Ja, han gjorde det; de slap ud og reiste langt langt bort i fremmede land,

baade hun og ternen, og hvor de kom, saa spurte de efter den grønne ridder. Langt om længe kom de til et slot som var klædt med sort, og med det samme de skulde forbi der, kom der en flo-regn paa dem; saa gik kongsdatteren ind under kirkesvalen og vilde staa der til regnilen var over. Som de stod saa, kom en ung mand og en gammel mand, som ogsaa vilde berge sig for regnet; men prinsessen drog sig længer ind i krogen, saa de ikke fik se hende.

»Hvad kommer det af, at denne kongsgaarden er klædt med sort?» sa den unge. »Ved du ikke det?» sa gamlingen, »prinsen her er dødssyg, han som de kaldte den grønne ridder;» og saa fortalte han hvorledes det var gaat til. Da den unge havde hørt hvorledes han havde faat det, spurte han, om der ikke var nogen som kunde gjøre ham god igjen. »Nei, der er ikke mer end én raad,» sa han, »og det er, dersom den jomfruen som sad i huset under jorden, kommer og plukker lægedomsurter paa marken, koger dem i sød melk og vasker ham med tre ganger,» og saa regned han op, hvad det var for urter som skulde til, for at han skulde blive frisk. Dette hørte hun, og hun hørte vel efter ogsaa. Da regnet var over, gik de to, og hun bied ikke længe, hun heller. Da de kom hjem did hvor de bodde, maatte de ud og hente alle slags urter paa mark og i skog, baade hun og ternen, og de plukked og sanked sent og tidlig af alle dem hun skulde have og koge. Saa kjøbte hun sig en doktorhat og en doktorkjole, gik op til kongen og bød sig til at gjøre prinsen god igjen.

Nei, det kunde ikke nytte, sa kongen; der havde været saa mange der og prøvet det, men det var altid blit værre og ikke bedre. Hun gav sig ikke, men loved sikkert at han skulde blive god, og det baade fort og vel. Ja, saa skulde hun faa lov at prøve da, og kom ind til den grønne ridder og vaskede ham første gang. Da hun kom igjen den andre dagen, var han saa god at han kunde sidde i sengen;

Langt om længe kom de til et slot, som var klædt med sort.

den næste dagen var han kar til at gaa i værelset, og den tredje dagen var han saa frisk som fisken i vandet. Han skulde ud paa jagt, sa doktoren. Nu blev kongen saa glad i doktoren som fuglen i lyse dagen. Men doktoren vilde hjem. Da kasted hun kjolen og hatten, pynted sig og laged til et maaltid, og saa lukked hun bogen op. Det var den samme glædeslaatt som før, og med det samme kom den grønne ridder. Han undredes paa hvorledes hun var kommet did. Men saa fortalte hun hvorledes alt var gaat til, og da de havde spist og drukket, tog han hende med lige op paa slottet og fortalte kongen hvorledes det var gaat til fra først til sidst.

Saa blev der bryllup og bryllups-turing, og da de var færdige med det, reiste de hjem. Da blev der stor glæde paa hendes far. Men stedmoren tog de og trilled i en spiker-tønde.

Gale-Mattis.

Der var en gang en kjærring, som havde en søn som hedte Mattis. Men han var saa tullet at han ikke havde forstand paa nogen ting; ikke tog han sig stort til heller, men det vesle han gjorde, blev altid bagvendt og aldrig rigtigt; derfor kaldte de ham aldrig andet en Gale-Mattis.

Dette syntes kjærringen var ilde, og endda værre syntes hun det var at sønnen gik der og aldrig tog sig andet til end drage sig udmed væggene.

Tæt ved der de bodde, gik en stor elv, og den var strid og slem at komme over. Saa sa kjærringen en dag til gutten, at der ikke var vondt for tømmerskog der, den vokste mest indpaa stuevæggen; han fik hugge, drive frem, og prøve at bygge bro over elven og tage told, saa havde han baade noget at gjøre og noget til levemaade ogsaa.

Ja, det syntes Mattis ogsaa; for mor hans havde sagt det; det hun bad ham om, det skulde han gjøre, det var visst,

sa han, og det hun sa, det skulde være saa og ikke anderledes. Han hugged tømmer og drev det frem og bygged bro. Det gik ikke følende fort med arbeidet, men saa havde han da noget at tage sig til, mens det stod paa.

Da broen var færdig, skulde gutten staa nede ved den og tage told af dem som vilde fare over, og mor hans sa, han skulde ikke slippe over nogen, med mindre de betalte told; det fik være det samme, om det ikke altid var penger; varer var ogsaa god betaling, sa hun.

Den første dagen kom der tre karer med hver sit høilass og vilde over broen.

»Nei,» sa gutten, »I faar ikke fare over, før jeg har faat told.»

»Vi har ikke noget at betale med,» sa de.

»Ja, saa kommer I ikke over; men det faar være det samme, om det ikke er penger; varer er ogsaa god betaling,» sa gutten.

Saa gav de ham hver en dott høi, saa han havde et lidet kjelkelass; saa skulde de faa lov at fare over broen.

Saa kom der en skreppekræmmer, som havde synaaler og traad og andet skreppegods, og vilde over.

»Du faar ikke fare over, før du har betalt told,» sa gutten.

»Jeg har ikke noget at betale med,» sa kræmmeren.

»Du har vel varer?» sa gutten.

Saa tog kræmmeren frem et par synaaler og gav ham; saa fik han fare over broen. Gutten stak naalene ind i høiet, og saa reiste han. Da han vel var kommet hjem, saa sa han: »Nu har jeg faat told og noget til levemaade!»

»Hvad fik du da?» sa kjærringen.

»Aa, der kom farende tre karer med hver sit høilass; de gav mig en høidott hver, saa jeg fik et lidet kjelkelass; og saa fik jeg et par synaaler af en skreppekræmmer,» sa gutten.

»Hvor gjorde du af høiet?» sa kjærringen.

»Jeg tygged paa det jeg; men det smagte bare græs, saa kasted jeg det til elven,» sa gutten.

»Det skulde du bredd ud over laavegulvet,» sa kjærringen.

»Det skal jeg gjøre en anden gang det, mor,» sa gutten.

»Hvor gjorde du af synaalene da?» sa kjærringen.

»Jeg stak dem i høiet, »sa gutten.

»Aa du er en tull!» sa kjærringen; «du skulde stukket dem ud og ind i luen din.»

»Ja, ti still, du mor, det skal jeg gjøre en anden gang,» sa gutten.

Næste dagen, da gutten var nede ved broen igjen, kom der en mand fra kvernen med en melkløv og vilde over.

»Du kommer ikke over, før du betaler told,» sa gutten.

»Jeg har ikke skillinger at betale med,» sa manden.

»Ja, saa kommer du ikke over,» sa gutten; »men varer er god betaling,» sa han. Saa fik han et melpund, og saa slap han manden over.

Det var ikke længe før der kom farende en smed med en kløv smedarbeide og vilde over. Men det var det samme.

»Du faar ikke komme over, før du betaler told,» sa gutten. Men han havde heller ikke penger at betale med, saa gav han gutten en navar, og saa slap han over.

Da gutten kom hjem til mor sin, saa var tolden det første hun spurte om. »Hvad fik du til told idag?» sa hun.

»Aa, der kom en mænd fra kvernen med en melkløv, han gav mig et melpund, og saa kom der en smed med en kløv smedarbeide, han gav mig en navar,» sa gutten.

»Hvad gjorde du af navaren da?» sa kjærringen.

»Jeg gjorde som du bad mig jeg, mor,» sa gutten; »jeg stak den ud og ind i luen min.»

»Ja, men det er galt det,» sa kjæringen; «den skulde du ikke have stukket ud og ind i luen din, men du skulde stukket den ind i trøieærmet dit.»

»Ja ja, ti still, du mor, det skal jeg gjøre en anden gang,» sa gutten.

»Hvad gjorde du af melet da?» sa kjærringen.

»Aa jeg gjorde som du bad mig jeg, mor,» sa gutten; »jeg bredde det ud over laavegulvet.»

»Jeg har aldrig hørt saa galt!» sa kjærringen; »du skulde gaat hjem efter et spand og havt det i,» sa hun.

»Ja, ti still, du mor, det skal jeg gjøre en anden gang,» sa gutten.

Dagen efter var gutten ved broen igjen og skulde tage told. Saa kom der én med en brændevinskløv og vilde fare over,

»Du kommer ikke over, før du betaler told,» sa gutten.

»Jeg har ikke skillinger, sa kløvkaren.

»Ja, saa faar du ikke komme over; men du har vel varer?» sa gutten. Ja, saa fik han en halv pot brændevin, og den slog han i trøieærmet sit.

En stund efter kom der én med en gjetedrift og vilde over broen.

»Du kommer ikke over, før du betaler told,» sa gutten. Ja, han var ikke rigere han end de andre; han havde ingen penger; men saa gav han gutten en liden gjetebuk, og saa kom han over med driften sin. Men gutten tog bukken og traadte ned i en ambar han havde taget med. Da han kom hjem, spurte kjærringen igjen:

»Hvad fik du idag?»

»Aa der kom én med en brændevinskløv; ham fik jeg en halv pot brændevin af,» sa gutten.

»Hvad gjorde du med det?» sa kjærringen.

»Aa jeg gjorde som du bad mig jeg, mor,» sa gutten; »jeg slog det i trøieærmet mit.»

»Ja, men det var galt det, són min; du skulde have gaat hjem efter en flaske og slaat det i,» sa hun.

»Ja, ti still, du mor, det skal jeg gjøre en anden gang det,» sa gutten. »Saa kom der en mand med en drift gjeter, han gav mig en liden gjetebuk, og den traadte jeg ned i ambaren,» sa han.

»Det var galt, og galere end galt det, sørn min,» sa kjæringen; »du skulde have bundet paa den en vidje og leiet bukken hjem med,» sa mor hans.

»Ja, ti still, du mor, det skal jeg gjøre en anden gang,» sa gutten.

TK.

Næste dagen la han ned til broen igjen og skulde tage mod told. Saa kom der en mand med en smørkløv, og vilde over broen. Men gutten sa, han fik ikke komme over, før han betalte told.

»Jeg har ikke noget at betale med,» sa manden.

»Ja, saa faar du ikke fare over,» sa gutten; »men har du varer, kan jeg tage dem for god betaling,» sa han.

Saa gav manden ham et smørstykke, da fik han lov til at fare over broen og gutten strøg til vidjeskogen, vred en vidje, satte den paa smørstykket, og drog det hjem efter veien; men hvor han gik, blev der liggende noget igjen af smøret, og da han kom hjem, havde han ikke mere igjen.

»Hvad fik du idag?» sa mor hans.

»Der kom en mand med en smørkløv, han gav mig et stykke smør,» sa gutten.

»Hvor har du det da?» spurte kjærringen.

»Jeg gjorde som du bad mig jeg, mor,» sa gutten, »jeg bandt paa smøret en vidje og leied det hjem; men det blev borte paa veien,» sa han.

»Aa du er en tull, og du blir en tull!» sa kjærringen. »Nu har du jo ikke noget for alt det strævet; men havde du været som andre folk, kunde du havt baade mad og brændevin, baade høi og redskab. Er du ikke god for at stelle dig bedre, ved jeg ikke hvad jeg skal tage mig til med dig. Kanske du kunde blive likere og faa noget vett, om du blev gift og fik et menneske som kunde stelle paa dig; jeg mener det er bedst du tar i veien og ser til at finde dig en bra jente. Men saa maa du bære dig snildt ad paa veien, og hilse naar du træffer folk.»

»Hvad skal jeg sige da?» spurte gutten.

»Skal du spørge om det?» sa moren. »Guds fred! skal du sige, maa vide.»

»Ja, jeg skal gjøre som du siger, jeg,» sa gutten, og saa la han i veien og skulde gaa paa friing. Da han var kommet et stykke paa veien, mødte han en graaben med syv unger, og da han kom saa langt frem at han var ved siden af den, stansed han og hilste: »Guds fred!» Da han havde sagt det, gik han hjem igjen. »Jeg sa som du bad mig jeg, mor,» sa gutten.

»Hvad sa du da?» spurte moren.

»Guds fred! sa jeg,» sa gutten.

»Hvem mødte du da?» spurte moren.

»Jeg mødte en skrubb med syv unger jeg,» sa gutten.

»Ja, du er lig dig selv du!» sa moren. »Hvorfor skulde du sige Guds fred til skrubben? Du skulde have klappet sammen hænderne og sagt: »Husj! husj! di skrubbe!» skulde du sagt.»

»Ja, ti still, du mor, det skal jeg sige en anden gang det,» sa gutten og strøg af gaarde, og da han var kommet et stykke paa veien, mødte han et brudefølge. Saa stansed han, da han var kommen midt for bruden og brudgommen, slog hænderne sammen og sa: »Husj! husj! di skrubbe!» Saa gik han hjem til mor sin. »Jeg gjorde som du bad mig jeg, mor,» sa gutten; »men stryk fik jeg for det,» sa han.

»Hvad gjorde du da?» spurte kjærringen.

»Jeg slog hænderne sammen og sa: »Husj! husj! di skrubbe! jeg,» sa gutten.

»Hvem mødte du da?» sa kjærringen.

»Jeg mødte en brudefærd,» sa gutten.

»Aa du er en tull; du blir lig dig!» sa moren. »Hvorfor skulde du sige saa til brudefærden? »Rid lystig, brud og brudgom! skulde du sagt,» sa kjærringen.

»Ja, ti still, du mor, det skal jeg sige en anden gang,» sa gutten og la i veien igjen. Saa mødte han en bjørn, som red paa en hest. Gutten bied til han kom ved siden af dem. »Rid lystig, brud og brudgom!» sa han, og saa gik han hjem igjen, og fortalte han havde sagt det som mor hans bad ham.

»Hvad sa du da?» spurte mor hans.

»Rid lystig, brud og brudgom! sa jeg,» svarte gutten.

»Hvem mødte du da?» spurte mor hans.

»Jeg mødte en bjørn, som red paa en hest,» sa gutten.

»Kors for en tull du er!» sa moren. »Til h—s med dig!
skulde du sagt,» sa hun.

»Já, ti still, du mor, det skal jeg gjøre en anden gang,»
sa gutten.

Saa la han afsted igjen og mødte et ligfølge; da han kom
midt for liget, hilste han og sa: »Til h—s med dig!» Saa
la han hjem til mor sin, og fortalte han havde sagt som
hun bad ham.

»Hvad sa du da?» spurte kjærringen.

»Til h—s med dig! sa jeg,» svarte gutten.

»Hvem mødte du da?» spurte mor hans.

»Jeg mødte et ligfølge» sa gutten; »men stryk fik jeg,»
sa han.

»Ja, det skulde du havt mere af,» sa kjærringen; »Gud
være din arme sjæl naadig! skulde du sagt,» sa hun.

»Ja, ti still, du mor, det skal jeg gjøre en anden gang
det,» sa gutten, og saa strøg han afsted igjen. Da han
kom et stykke paa veien, fik han se et par stygge lang-
fanter¹ som flaadde en bikkje. Da han kom frem til dem,
saa hilste han og sa: »Gud være din arme sjæl naadig!»
og da han havde sagt det, gik han hjem igjen og fortalte
at han havde sagt det mor hans bad ham; men stryk fik
han, saa han næsten ikke orked at drage sig hjem.

»Hvad sa du da?» spurte kjærringen.

»Gud være din arme sjæl naadig! sa jeg,» svarte gutten.

»Hvem mødte du?» spurte mor hans.

»Det var et par langfanter som flaadde en bikkje,» sa
gutten.

»Ja du blir lig dig du!» sa kjærringen. »Det er baade
synd og skam som du farer frem. En skulde aldrig hørt
slig styghed,» sa hun. »Men nu faar du fare i veien en gang
til og ikke bry dig om hvem du møder, for du faar bort
at gifte dig, og se om du kan faa en som skjønner bedre

¹ Tatere.

paa verdens løb og er klokere til at styre end du. Men nu faar du skikke dig som folk, og gaar det vel, faar du ønske til lykke og skrige hurra,» sa hun.

Ja, gutten gjorde alt det som mor hans bad ham om. Han la i veien og fridde til en jente, og hun syntes at gutten kunde ikke være saa lei endda, og saa sa hun ja, hun vilde have ham.

Da gutten kom hjem, vilde kjærringen vide hvad jenten hans hedte. Men det vidste han ikke. Saa blev kjærringen sint, og sa at han fik gaa i veien igjen; for nu vilde hun vide hvad jenten hans hedte. Med det samme gutten skulde reise hjem igjen, sansed han saa meget, at han spurte om hvad hun hedte. Jo, hun hedte »Sølvi», sa hun. Gutten sprang og mulled ved sig selv:

»Sølvi, Sølvi,
tausa mi!
Sølvi, Sølvi,
tausa mi!»

Men ret som han rendte saa fort, for at han skulde komme

hjem før han havde glemt det, stupte han over en tue, og saa glemte han navnet igjen. Da han kom paa benene, begyndte han at lete rundt omkring tuen, men han fandt ikke andet end et grep. Det tog han, og til at grave og lete alt han orked. Som han stod der og grov, kom der en gammel mand.

»Hvad er det du graver efter?» sa manden. »Har du mistet noget her?»

»Aa ja, aa ja, jeg har mistet navnet til tausa mi,» sa gutten; »men jeg kan ikke finde det igjen,» sa han.

»Jeg tror hun heder Sølvi,» sa manden.

Da Gutten hørte det, rendte han afsted med grepvet i haanden og ropte:

»Sølvi, Sølvi,
tausa mi!»

Men da han var kommet lidt bort paa jordet, kom han i hug at han havde taget grepvet med sig, og saa kasted han det tilbage, lige i fodden paa manden. Manden til at skrige og bære sig, som der sad en kniv i ham, og saa glemte gutten navnet og løb hjem det fortæste han kunde, og da han kom hjem, var det første mor hans spurte: »Hvad heder jenten din?» Gutten var lige klok; han vidste det ikke bedre nu end den første gangen.

»Du er samme stortullen du,» sa kjærringen. »Du kommer nok ingen vei med dette heller du. Men nu faar jeg selv reise i veien, og hente jenten din her hjem og faa giftet dig. Imens faar du bære vand paa femte væggen,¹ og saa faar du tage noget af bust, og noget af bog,² og det grønneste i kaalhagen faar du tage, og koge alt, og naar du har gjort det, faar du fjære dig vel op, saa du er sot gut til jenten din kommer, og saa kan du sætte dig paa stabben.»

¹ Vaske de fem nederste omhvavar, omfar, eller bjelkelag i stuen.

² »Bust og bog» o: flesk og faarekjød; faarebog, spekebog.

Ja, det mente gutten han nok skulde gjøre; han bar vand og slog ind i stuen, saa det havde skik; men han kunde ikke faa det til at staa høiere end paa det fjerde bjelkelaget; naar det kom høiere, randt det ud. Saa maatte han holde op med det. Men nu havde de en hund som hedte Bust, og en kat som hedte Bog; dem tog han og putted i soddgryden. Det grønneste han fandt i kaalhagen, var en grøn kjole, som kjærringen havde eslet sønnekonen sin; den hakked han fin og havde paa soddet; men grisen, som hedte Alt, den kogte han for sig selv i bryggepanden. Da gutten vel havde gjort fra sig det, fandt han sig en krukke med sirup og en fjærlyne; først smurte han sig med sirupen, og siden spretted han op dynen og vleted sig i fjæren, og saa satte han sig paa stabben ude i kjøkkenet, til moren og jenten kom.

Det første kjærringen savned, da hun kom til gaards, var hunden, for den pleied altid møde hende paa jordet. Det næste hun savned, var katten, for den mødte hende altid i svalen, og naar det var rigtig godt veir og solskin, saa kom den ud paa traakken og mødte hende ved grinden. Den grønne kjolen hun havde eslet sønnekonen sin, saa hun heller ikke, og grisen, som grynted og fulgte hende hvor hun gik, den var ikke der, den heller. Saa skulde hun til at spørge om det; men i det samme hun letted paa klinken, stod vandet ud igjennem døren som en fos, saa de nær var blit borte i flommen, baade kjærringen og jenten.

De maatte gaa omkring til kjøkkendøren, og da de kom ind, sad denne skikkelsen opfjæret der.

»Hvad er det du har gjort?« sa kjærringen.

»Jeg gjorde som du bad mig jeg, mor,« sa gutten; »jeg bar vand paa femte væggen; men lige saa fort som jeg

bar ind, randt det ud, saa jeg ikke fik det høiere end paa den fjerde.»

»Ja men Bust og Bog da?» sa kjærringen, og vilde slaa det bort i noget andet, »hvor har du gjort af dem?» sa hun.

TK

neste som var der, saa tog jeg den og hakked den smaat og havde paa soddgryden.»

Kjærringen bort i skorstenen, rev gryden af, slog ud alt sammen, og fik paa en ny en. Men da hun fik se paa gutten, blev hun rent skræmt.

»Jeg gjorde som du bad mig jeg, mor,» sa gutten, »jeg tog og la dem i soddgryden. De baade skreg og de laat, og de bed og de klorte, og han Bust var sterk og sparked imod, men han maatte til til sidst ligevel, og Alt, han koger i bryggepanden i størhuset, for ham var der ikke rum til i soddgryden!» sa han.

»Men hvad har du gjort af den nye grønne kjolen jeg havde eslet sønnekonen min?» sa kjærringen, og vilde slaa bort galskaben hans.

»Aa jeg gjorde som du bad mig jeg, mor,» sa gutten. »Den hang i kaalhagen, og den var det grøn-

»Hvordan er det du ser ud da?» sa hun.

»Jeg gjorde som du bad mig jeg, mor,» sa gutten; »først saa smurte jeg mig med sirup og gjorde mig sot, og siden saa spretted jeg op dynen og fjæred mig vel op,» sa han.

Ja kjærringen slog det bort saa godt hun kunde, fik ribbet fjærerne af gutten, vasked ham, og fik klær paa ham igjen.

Saa skulde de have bryllup; men først skulde Mattis gaa til byen og sælge en ko og kjøbe til bryllups for. Kjærringen sa ham hvorledes han skulde bære sig ad, og baade det første og det sidste var, at han endelig maatte se at faa noget for koen. Ja, gutten mente nok at han skulde faa noget for den. Da han kom paa torvet med koen, og de spurte hvad han skulde have for den, var der ikke andet svar at faa af ham, end at han skulde have »noget» for den. Saa kom der en slagter, og han bad ham tage koen og følge med hjem, saa skulde han faa »noget» for den. Ja, gutten tog med koen, og da han kom frem, saa spytted slagteren i næven paa gutten og sa: »Der har du noget for koen din, men pas vel paa det!»

Gutten gik saa varlig som han gik paa egg, og holdt næven igjen; men da han var kommet saa langt som paa bygdeveien nedenfor jordet, mødte han presten, som kom kjørende.

»Luk op grinden for mig, min gut!» sa presten.

Gutten skyndte sig at lukke op, men glemte det han havde i haanden, og greb til med begge hænder, saa det blev sidende igjen paa grinden. Da han kjendte, at det var borte, blev han sint, og sa at »han far» havde taget »noget» fra ham. Men da presten spurte om han ikke var rigtig, og sa at han ikke havde taget noget fra ham, blev gutten saa harm at han slog presten ihjel, og grov ham ned i en myr ved veien. Da han var kommet hjem, fortalte han moren

det, og hun slagted en gjetebuk og la ned der gutten havde lagt presten, og presten grov hun ned et andet sted. Da hun havde gjort det, hængte hun over en gryde med grynveling, og da den var kogt, fik hun Mattis til at sætte sig i peisen og spikke stikker. Imens gik hun op paa taget med gryden og heldte grynvelingen ned igjennem, saa den flømmed over gutten.

Dagen efter kom lensmanden. Da han spurte, dulgte ikke Mattis for det at han havde slaat presten ihjel, og han sa han gjerne skulde vise lensmanden hvor han havde lagt han far ogsaa. Lensmanden spurte hvilken dag det var. »Det var den dagen da det regnte grynveling over al verden,» sa gutten. Da han saa kom did med lensmanden, hvor han havde gravet presten ned, trak han frem gjetebukken og spurte: »Havde presten jeres horn?» Men da øvrigheden hørte det, trodde den at gutten var rent fra vettet, og saa slap han.

Saa skulde brylluppet staa, og kjærringen snakked baade godt og vel for gutten, og sa at naar de kom til bordet, maatte han bære sig vakkert ad; han maatte ikke se for meget paa bruden, men kaste et øie paa hende nu og da; erterne kunde han æde selv, men eggene maatte han skifte med hende, og benene skulde han ikke lægge udmed sig paa bordet, men han maatte lægge dem vel sammen op paa tallerkenen.

Ja, Mattis skulde gjøre det, og gjøre det vel ogsaa; han gjorde alt det mor hans bad ham om, han, og ikke noget andet. Han strøg ud i sauehuset og stak ud øinene paa alle de sauer og gjeter der fandtes, og tog dem med sig. Da de kom til bords, satte han sig med ryggen til jenten; men bedst han sad, kasted han et saueøie, saa det klinte sig i ansigtet paa hende; om en lidet stund kasted han ett til, og slig holdt han paa. Eggene aad gutten alle sammen, saa jenten fik ikke smage ett; men da erterne kom, skifted

han med hende. Da de saa havde spist en stund, la gutten fodderne sine sammen, og op paa tallerkenen med dem.

Om kvelden da de skulde lægge sig, var jenten kjei og lei, og hun syntes der ikke var nogen hjælp i at have slig en tull til mand. Saa sa hun at hun havde glemt noget, hun vilde gaa ud lidt. Men det maatte hun slet ikke faa lov til; gutten vilde følge med hende, for han var ræd for, at hun ikke skulde komme ind igjen.

»Nei, lig still du!« sa bruden; »her er et langt bustereb; det skal jeg binde paa mig, og saa skal jeg lade døren staa aaben. Synes du da at jeg blir for længe, kan du bare trække i rebet, saa drar du mig ind igjen.«

Ja, det var Mattis nøid med; men da jenten kom ud paa traakken, mødte hun en gjetebuk, løste af sig rebet og bandt det paa gjetebukken.

Da gutten syntes at hun blev længe ude, begyndte han at trække i rebet, og saa drog han gjetebukken op i sengen til sig. Da han havde ligget en stund, ropte han:

»Mor, mor, bruden min har horn som en gjetebuk!«

»Ei, stygge gutten ligger og vaaser!« sa mor hans; »det er haarfletterne hendes vesla, ved jeg.«

Ret som det var, skreg gutten igjen:

»Mor, mor, bruden min har ragg som en gjet!«

»Ei, du stygge gutten, ligger og galer!« sa kjærringen.

Men der var ingen ro at faa, for ret som det var, skreg og gol gutten om at jenten hans var som en gjetebuk, baade i ett og andet. Da det led paa morgenens, sa kjærringen:

»Klyv op du, sørn min, og gjør paa varmen!«

Gutten kløv op paa en hjell under taget og tændte ild i noget halm og flis og andet rask som laa der; men saa blev der saadan røg at han ikke kunde holde ud inde; han maatte ud, og det var i det samme dagen spratt. Kjærrin-

gen maatte ogsaa tage hyven fat, og da de kom ud, brændte stuen, saa luen stod høit op igjennem taget.

»Til lykke, til lykke! Hurra!« skreg gutten. Det syntes han var bryllupsmoro.

Klokkeren i bygden vor.

Der var en gang en klokker i bygden vor; han var kjær efter alt det som var vakkert og godt. Bygdefolket sa han havde det meste vettet i vommen; for endda han likte vakre jenter og kjærringer baade godt og vel, saa likte han vel saa godt god mad og godt drikke. »Ja en lever ikke længe af elsk og søndenvind,» sa klokkeren; det var ordtaket hans. Derfor holdt han sig ogsaa helst til velstands-kjærringerne, til dem som nylig var gift, eller til vakre jenter som skulde gifte sig til rigdom og gode gaardmænd; der var det bedst baade for vakkert og lækkert, mente klokkeren. Det var ikke alle som syntes det var gjævt at have en slig madfrier; men det var de som tykte det var nok-saa gjævt; for en klokker skulde da ligesom være lidt mer end en bonde.

Saa var der en ung rig jente som blev gift med grannemanden til klokkeren. Der smisked han sig ind, gjorde sig godvenner med manden, og endda bedre venner blev han med kjærringen. Naar manden var hjemme, saa laat han vel med ham; men naar han var ved kvernen eller i skogen, paa fløting og til tings, saa sendte kjærringen bud paa klokkeren, og saa holdt de gjestebud og bedt lag, de to. Der var ingen som skjønte dette, før tjenestgutten fik veiret af det. Han syntes han skulde snakke til husbonden om det

TK

Endda han likte vakre jenter og kjærringer baade godt og vel, saa
likte han vel saa godt god mad og godt drikke.

ogsaa; men det vilde aldrig høve rigtig, før en gang de var sammen i utengen efter løvkjærv. Der pratede de baade ligt og uligt om jenter og kjærringer. Manden han syntes han havde vel veidet, da han fik den rige vakre kjærringen, og det sa han:

»Gud ske lov og tak, fordi hun var baade bra og snil.»

»Aa ja, ja, hver mand er hjulpet med sin tro,» sa gutten; »men kjendte I hende vel, saa talte I ikke slig bort i veiret. Vene kvindfolk er som vind i varmt sommerveir,» sa gutten, »og elsk er ingen vilje, den falder snart paa en klokke og snart paa en lilje,» sa han.

»Hvad er det du siger?« sa manden.

»Jeg har længe tænkt jeg skulde tale om, at der gaar en svart okse klov om klov og horn om horn med den lyslette kvigen i hagen jeres, jeg, husbond», sa gutten.

»En kan sige meget paa en sommerlang dag,» sa manden; »men ikke ved jeg, hvor dette bærer hen,» sa han.

»Ja, det var da det,» sa gutten, »jeg havde tænkt at tale om, at klokken er stødt og stendig hjemme hos mor, og de lever som der var bryllup hver dag, og vi, vi faar ikke gumlingerne af godmaden engang,» sa han.

»Den som vil smage paa alt, han faar baade surt og salt,» sa manden. »Jeg tror ikke ordet af det du mener,» sa han.

»Det er et underligt øre som ikke vil høre,» sa gutten; »men det som en selv faar sjaa, det slipper en at tvile paa, og vil du lyde mig, saa skal jeg gjerne vaage ti daler paa, at du skal faa troen i hænderne.»

Det vilde han, ti daler vilde han vaage, og om det saa var hest og gaard og hundred daler til.

Ja, det stykket skulde staa; »men gammel rev er vond at veide,» sa gutten; derfor skulde husbonden gjøre og sige som tjenstegutten vilde. Naar de kom hjem, skulde han sige, de skulde reise til elven og lense tømmer, og hun skulde

lage til niste til dem i røde rappet; det var bedst at passe paa mens der var godt veir; det kunde snart slaa op med et uveir. Ja, manden sa saa, og nisten var færdig paa timen. Gutten spændte hesten for tømmerdraget og reiste afsted, men ikke længer end en halv fjerdings vei; der la de sig ind paa en gaard og satte hestene efter sig; udpaa kvelden gik de tilbage igjen. Da de kom hjem, var døren stængt.

»Nu har vi ham; det er vondt at vende fra akeren, som til er vant,» sa gutten.

Saa gik de kjelderveien fra haven op gjennem lemmen i kjøkkenet, tændte lys og gik ind og lyste paa ham. Jo, klokkeren havde ædt saa vel, at han laa med næsen i veiret og snorked, og kjærringen var ikke vaagen, hun heller.

»Ser I nu, der gaar syn for sagn, husbond?» sa gutten.

»Gud trøste mig saa sandt; ikke havde jeg trodd det, om ti havde sagt det,» sa manden.

»Tsju, ti still!» sa gutten, og tog ham med ud.

»Mandslov er ikke landslov; men med tugt kan en tæmme selve bjørnen. Har I noget bly, husbond?» sa gutten.

Ja, han havde vist over sytti blykuler i skatollet sit. »Det var vel det.» De tog en glopande, braasmelted blyet og rendte det i gabet paa klokkeren.

»Hver liker sit, derfor blir al mad ædt,» sa gutten, da det fræste i halsen paa klokkeren af den gloende blytappen.

Saa gik de ud samme veien som de var kommet ind, og gav sig til at banke og dundre paa husdøren. Konen vaagned, og spurte hvem det var.

»Det er mig; luk op, siger jeg!» sa manden.

Hun nugged paa klokkeren. »Det er far, det er han far!» sa hun. Nei, han vørte det ikke, og rørte ikke paa sig heller; saa satte hun knærne i siden paa ham, spændte ham ud paa gulvet, hopped saa over, tog klokkeren i hommelsbøterne¹

¹ Haserne.

og trak ham op i vedroen bag ovnen; der gjemte hun ham. Før fik hun ikke tid til at lukke op for manden heller.

»Skulde du efter døbevand først?» sa manden.

»Aa, jeg ørsked i søvnen, og ikke tænkte jeg det var du heller,» sa kjærringen.

»Nu faar du sætte frem noget mad til mig og gutten,» sa manden; »sultne er vi,» sa han.

»Jeg har ikke færdig noget mad,» sa kjærringen, »kan du tænke sligt; jeg vented dig hverken i dag eller i morgen. Du skulde jo til elven og lense tømmer,» sa hun.

»En kan ikke hænge kjæften paa væggen; men selvhjulpen er velhjulpen; skal jeg tage ind nisten, husbond?» sa gutten. Ja, han fik det. Saa satte de sig til at spise af nistetinen, og la et par vedskier i ovnen; der laa klokkeren i ovnsroen.

»Hvad er dette for en?» sa manden.

»Aa aa, det var en fattigmand som kom her sent paa kvelden og bad om hus; han var lige nøid, naar han bare kunde faa ligge i vedroen,» sa kjærringen.

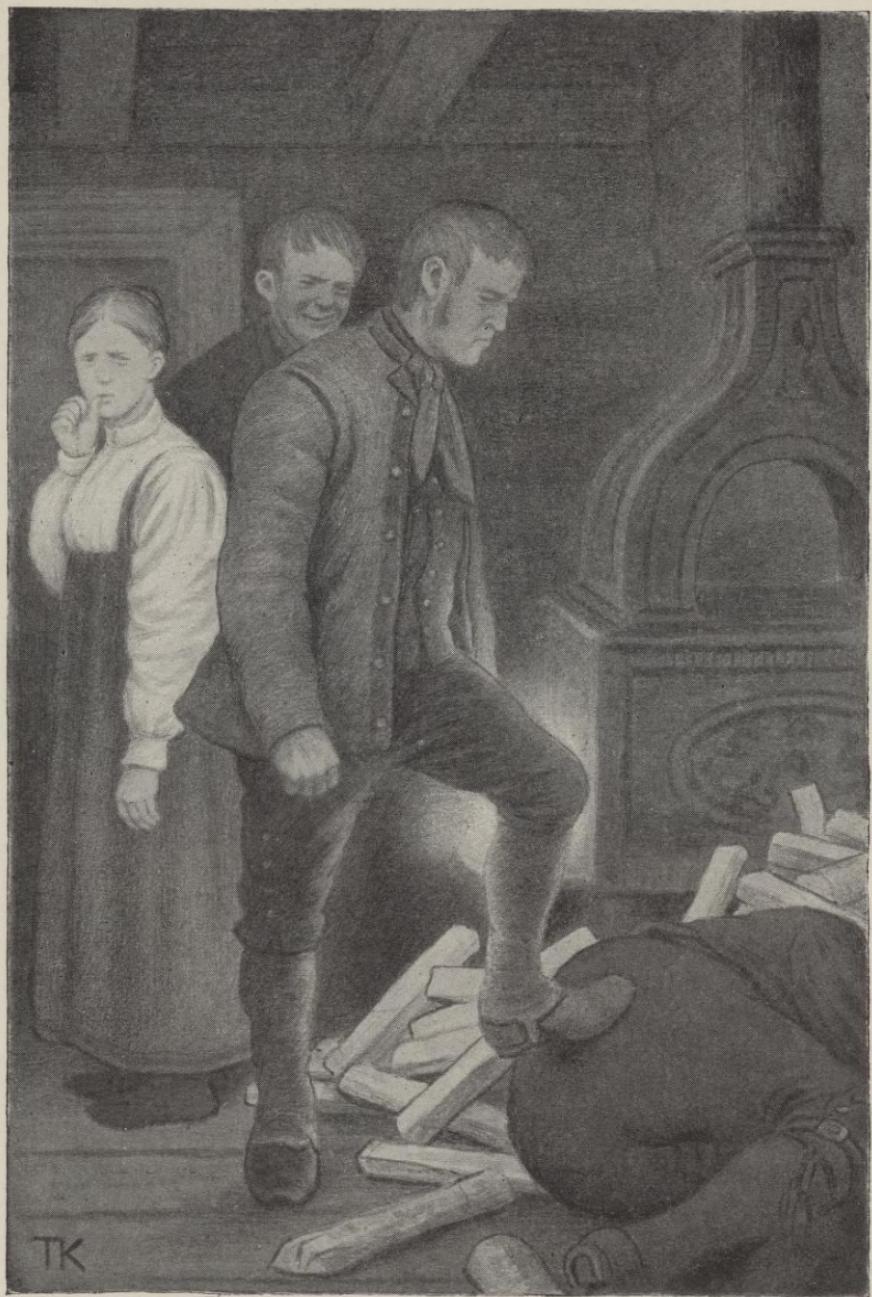
»Det var en rar fattigmand det, han har sølvspændte sko og sølvspænder ved knærne,» sa manden.

»Det er ikke alle fanter som har fillete klær,» sa gutten.
»Men det er jo klokkeren i bygden vor,» sa han.

»Hvad vilde han her nu da, mor?» sa manden, og rugged paa ham og sparked til ham. Klokkeren hverken rørte sig eller reiste sig. Kjærringen stod og fomled og stammed, og vidste ikke hvad hun skulde sige; hun bed sig bare i tomelfingeren hun.

»Jeg ser det paa ansigtet dit, hvad du har gjort, mor,» sa manden; »men livet er saart at miste, og han var da klokkeren i bygden vor. Gjorde jeg det som ret var, skulde jeg sende bud efter lensmanden.»

»Gud velsigne dig, skaf bare klokkeren afsted,» sa kjærringen.

»Hvad vilde han her nu da, mor?« sagde manden.

»Det er din sag og ikke min det,» sa manden; »jeg har hverken bedt ham eller budsendt ham,» sa han; »men kan du faa nogen til at hjælpe dig af med ham, skal det ikke være mig imod.»

Saa tog hun gutten til side og sa: »Jeg har laget til vadmel til mand min; det skal du faa til klær, om du kan faa gravet ned klokkeren, saa det hverken blir hørt eller spurt,» sa hun.

»Ingenting dur ufristet; den som er ude i haalkeføre, han faar la det skure og kjøre,» sa gutten. Har I liner og taug, husbond, saa skal jeg prøve, om der er nogen botevon,» sa han. Ja, han vipper klokkeren ind i rendesnarer, kaster ham paa ryggen, napper hatten hans med, og stryger afsted. Han havde ikke gaat langt udenfor ledet i engen, før han traf nogle hester. Saa tog han en af disse, snared og bandt klokkeren vel fast, satte hatten paa ham og haanden ned paa laaret, saa han sad og husked og red, som en rytter skal.

»I utid skal trold dræbes,» sa gutten, da han kom hjem; »der ved ingen hvor den feige flakker; men han kommer ikke igjen, som i jorden er gravet,» sa han; »og den fuglen som er faldt, han synger ikke mer.»

Hvorledes det nu var eller ikke var, saa gik der en vei fra engen bortefter til et utlade, og der havde de kjørt høi og spildt høi ogsaa. Efter den veien gik hesten og pilled op høispildet. Men i utladet laa der to som skulde passe høiet for tyver; det var knapt fóraar det aaret.

»Der kommer tyven, »sa de, da de hørte hesten kom; »nu skal vi knibe ham.»

»Hvem der?» skreg de, saa det ljomed i aasen. Nei, der var ingen som svarte. Hesten agted ikke paa det, og klokkeren endda mindre.

»Svarer du ikke, saa skyder jeg en kugle i fleisen paa dig, din hestetyv,» skreg de, og med det samme smald det.

Hesten til sprangs, saa braatt at klokkeren gjorde et kast og dumped i marken.

»Jeg mener du skjød ham kvik ihjel,» sa den ene, og sprang bort og skulde se om han kjendte ham. »Aa, jeie mig, det er klokkeren i bygden vor! Du skulde holdt paa laaret og ikke dræbt ham.»

»Gjort gjerning staar ikke til at ændre,» sa den andre. »Den første skaden er bedst at bøte, — vi faar holde ørene stive og grave ham ned i høigulvet saa længe.»

Ja, de gjorde saa, og da de havde gjort det, la de sig til at hvile. Om en stund kommer der én pæsende og stampende, saa det sang i marken. De nugged paa hverandre, de to som laa i høiet, de mente det var tyver igjen. Tæt ved ladevæggen var der en saltsten; der satte han sig med børen sin og snakked med sig selv. Han havde slagtet svin i en gaard for nogle dage siden, men tykte han havde faat for lidet for det, for kleint traktement, og for lidet slagtemad; saa havde han været afsted nu og stjaalet den største grisen. »Den som skal bytte med bjørnen, faar ikke lige lodder; derfor er det bedst at hjelpe sig til retten selv,» sa han; »bedre er en liden lod end en lang trætte. Men bitter død, glemte jeg ikke igjen votterne mine! Finder de dem, saa ved de hvem det er som har arvet grisen,» sa han, og la afsted efter votterne.

De to som var i høiladet, laa og lydde paa dette.

»Den som gildrer for andre, kommer i gildre selv,» sa den ene.

»Det er ikke greit at stjæle fra en tyv; men der blir ikke andre hængt end de som ikke stjæler ret,» sa den andre; »det skulde være artigt at blive kvit klokkeren paa en letfængt maade og faa til givendes en gjødgris; jeg mener vi bytter jeg, gut,» sa han. Den andre storlo. Saa vrængte de sækken af grisen, satte klokkeren med hatten hodestups ned, og knytted mulebaandet vel til.

Ret som det var, kom tyven flyende med votterne, napped sækken og strøg hjem. Der kaster han den ind paa gulvet til kjærringen.

»Her har jeg en kult, mor!» skreg han.

»Det var gildt,» sa kjærringen. »Ingenting er godt i øine, men ikke i munden; maden kan ingen savne, for den er mandens magt. Gud ske lov vi faar mad i huset,» sa hun; »nu skal vi leve vel en stund.»

»Jeg tog den største jeg,» sa manden, satte sig op i høisædet og pusted og tørked svetten af skolten; »han havde

baade bukser og bleier,» sa han; han mente, at grisen var vel gjødd og fleskelagt. »Har du noget mad, kjærring?» sa han.

»Nei, jeg har ingen mad,» sa hun; »hvor skulde jeg faat den fra?»

»Saa gjør paa yarmen, skjær flesk, salt, og steg en fleskepande.»

Hun gjorde som han sa, rev op mulebaandet og skulde til at skjære flesk.

»Hvordan har dette sig da? han har jo kloverne paa,» sa hun, da hun fik se skoene. «Svart er han ogsaa.»

»Ved du ikke det, i mørket er alle katter graa og alle griser svarte,» sa manden.

»Joho, men hvidt i svart er altid bjart, og der er skil paa skodde og myrbær,» sa kjærringen. »Men denne grisen har bukser,» sa hun.

»Ja, pine jord, har han fleskebukser paa laaret, det har jeg faat kjende; jeg har baaret paa ham, saa jeg er baade hed og svett,» sa manden.

»Nei, nei,» sa kjærringen; »han har solvspændte sko og solvspænder ved knærne; det er jo klokkeren i bygden vor!» skreg hun.

»Det var gjødgrisen jeg tog,» sa manden. Saa kom han bort og skulde se. Jo, der var syn for sagen; det var klokkeren det, baade med sko og med spænder. Men det var det største svinet han havde puttet i sækken, det blev han ved. Det var gjort som gjort var. »Sjøl er bedste drengen, men hjælp er ogsaa god, saa nær som i grødfadet; væk hende Mari, kjærring,» sa manden. Ja da, de havde en datter som var baade flink og haandfast; hun havde kars kræfter og vidste raad for al uraad. Hun skulde tage og grave ned klokkeren i en afdal, saa det aldrig kom for dagens lys, og for det skulde hun faa en ny verkensklædning, som mor selv skulde havt. Jenten tog klokkeren om livet, slængte ham paa nakken og strøg af gaarde, og hatten tog hun med.

Men da hun kom et stykke paa veien, hørte hun felen laat; der var dansebal paa en gaard; der lurte hun sig ind og

TK

satte klokken oppe i den andre trappen. Han sad med hatten mellem hænderne, som om han skulde bede om noget for sælebot skyld, og støtted sig til staven og op til væggen. Saa kom der en jente vimsende.

»Jeg undres paa hvad dette er for en,» sa hun; »bonden er graa som en gaas, men denne-her er svart som en ravn. Hør du, hvorfor har du sat dig der? En kan mest ikke komme frem for dig.»

Klokkeren sa ikke et ord.

»Er du fattig? Ber du om en skilling for sælebot skyld? Aa stakkars dig, der har du to skilling,» sa hun, og la dem i hatten. Klokkeren sa ingen ting. Hun vented lidt, for hun tænkte han skulde takke; men klokkeren var ikke den at han nikked paa hodet engang.

»Nei, jeg har aldrig set magen til fattigmand som han som sidder i trappen her ude,» sa jenten, da hun kom ind; »han sidder ikke som en skjære paa en skigar han,» sa hun; »for han svarer ikke og takker ikke og le'er ikke saa meget som en finger engang, endda jeg gav ham to skilling.»

»Det maa det mindste være, at tiggeren takker,» sa en futedreng, som var med i laget; »det skulde vel være snodig kar, om jeg ikke skulde faa ham til at svare; jeg har faat mulebaandet op baade paa tyver og tverbleier før jeg,» sa han; la ud paa trappen og skreg ind i øret paa klokkeren, for han trodde han var tunghørt: »Hvorfor sidder du der du?» Nei da. »Er du fattig, ber du?»

Nei, klokkeren sa ingenting. Saa tager han op en halv daler og kaster i hatten: »Der har du den!» Klokkeren tied og rørte ikke paa sig. Da han ikke fik nogen tak, slog futedrengen til ham under øret, sligt som han orked, saa klokkeren for kant om kant ned over trappen. Da var jenten ikke sen til at komme frem:

»Er I svimet, eller er I død, far?» skreg hun, og til at skraale og bære sig ilde. »Fattigmands fred findes ikke noget sted,» sa hun; »men jeg har hverken hørt eller spurt, at de har lagt sig efter at slaa ihjel fattigfolk.»

»Tsju, gjør ingen styr,» sa futedrengen; »der har du ti daler, hold saa kjæften paa dig, og faa ham væk; jeg kom bare til at give ham et svimeslag.»

Ja, hun var glad til: »Penger drar penger,» tænkte hun; »for gode ord og penger faar en alt hvad en trænger, og der er ingen nød om niste, naar en har penger i kiste.» Saa tog hun klokken paa nakken og strøg til nærmeste nabogaarden; der la hun ham tvers over brøndkanten. Da jenten kom hjem, sa hun, hun havde baaret ham til skogs og gravet ham vel ned langt borte i en afdal.

»Gud ske lov vi vel blev kvit ham, du skal faa det jeg har lovet, og mere til; det er sikkert det,» sa kjærringen.

Der laa klokken som han skotted ned i brønden, til i graalysingen, da tjenestgutten kom kjørende.

»Hvad ligger du der og koper efter? Unda med dig; jeg skal ha vand!» sa gutten.

Nei, han rørte sig ikke. Gutten kjørte til, saa det saa plump — og der laa klokken i brønden. Saa maatte han have hjælp; han havde ikke nogen raad, før husmanden kom med en baadshake og drog ham op.

»Det er klokken i bygden vor!» ropte de, og mente at han havde levet saa vel i gjestebudsgaarden, at han havde sovnet af paa brøndkanten. Men da manden paa gaarden kom og fik se klokken, og hørte hvorledes det var gaat til, saa sa han:

»Skaden vaager mens manden sover; men mandskaden er meste skaden. Naar den ene krukken støder til den andre, saa brotner begge. Tag sadlen og læg paa blakken og reis efter lensmanden, gut,» sa han, »saa vi ikke lægger os borti ulykken for klokkerens skyld; en ulykke kommer sjeldent alene; men leit er det at drukne paa tørre landet,» sa han.

Ja, gutten før afsted til lensmanden, og da tiden kom, kom lensmanden ogsaa. Men for meget hast er heller til last, og braagjort verk vil ikke vare. Det tog tid, før

de fik doktor og synsmænd til. Vi er alle vorherre en død skyldige; men da blev det greiet op, at klokkeneren var dræbt tre ganger, før han faldt i brønden. Først havde blytappen taget pusten fra ham, saa havde han faat en kule for panden, og til syvende og sidst var nakkebenet knækket. Han var ikke ufeig, der han fór. Det er ikke godt at vide hvorledes det er spurt og kommet ud; men en er ofte paa orde, der en ikke er paa borde, og ordet staar oppe, naar manden ligger i mulden.

Hvidebjørn kong Valemon.

Saa var der en gang, som vel kunde være, en konge. Han havde to døtre som var stygge og slemme, men den tredje var saa ven og blid som klare dagen, og kongen og alle var glad i hende. Hun drømte en gang om en guldkrans, som var saa deiligt, at hun aldrig kunde leve om hun ikke fik den. Men da hun ikke kunde faa den, blev hun sturen og kunde ikke tale for sorg, og da kongen fik vide at det var kransen hun sørged for, saa sendte han ud en som var klippet ud paa lag som den kongsdatteren havde drømt om, og skikked bud til guldsmedene i alle land, om de kunde skaffe mage til den. De arbeided baade dag og nat; men nogle af kransene slængte hun, og andre vilde hun ikke saa meget som se paa. En gang som hun var i skogen, fik hun se en hvidbjørn, som havde den kransen hun havde drømt om, mellem labberne og lekte med. Saa vilde hun kjøbe den. Nei, den var ikke til fals for penger, men bare naar han fik hende selv. Ja, det var aldrig værdt at leve uden den, sa hun; det var det samme hvor hun kom og hvem hun fik, naar hun bare maatte have kransen, og saa blev de forligt om at han skulde hente hende om tre dage, og det var torsdagen.

Da hun kom hjem med kransen, blev alle glade, fordi hun var glad igjen, og kongen mente, det kunde sagtens ikke

være saa farligt at stagge en hvidbjørn. Den tredje dagen maatte hele krigsmagten ud rundt slottet, til at tage mod ham. Men da hvidbjørnen kom, var der ingen som kunde staa sig mod ham, for ham bed der ingenting paa; han slog dem ned paa ymse sider, saa de laa i haugevis. Dette syntes kongen gik rent paa skade; saa sendte han ud den ældste datteren, og hende tog hvidbjørnen paa ryggen og før afsted med. Da de havde reist langt og længer end langt, saa spurte hvidbjørnen:

»Har du siddet mygere, har du set klarere?» sa han.

»Ja, paa min mors fang sad jeg mygere, i min fars gaard saa jeg klarere,» sa hun.

»Ja, saa er du ikke den rette,» sa hvidbjørnen, og jaged hende hjem igjen.

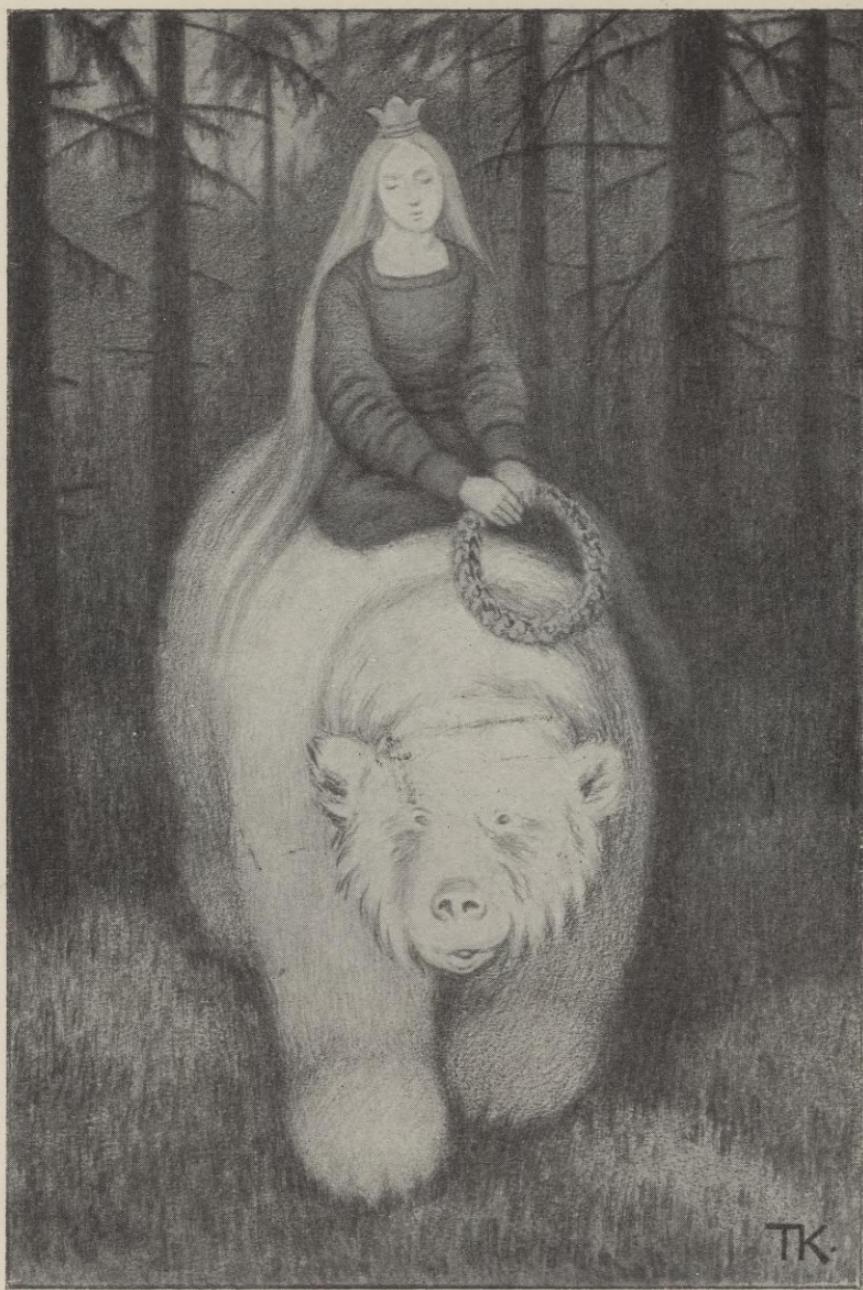
Næste torsdagen kom han igjen, og da gik det lige ens. Krigsmagten var ude og skulde tage imod hvidbjørnen; men der bed hverken jern eller staal paa ham, og saa slog ham dem ned som græs, saa kongen maatte bede ham at holde op, og saa sendte han ud den næstældste datteren, og hende tog hvidbjørnen paa ryggen og før afsted med. Da de havde reist langt og længer end langt, spurte hvidbjørnen:

»Har du set klarere, har du siddet mygere?» sa han.

»Ja,» sa hun, »i min fars gaard saa jeg klarere, paa min mors fang sad jeg mygere.»

»Ja, saa er du ikke den rette,» sa hvidbjørnen, og jaged hende hjem igjen.

Den tredje torsdagen kom han igjen. Da sloss han endda haardere end de forrige gangene; saa syntes kongen han ikke kunde lade ham slaa ned hele krigsmagten, og saa gav han ham den tredje datteren i Guds navn. Saa tog han hende paa ryggen og reiste afsted langt og længer end langt, og da de var kommet bort i skogen, saa spurte han hende som han havde spurt de andre, om hun havde siddet mygere og set klarere.

»Nei aldrig!« sa hun.
»Ja, du er den rette,« sa han.

»Nei aldrig!» sa hun.

»Ja, du er den rette,» sa han.

Saa kom de til et slot som var saa gildt, at det slottet hendes far havde, var som den usleste husmandsplads i ligning med det. Der skulde hun være og leve godt, og hun skulde ikke have andet at gjøre end passe at varmen aldrig gik ud. Bjørnen var borte om dagen, men om natten var han hos hende, og da var han et menneske. Det gik alt baade godt og vel i tre aar. Men hvert aar fik hun et barn, og det tog han og før bort med, straks det var kommet til verden. Saa blev hun mere og mere sturen, og bad hun kunde faa lov at komme hjem og se til forældrene sine. Ja, der var ikke noget i veien for det; men først maatte hun love ham, at hun nok skulde lye paa hvad faren sa, men ikke paa hvad moren vilde hun skulde gjøre. Saa kom hun hjem, og da de var alene med hende, og hun havde fortalt hvordan hun havde det, vilde moren give hende lys med, for at hun kunde faa se hvordan han var. Men faren sa: Nei, det skulde hun ikke gjøre; »det er til skade, og ikke til gagn.» Men hvorledes det var eller ikke, saa fik hun lysestubben med sig, da hun reiste. Det første hun gjorde, da han var sovnet, det var at hun tændte den og lyste paa ham; han var saa deilig, at hun syntes hun aldrig kunde se nok paa ham; men som hun lyste, saa drypped der en hed talgdraabe paa panden hans, og saa vaagned han.

»Hvad er det du har gjort?» sa han. »Nu har du gjort os ulykkelige begge to; der var ikke mer end en maaned igjen, havde du bare holdt ud den, saa havde jeg været frelst; for det er en troldkjærring som har forgjort mig, saa jeg er hvidbjørn om dagen. Men nu er det forbi med os, nu maa jeg fare did og tage hende.»

Hun graat og bar sig ilde; men han maatte reise, og han skulde reise. Saa spurte hun om hun ikke kunde faa være med. Der var ingen raad til det, sa han; men da han før

afsted i bjørnehæmmen, tog hun tag i ragget ligevel, kasted sig op paa ryggen af ham og holdt sig vel fast. Saa gik det afsted over ur og berg, gjennem holt og runner,¹ til klærne blev revet af hende, og hun var saa dødelig træt at hun slap taget og ikke vidste mer af sig. Da hun vaagned,

var hun i en stor skog, og saa la hun afsted igjen; men hun vidste ikke hvor det bar hen. Langt om længe kom hun til en hytte; der var det to kvindfolk, en gammel kone og en vakker liden jentunge. Kongsdatteren spurte, om de havde set noget til Hvidebjørn kong Valemon.

»Ja, han før her idag tidlig; men han før saa fort at du vist aldrig tar ham igjen,» sa de.

¹ Det som »renner op»; tæt smaaskog af rod- og stubbeskud.

Jentungen fór om og klipped og lekte sig med en guld-saks, som var slig at silke- og fløielsremserne fløi om hende, bare hun klipped i luften. Der den var, trøt det aldrig klær.

»Men denne konen som skal fare saa vidt og saa vonde veier, hun maa slide haardt,» sa jentungen; »hun kunde trænge mere til denne saksen, hun end jeg, til at klippe klær til sig,» sa hun, og saa bad hun om hun ikke fik lov til at give hende saksen. Jo, det skulde hun have lov til.

Saa reiste kongsdatteren afsted igjennem skogen, som der aldrig vilde blive nogen ende paa, baade dagen og natten, og næste morgen kom hun til en hytte igjen. Der var det ogsaa to kvindfolk, en gammel kone og en jentunge.

»God dag,» sa kongsdatteren. »Har I set noget til Hvidebjørnen kong Valemon?» spurte hun dem.

»Var det du som skulde havt ham kanske?» sa kjærringen. Det var da det. »Jo, han fór her forbi igaar; men han fór saa fort at du nok aldrig tar ham igjen.»

Jentungen gik paa gulvet og lekte sig med en flaske, som var slig, at den skjænked alt hvad de vilde have, og der den var, trøt det aldrig drikke.

»Men denne stakkars kjærringen som skal fare saa vidt og saa vonde veier, tænker jeg kan tørste og lide meget andet vondt,» sa jentungen; »hun kan trænge mere til denne flasken, hun end jeg,» sa hun, og saa spurte hun om hun ikke fik lov til at give hende flasken. Ja, det skulde hun faa.

Saa fik kongsdatteren flasken, takked for sig og reiste afsted igjen bort igjennem den samme skogen, baade den dagen og natten med. Den tredje morgen kom hun til en hytte, hvor der ogsaa var en gammel kone og en jentunge.

»God dag,» sa kongsdatteren.

»God dag igjen,» sa kjærringen.

»Har I set noget til Hvidebjørn kong Valemon?» sa hun.

»Kanske det var du som skulde havt ham?» sa kjærringen. Ja, det var da det. »Jo, han fór forbi her igaarkveld;

men han fór saa fort at du aldrig tar ham igjen,» sa hun.

Jentungen gik paa gulvet og lekte sig med en dug, som var slig, at naar de sa til den: »Dug, bred dig og red dig med alle gode retter!» saa gjorde den det, og der den var, trøt det aldrig godmad.

»Men denne stakkars kjærringen som skal fare saa vidt og saa vonde veier,» sa jentungen, »hun kan baade sulte og lide meget andet vondt, saa hun kan trænge mere til denne dugen, hun end jeg,» sa hun, og saa spurte hun om hun ikke fik lov til at give hende dugen. Det skulde hun have lov til.

Saa tog kongsdatteren dugen og takked for sig, og reiste afsted langt og længer end langt, bort igjennem den samme mørkeskogen, hele den dagen og natten, og om morgenens kom hun til et tverberg, som var saa brat som en væg, og saa høit og saa bredt at hun ingen ende kunde se. Det var en hytte der ogsaa, og da hun kom ind, var det første hun sa:

»God dag, har I set om Hvidebjørn kong Valemon har faret denne veien?»

»God dag igjen,» sa kjærringen; »det var kanske du som skulde havt ham?» sa hun. Det var da det. »Ja, han fór forbi opefter berget for tre dage siden; men der kan ikke noget uflyvende slippe op,» sa hun.

I denne hytten var der saa fuldt af smaabørn, og alle sammen hang de i stakken paa mor sin og skreg paa mad. Kjærringen satte paa varmen en gryde fuld med runde smaasten. Kongsdatteren spurte hvad det skulde betyde. De var saa fattige, sa kjærringen, at de hverken havde til mad eller klær, og det var saa vondt at høre børnene skrige efter madbeten; men naar hun satte gryden paa varmen og sa: »Nu er eplerne¹ snart kogt,» saa var det som det døived

¹ Poteterne.

sulten, og de gav taal en stund,» sa hun. Det varte ikke længe før kongsdatteren fik frem dugen og flasken, det kan en nok vide, og da børnene var mætte og glade, klipped hun klærne til dem med guldsaksen.

»Ja,» sa kjærringen i hytten, »siden du har været saa hjertelig snil mod mig og børnene mine, saa var det skam, om ikke jeg gjorde hvad vi kan, for at prøve at hjælpe dig opover berget. Manden min er en af de bedste smeder. Nu faar du slaa dig til ro, til han kommer hjem, saa skal jeg have ham til at smide klør til dig til hænder og fødder; saa faar du prøve at krabbe dig op.»

Da smeden kom, tog han paa med klørne straks, og den andre morgen var de færdige. Hun havde ikke tid til at bie, men takked for sig, hugged sig fast og krøb og krabbed med staalklørne hele dagen og natten, og da hun var saa træt, saa træt, at hun syntes hun ikke kunde løfte en haand mere, men vilde sige ned igjen, da var hun oppe. Der var en slette, med akrer og enger saa store og vide, at hun aldrig havde tænkt sig saa vidt og saa jevnt, og straks ved var der et slot fuldt af arbeidsfolk af alle slag, som strævde som maur i en tue.

»Hvad er her paa færde?» spurte kongsdatteren.

Jo, her bodde hun, den troldkjærringen som havde forgjort Hvidebjørn kong Valemon, og om tre dage skulde hun have bryllup med ham. Hun spurte, om hun ikke kunde faa talt med hende. Nei, var det ligt sig, det var da rent umuligt. Saa satte hun sig udenfor vinduet, og til at klippe med guldsaksen, saa fløiels- og silke-klærne føg som i en snekave. Da troldkjærringen fik se det, vilde hun kjøbe saksen; »for alt det skrædderne stræver, saa moner det ikke,» sa hun; »der er for mange som skal klædes op.»

For penger var den ikke til salgs, sa kongsdatteren; men hun skulde faa den, om hun fik lov at sove med kjæresten hendes i nat. Ja, det kunde hun godt faa, sa troldkjærrin-

gen; men hun vilde selv svæve¹ ham og selv vække ham. Da han havde lagt sig, gav hun ham en sovedrik, saa han ikke var i stand til at vaagne, alt det kongsdatteren ropte og graat.

Den næste dagen gik kongsdatteren udenfor vinduerne igjen, og satte sig til at skjænke af flasken; det fossed som en bæk baade med øl og med vin, og den blev aldrig tom. Da troldkjærringen fik se det, vilde hun kjøbe den; »alt det de stræver med at brygge og brænde, saa moner det ikke; der er for mange som skal have drikke,» sa hun. For penger var den ikke til fals, sa kongsdatteren; men fik hun lov at sove med kjæresten hendes i nat, skulde hun faa den. Ja, det kunde hun godt faa, sa troldkjærringen; men hun vilde selv svæve ham og selv vække ham. Da han havde lagt sig, gav hun ham en sovedrik igjen, saa det blev ikke likere den natten end den forrige; han var ikke god for at vaagne, alt det kongsdatteren ropte og graat. Men den natten var der en af haandverkerne som arbeided i rummet ved siden. Han hørte graaden der inde, og skjønte hvorledes det hang sammen, og næste dagen sa han til prinsen at hun maatte være kommet, kongsdatteren som skulde frelst ham.

Den dagen gik det lige ens med dugen, som med saksen og flasken; da det var ved middagstid, gik kongsdatteren udenfor slottet, tog frem dugen og sa: »Dug, bred dig og red dig med alle gode retter,» saa var der mad, saa det var nok til hundred mand; men kongsdatteren satte sig til bords alene. Da troldkjærringen fik se dugen, saa vilde hun kjøbe den; »for alt det de koger og steger, saa moner det ikke; der er for mange munder som mad skal have,» sa hun. For penger var den ikke til fals, sa kongsdatteren; men fik hun lov at sove med kjæresten hendes i nat, skulde hun faa den. Det kunde hun godt faa, sa troldkjærringen; men

¹ Faa ham til at sove.

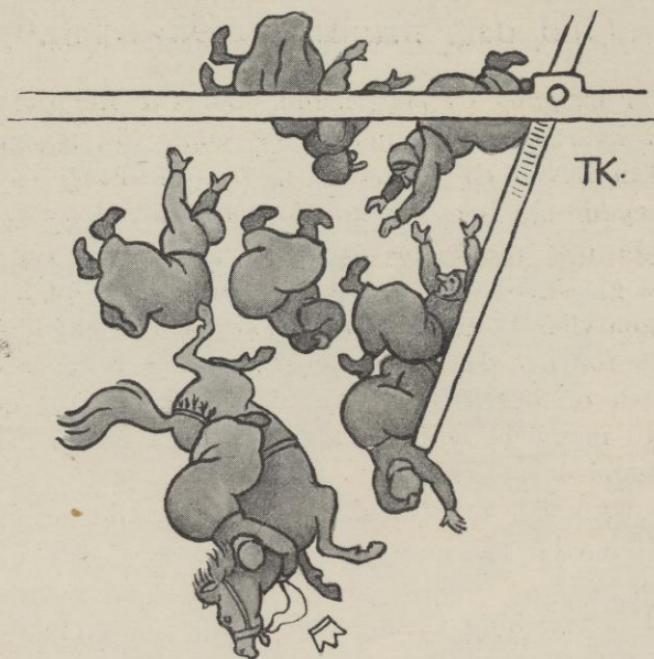
selv vilde hun svæve ham, og selv vilde hun vække ham og. Da han havde lagt sig, kom hun med sovedrikken; men den gangen passed han sig og lurte hende. Troldkjærringen trodte ham ikke mer end som saa, hun heller; for hun tog en stoppenaal og stak tvers igjennem armen paa ham og vilde

prøve om hansov tungt nok; men endda saa vondt det gjorde, rørte han sig ikke, og saa fik kongsdatteren lov at komme ind til ham.

Da var alting godt og vel, og naar de bare blev kvit troldkjærringen, saa var han frelst. Saa fik han tømmermændene til at gjøre en svivelem i den broen brudefærdens skulde fare over; for de havde den skikken der, at bruden red fremst i færdens. Da hun kom udpaa, svev lemmen rundt med bruden og alle de troldkjærringer som var brudekonerne

hendes. Men kong Valemon og kongsdatteren og alle brylupsfolkene fór tilbage til slottet og tog med af guldet og pengene til troldkjærringen alt det de kunde føre, og fór saa afsted til hans land, og skulde holde det rette brylluppet. Men paa veien var kong Valemon indom og tog med de tre smaaajenterne, og nu fik hun se, hvorfor det var han havde taget fra hende børnene og sat dem bort; det var for at de skulde hjælpe hende frem til ham. Saa drak de bryllup baade stivt og sterkt.

„God dag, mand!“ „Økseskraft.“

Der var en gang en færgemand, som var saa dumhørt at han hverken kunde høre eller samle det nogen sa til ham. Han havde en kjærring og to sønner og en datter, og de brydde sig ikke om manden, men levede lystig og vel, saa længe der var noget at leve af, og siden tog de paa borg hos gjæstgiveren og holdt bedt lag og kastud hver dag.

Da ingen vilde borge dem længer, skulde lensmanden komme og pante for det de havde borget og ødt bort; saa reiste kjærringen og børnene til skyldfolkene hendes og lod den tunghørte mand blive igjen alene og tage mod lensmanden og lensmandsdrengen.

Manden gik der og stuldede og stelte, og undredes paa hvad lensmanden vilde spørge efter, og hvad han skulde sige naar han kom.

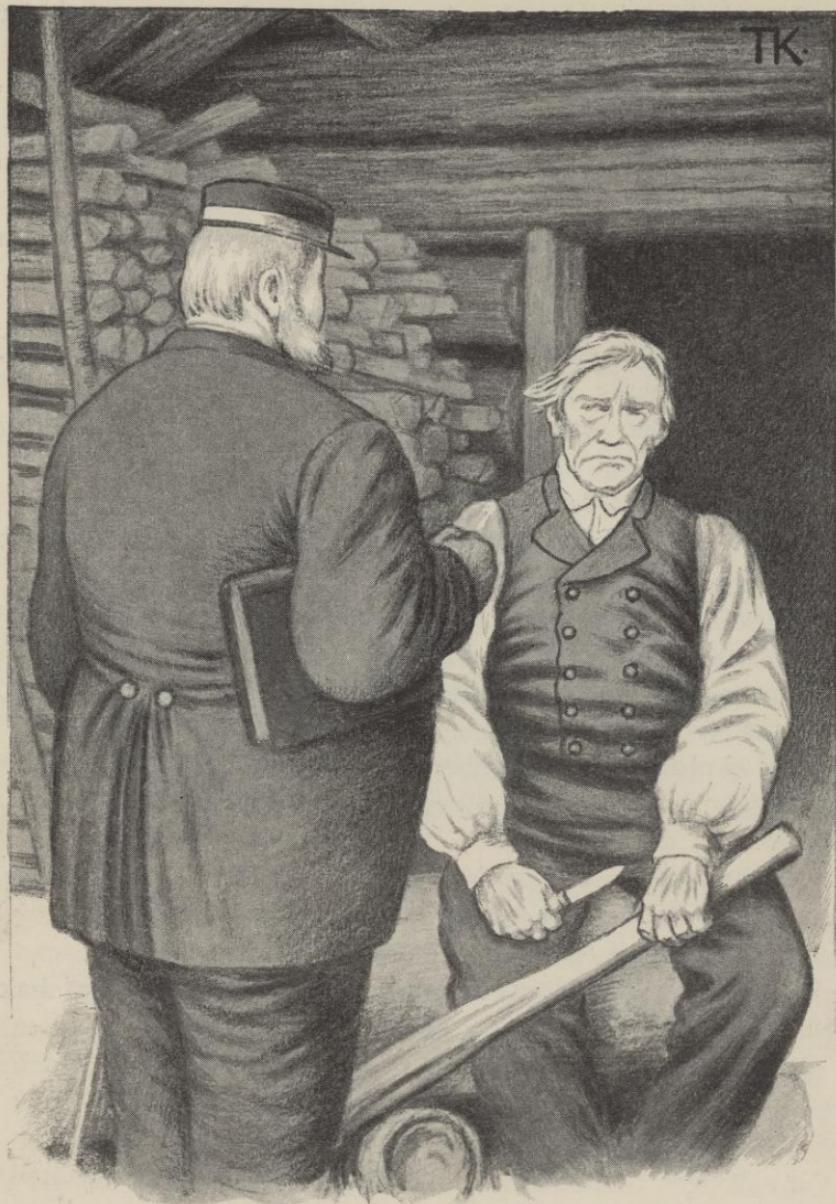
»Jeg kan tage mig til at emne til noget,« sa han ved sig selv, saa spør han mig om det. Jeg faar give mig til at telje paa et økseskraft.

Saa spør han mig hvad det skal blive; saa siger jeg:
»Økseskraft.»

Saa spør han mig hvor langt det skal være; saa siger jeg:
»Op under denne kvisten.»

Saa spør han hvor færgen er henne; saa siger jeg:

TK.

»God dag, mand!« »Økseskraft.«

»Jeg skulde tjæreb're hende; nu ligger hun paa stranden og er sprukket i begge ender.»

Saa spør han: »Hvor er den graa mærren din henne?»
Saa siger jeg: »Hun staar paa stalden føldiger.»

Saa spør han: »Hvor er fæt og sommerfjøset dit henne?»
Saa siger jeg:

»Det er ikke langt unda; naar du kommer op af bakken, saa er du der straks.»

Dette syntes han var godt og vel overlagt.

Da det led om en stund, kom lensmanden; han var sikker nok, men drengen hans havde gaat en anden vei om gjæst-giveren, og der sad han nok og drak endda. »God dag, mand!» sa han.

»Økseskaft,» sa færgemanden.

»Jasaa — — » sa lensmanden. »Hvor langt er det til gjæst-giveren?» spurte han.

»Op under denne kvisten,» sa manden og pegte et stykke op paa økseskaft-emnet.

Lensmanden risted paa hodet og glante stort paa ham.

»Hvor er kjærringen din, mand?» sa han.

»Jeg skulde til at tjæreb're hende,» sa færgemanden, »for hun ligg'er paa stranden og er sprukket i begge ender.»

»Hvor er datter din?»

»Aa hun staar paa stalden og er føldiger,» sa manden; han syntes han svarte baade godt og vel for sig.

»Aa reis du til —, din tull du er!» sa lensmanden.

»Ja, det er ikke langt unda; naar du kommer op af bakken, saa er du der straks,» sa manden.

Krambodgutten med gammelostlasten.

Der var en gang en krambodgut; han var saa godt likt af alle der han var, at de syntes han var for god til at staa bag disk'en med alen og bismer. De vilde hjelpe ham til en ladning til at fare udenlands med, og saa lod de ham vælge selv hvad han vilde reise med. Han valgte gammelost, og før til Tyrkiet med den. Der solgte han den godt; men da han skulde paa hjemveien, traf han to som havde dræbt en mand, og det var ikke nok at de havde dræbt ham i levende live, men de før ilde med liget, efter at han var død. Han kunde ikke taale at se paa at de bar sig saa stygt; saa kjøbte han liget af dem og jord til for pengene sine, og begrov det.

Langt om længe kom han lykkelig hjem, og det var baade vel og ilde; nogle af dem som havde hjulpet til og rustet ham ud, syntes han havde gjort en god gjerning, men andre var misfornøjet over at han skulde kaste bort pengene sine saaledes. Men saa vilde de prøve om han ikke kunde gjøre det bedre en anden gang, og lod ham saa vælge en last til. Han tog samme lasten og reiste samme veien, og fik den endda bedre betalt. Men da han kom paa hjemveien, traf han to som havde røvet en kongsdatter. De havde sat sæle paa hende og holdt paa at kjøre med hende; de havde klædt hende af til beltestedet, og gik en paa hver side

og pisked paa. Gutten ynkedes over dette, for det var en deilig jomfru. Saa spurte han om de vilde sælge hende. Ja, vilde han veie hende op med sølvpenger, skulde han faa hende, og der blev ikke lang pruting; han betalte det de forlangte.

Langt om længe kom han lykkelig hjem igjen. Men de som havde rustet ham ud, blev saa ude af sig over handelen hans, at de landlyste ham. Saa maatte han reise over til England. Der holdt han sig i fire aar med kjærresten sin. De leved af det at hun var saadan mester til at slaa kniplinger, som han solgte for to mark om dagen.

En dag traf han to som var uvenner, og den ene vilde piske den anden op, fordi han var skyldig ham halvanden mark. Dette syntes gutten var ulikt, og betalte for ham.

En anden dag traf han to reisende, som gav sig i tale med ham og spurte om han havde noget at sælge. Han havde ikke andet end kniplinger, sa han. Ja, de vilde kjøbe for tre mark, og spurte hvor han bodde, og satte en dag de skulde komme; paa den dagen kom de ogsaa. Da de kom, var den ene bror til kongsdatteren, og den andre en som hun var trolovet med, en keiserson. De fik kniplingerne som de havde tinget paa, og saa vilde de have hende med sig hjem. Men hun vilde ikke være med, med mindre de vilde tage ham med og forsørge ham; for han som havde frelst hende, vilde hun ikke forlade, saa længe hun havde liv. De maatte gaa ind paa dette, vilde de have hende med.

Da de skulde ombord, gik broren og søsteren først i baaden; men da keisersonnen skulde ubi, skjøv han fra land og slængte sig oppi, saa gutten blev staaende igjen. Skibet laa seifærdigt, og seilte saa snart de kom ombord. Men saa kom han som han havde betalt halvanden mark for, med baad, og reiste ombord med ham. Da blev kongsdatteren saa glad at hun tog en guldring af fingeren sin og gav ham, og saa skulde han ned i værelset der hun laa.

De seilte i mange dage; saa kom de til en vild ø. Der vilde de op og se efter vildt, og saa stelte de det slig, at broren og den norske som havde frelst kongsdatterens liv, de skulde gaa paa hver sin lei af øen, og keisersønnen i midten; og da gutten var ringet, saa de ikke saa ham og han ikke dem, reiste de ombord, og saa blev han gaaende igjen alene. Da vidste han ingen anden raad, end at der maatte han være; og der blev han i syv aar. Sin føde fik han af et frugtbart træ som han fandt, og da de syv aar var omme, kom der en gammel mand og sa til ham, at »idag skal din kjæreste staa brud,» sa han; »de har ikke faat et ord af hende paa de syy aarene, siden hun skiltes fra dig; men endda vil keisersønnen gifte sig med hende, fordi han skjønner hun er vettug, og fordi hun er saa rig.» Og saa spør manden om han ikke havde lyst at komme til bryllups. Det var vel noget en kunde vide, mente gutten; men han fik vel lykke til helst at være der han var kommet. Men om en liden stund stod han i gaarden der brylluppet var. Nu vilde han vide, hvad slags mand det var som havde ført ham did. »Han var ikke noget menneske,» sa han, »men en aand; det var ham som han havde kjøbt og begravet i Tyrkiet.» Saa forærte han ham et glas og en flaske med drikkevarer paa, og sa det at han skulde sende en ind med bud til kjøgemesteren, at han skulde komme ud til ham. »Først skal du slaa i et glas og drikke selv,» sa han; »saa skal du slaa i et og skjænke kjøgemesteren, og saa skal du slaa i det tredje og sende ind til bruden; men først skal du tage ringen af fingeren din og lægge i det glasset du sender hende.»

Da kjøgemesteren kom ind med skjænken, sa alle hun maatte ikke drikke. Men kjøgemesteren sa: »Først drak han, og saa drak jeg, saa maa vel hun trygt kunne drikke.» Da hun havde drukket ud, kjendte hun ringen som laa paa bunden af glasset, og vilde ud, og da hun kom ud, kjendte hun

Da vidste han ingen anden raad end at der maatte han være; og
der blev han i syv aar.

ham igjen, og tog ham om halsen og kyssed ham, endda saa skjegget han var; for du kan vide, han havde hverken havt kost eller kniv paa skjegget sit i syv aar.

Men saa kom kongen efter, og vilde vide hvad det var for slags kjærlighed som var mellem dem. De blev hentet ind i et værelse, og fortalte hvorledes det var gaat til fra først til sidst. Saa befalte kongen at hente barberer, som skulde skrabe børsterne af ham og fli ham, og skrädder med ny stasklædning, og saa reiste kongen ind i bryllupsstuen og spurte brudgommen, denne keisersønnen, hvad dom han vilde følde over én som havde stjaalet liv og ære fra et menneske. Han svarte, at slig en skarv først skulde hænges i galgen, og siden skulde kroppen brændes. Han blev taget paa samme maaden, som han havde fældt dommen over sig selv, og krambodgutten blev gift med kongsdatteren og leved baade længe og lykkelig.

Saa var jeg ikke længer med, og jeg ved ikke hvorledes det gik; men det ved jeg, at den som sidst fortalte dette eventyret, lever den dag idag, og det var Ole Olsen Hilli i Røldal.

TK

Kjetten som var saa føl til at æde.

Der var en gang en mand som havde en kjette, og den var saa følt stor og slem til at æde, at han ikke kunde have hende længer. Saa skulde hun til elvs med en sten om halsen; men før hun skulde afsted, fik hun et maal mad. Kjærringen satte til hende et grødfad og et lidet traug med madfedt. Det rev hun i sig, og satte afsted ud gjennem vinduet. Der stod manden paa laaven og tresked.

»God dag, du mand i huset,» sa kjetten.

»God dag, du kjette,» sa manden; »har du faat dig noget mad idag?» sa han.

»Aa, jeg har faat et lidet grand; men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug; og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa hun, og saa tog hun og aad op manden.

Da hun havde gjort det, gik hun i fjøset; der sad kjærringen og melked. »God dag, du kjærring i fjøset,» sa kjetten.

»Goddag, er du der, du kjette?» sa kjærringen; »har du ædt op maden din?« sa hun.

»Aa jeg har ædt lidt idag, men jeg er mest fastende,»

sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa hun, og saa tog hun og aad op kjærringen.

»God dag, du ku paa baasen,» sa kjetten til bjeldekoen.

»God dag, du kjette,» sa bjeldekoen; »har du faat dig noget mad idag?» sa hun.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa kjetten, og saa tog hun og aad op bjeldekoen og.

Saa satte hun op i hjemhagen; der stod en mand og løved.

»God dag, du løvmand i hagen,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa løvmanden.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baasen, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa hun, og saa tog hun og aad løvmanden ogsaa.

Saa kom hun til en stenrøis; der stod røskatten og titted ud.

»God dag, du røskat i stenrøisen,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa røskatten.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baasen og løvmanden i hagen, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa kjetten, og saa tog hun og aad op røskatten ogsaa.

Da hun havde gaat lidt til, kom hun til et haslekjærr; der sad træbjørnen¹ og sanked nøtter.

»God dag, du træbjørn i busken,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa træbjørnen.

¹ Ekornen.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende idag,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baasen og løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa kjetten, og saa tog hun og aad op ekornen ogsaa.

Da hun havde gaat et stykke til, mødte hun Mikkel rev, som gik og lusked borte i skogbredden.

»God dag, du Mikkel Snittom,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa reven.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baasen og løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa kjetten, og saa tog hun og aad op reven ogsaa.

Da hun havde gaat lidt til, mødte hun en hare.

»God dag, du hoppende hare,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa haren.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baasen og løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret og Mikkel Snittom, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa kjetten, og saa tog hun og aad op haren ogsaa.

Da hun havde gaat et stykke til, mødte hun en graaben.

»God dag, du graaben Glup,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa graabenen.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er næsten fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baasen og

løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret og Mikkel Snittom og hoppende hare, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa kjetten, og saa tog hun og aad op graaben ogsaa.

Saa gik hun til skogs, og da hun havde gaat langt og længer end langt, over berg og dybe daler, saa mødte hun en bjørnunge.

»God dag, du bjørn Byks'op,» sa kjetten,

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa bjørnungen.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er næsten fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baasen og løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret og Mikkel Snittom og hoppende hare og graaben Glup, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa kjetten, og saa tog hun og aad op bjørnungen med.

Da kjetten havde gaat et stykke til, saa mødte hun binnen, som rev i stubberne, saa føsken føg, saa arg var den, fordi den havde mistet ungen sin.

»God dag, du binne Bidsk,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa binnen.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baasen og løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret og Mikkel Snittom og hoppende hare og graaben Glup og bjørn Byksop, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa kjetten, og saa tog hun og aad op binnen ogsaa.

Da kjetten kom lidt længer frem, saa mødte hun selve bamsen.

»God dag, du bamse Bra'kar,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat noget mad idag?» sa bamsen.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baesen og løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret og Mikkel Snittom og hoppende hare og graaben Glup og bjørn Byksop og binne Bidsk, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa kjetten, og saa tog hun og aad op bamsen ogsaa.

Saa gik kjetten langt og længer end langt, til hun kom til bygds igjen; der mødte hun et brudefølge paa veien.

»God dag, du brudefølge paa veien,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa brudefølget.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baesen og løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret og Mikkel Snittom og hoppende hare og graaben Glup og bjørn Byksop og binne Bidsk og bamse Brakar, og huskom mig, saa tar jeg dig ogsaa,» sa kjetten, og saa før hun paa dem og aad baade brud og brudgom og hele følget, med kjøgemester og spillemand og hester og alt.

Da hun havde gaat et stykke til, kom hun til kirken; der mødte hun et ligfølge.

»God dag, du ligfølge ved kirken,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa ligfølget.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baesen og løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret og Mikkel Snittom og hoppende hare og graaben

10*

Glup og bjørn Byksop og binne Bidsk og bamse Brakar og brudefølget paa veien, og huskom mig, saa tar jeg dig og,» sa kjetten, og saa satte hun paa ligfølget og aad baade liget og følget.

Da kjetten havde faat til livs dette, saa bar det til himmels med hende, og da hun havde gaat langt og længer end langt, saa mødte hun maanen i skyen.

»God dag, du maane i skyen,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa maanen.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baasen og løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret og Mikkel Snittom og hoppende hare og graaben Glup og bjørn Byksop og binne Bidsk og bamse Brakar og brudefølget i veien og ligfølget ved kirken, og huskom mig, æder jeg ikke dig og,» sa kjetten, og saa satte hun paa maanen og aad den op, baade med ny og med næ.

Saa gik kjetten langt og længer end langt, saa mødte hun solen.

»God dag, du sol paa himlen,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa solen.

»Aa jeg har faat lidt,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baasen og løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret og Mikkel Snittom og hoppende hare og graaben Glup og bjørn Byksop og binne Bidsk og bamse Brakar og brudefølget i veien og ligfølget ved kirken og maanen i skyen, og huskom mig, tar jeg ikke dig og,» sa kjetten, og saa satte hun paa den og aad op solen paa himlen.

Saa gik kjetten langt og længer end langt, til hun kom til en bro; der mødte hun en diger gjetebuk.

»God dag, du buk paa brua den breie,» sa kjetten.

»God dag, du kjette; har du faat dig noget mad idag?» sa bukken.

»Aa jeg har faat lidt, men jeg er mest fastende,» sa kjetten; »det var bare et grødfad og et fedttraug og manden i huset og kjærringen i fjøset og bjeldekoen paa baasen og løvmanden i hagen og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret og Mikkel Snittom og hoppende hare og graaben Glup og bjørn Byksop og binne Bidsk og bamse Brakar og brudefølget i veien og ligfølget ved kirken og maanen i

skyen og solen paa himlen, og huskom mig, nu tar jeg dig og,» sa kjetten.

»Det skal vi nappes om,» sa bukken, og stanged til kjetten, saa hun røg udover broen og før til elvs, og der sprak hun.

Saa krøb de frem og før hver til sig, og var lige gode som før, alle de som kjetten havde ædt, baade manden i huset og kjærringen i fjøset, og bjeldekoen paa baasen og løvmanden i hagen, og røskatten i stenrøisen og træbjørnen i kjærret, og Mikkel Snittom og hoppende hare, og graaben Glup og bjørn Byksop, og binne Bidsk og bamse Brakar, og brudefølget paa veien og ligfølget ved kirken, og maanen i skyen og solen paa himlen.

Fanden og futen.

Der var en gang en fut, slig en rigtig flaaer af det værste slaget. En dag kom fanden og vilde hente ham. »Aldrig hører jeg andet,» sa han, »end at folk siger: »Giv fanden havde denne futen!» saa nu faar du følge med mig; og saa slem er du og, saa jeg ikke tror Du kan blive slemmere og værre end du er heller,» sa fanden.

»Ja, vil du lye efter alt det folk snakker, saa faar du mer at flye efter end du rækker,» sa futen; »men er du saa snil en mand at du gjør alt det folk ber dig om, saa turde det hænde at jeg slap denne gangen ogsaa jeg,» sa han.

Ja, futen snakked vel for sig, og fanden var noksaa godlidende; saa til sidst blev de forligt om at de skulde vandre sammen et stykke, og den første de mødte, som nogen bad fanden tage, ham skulde det blive som fanden skulde have, og saa skulde futen slippe. »Men hjertelig maatte det være,» sa fanden.

Først kom de til en stue; der stod kjærringen og kjerned smør; men da hun saa fremmedfolk, maatte hun titte ud efter dem. Imens kom den vesle stuegrisen hendes, som gik og snuste i hver ro, og satte trynet op i kjernen; den overende, og grisen til at smatte paa rømmen.

»Er der værre skadedyr til end slig en gris?» skreg kjærringen. »Giv fanden havde dig!» sa hun.

»Saa tag grisen da!» sa futen.

»Tror Du hun under mig griseflesket?» sa fanden. »Hvad skulde hun saa have til helgekost i vinter? Nei, det var ikke af hjertet!»

Saa gik de til de kom til en anden stue. Her havde den vesle ungen gjort ugagn. »Retnu er jeg lei dig,» sa kjær- ringen, »jeg vinder ikke andet end at gaa og tørke og stelle efter denne stygge ungen. Giv fanden havde dig!» sa hun.

»Saa tag ungen da!» sa futen.

»Aa det er ikke af hjertet at moren bander barnet,» sa fanden.

Saa gik de et stykke til; der mødte de to bønder.

»Der ser du futen vor,» sa den ene.

»Giv fanden havde ham lyslevende, den bondeflaaeren!» sa den andre.

»Det var af hjertet det,» sa fanden; »kom saa med mig!» sa han.

Da hjalp der hverken bøn eller paakaldelse.

„Tsju pus, vil du ned af bordet!“

Der var en gut som skulde ud at fri en gang, det var langt borte i en afdal. Alting var gammeldags hos de folkene han gik til; de bodde i en røgstue hvor aare-røgen gik op og lyset kom ned gjennem ljoren, — som er en luge oppe i mønsaasen¹. Her var der en giftefærdig jente, som var saa vakker at hun var navnspurt; men hun havde en lyte, hun ogsaa.

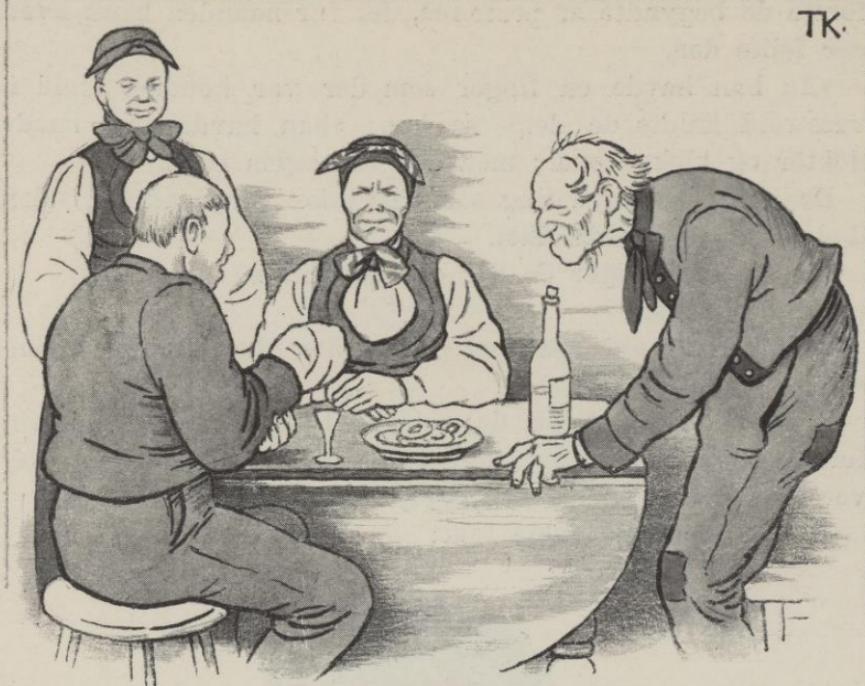
De tog noksaa vel mod frieren. Men mens de satte frem paa bordet baade lefser og fladbrød og spekeboger og rømmegrød og bar frem et helt stort smørstykke, saa var

¹ Ljoren (ljaaren) aabnes og lukkes med en lang stang, som kaldes ljorestangen.

der gaat en rift i et plagg, og den skulde nestes sammen i en fart. Det skulde de have en naal til, men der var ingen synaal at finde. Saa sa kjærringen i stuen: »Du faar til at lete du og, datter min, du som har saa godt af synet.»

Ja, hun til at lete baade høit og lavt. Til sidst saa glante hun langs opefter ljorestangen. »Der sidder den,» sa hun, »øverst oppe ved gluggen.» Der var ikke noget menneske som kunde se en synaal der oppe. Nu, naalen kom ned, riften blev stoppet igjen, alt var godt og vel, og jenten gik og brisked sig paa jordgulvet. Men saa havde de en gulblommet kat der i stuen; den syntes hun havde sat sig op paa bordet — men det var smørstykket hun tog for katten —, og saa drev hun til smørstykket, saa det sa klask borti væggen: »Tsju, vil du ned af bordet, pus!» sa hun.

Det var jente som havde godt af synet det.

Syv aars gammel grød.

Der var ogsaa en gut en gang som skulde ud at fri. Mor hans vilde altid have det saa rent, at »det skulde være som om det var blaast,» sa hun.

Det vilde gutten ogsaa, og derfor vilde han have en kjær-ring som var ligesaa renfærdig som mor hans. Men hvor-ledes han skulde komme efter om de var renfærdige eller lortvelte, det gik han længe og grunded paa. Jo, til sidst fandt han paa det. Han balled den ene haanden sin ind i duger og plagg, som om han havde en stor verk i den, og saa drog han i veien. Der han kom, tog de imod ham som det er skik at tage mod en frier til gaards, baade med øl og med drik, baade med mad og med prat, og noget af det

første de begyndte at prate om, det var haanden hans, hvad der feilte den.

»Aa han havde en finger som der var kommet trold i, vasstrold kaldte de det,» sa han; »han havde søgt baade doktor og kloke koner; men der var ingen raad.»

Der var da ingen ting som der ikke var raad for, uden døden, mente gaardsfolket.

»Ja, én raad siger de der er,» sa gutten.

Hvad det var?

Det var syv aars gammel grød; men den var vel ingensteds at faa, sa han.

»Poh, ikke andet?» sa de; »det skal der vist blive raad til; for i gryderne vore og i de gamle grødtraugene er der skóver som vist er baade syv og fjorten aar gamle,» sa de.

Jo, det var renfærdige folk!

J. Asbjørnsen.

Udvalgte
folke-
eventyr.

Ny saml.

Kjø. 1907.